

**T. C.
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
İlköğretim Anabilim Dalı
Sınıf Eğitimi Bilim Dalı**

**Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Yer Alan Değerler Eğitimi Uygulamalarına
İlişkin Sınıf Öğretmenlerinin Görüşlerinin Belirlenmesi**

**Gökay AKTEPE
(Yüksek Lisans Tezi)**

**Danışman
Doç. Dr. Bülent GÜVEN**

**Çanakkale
Temmuz, 2016**

Taahhütname

Tezli yüksek lisans bitirme projesi olarak sunduğum araştırmada “**Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Yer Alan Değerler Eğitimi Uygulamalarına İlişkin Sınıf Öğretmenlerinin Görüşlerinin Belirlenmesi**” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel değerlere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yaparak yararlandığımı belirtir bunu onurumla doğrularım.

01/07/2016

Gökay AKTEPE

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Onay

Gökay AKTEPE tarafından hazırlanan çalışma, 01/07/2016 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda jüri tarafından başarılı bulunmuş ve Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Tez Referans No: 10115229

Akademik Unvan	Adı SOYADI	İmza
Danışman Doç.Dr.	Bülent GÜVEN	
Üye Yrd.Doç.Dr.	Çetin TERZİ	
Üye Yrd.Doç.Dr.	Sibel GÜVEN	

Tarih: 29/07/2016.....

İmza:

Doç.Dr.Salih Zeki GENÇ

Enstitü Müdürü

Önsöz

Değerler, hem zihinde çağrıştırdıklarıyla hem de eğitim alanında oluşturdukları anlamlarıyla içinde yaşadığımız dönemde gitgide önemini artıran nitelikler olarak bilinmektedir. Eğitim de tıpkı değerler gibi güncel anlamıyla artık sadece bilginin ve becerinin geliştirildiği bir alan olarak değil, aynı zamanda kültürel değerlerin, ahlaki tutum ve davranışların aktarıldığı bir araç olarak kritik bir rol oynamaktadır. Bu iki kavramın ortaya çıkardığı değerler eğitimi ise insanın fitratına ait imkanları ve onu diğer canlılardan ayıran özellikleri dikkate alan, birey merkezli etkinlikler kullanarak toplumun amaçlarına uygun tarzda vatandaşların yetişmesine yardımcı olmayı amaçlamaktadır. Bu bağlamda öğretim kurumlarının ve bu kurumlarda okutulan derslerin değer eğitimine yapacağı katkılar büyük önem taşımaktadır.

Bu araştırmada, ilkokullarda okutulmakta olan sosyal bilgiler dersi öğretim programında yer alan değerler eğitimi uygulamalarına ilişkin sınıf öğretmenlerinin görüşlerinin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Çalışmada ilkokul 4. Sınıf sosyal bilgiler dersi programında yer alan değerler eğitimine yönelik uygulamalar hakkında öğretmen görüşlerini belirleyebilmek amacıyla veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından geliştirilen ölçek kullanılmıştır. Veri toplama aracı Çanakkale ili, ilçeleri ve köylerinde görev yapmakta olan, farklı kıdeme sahip, 370 sınıf öğretmenine uygulanmış, uygulama sonucu 313 form değerlendirmeye uygun bulunmuştur. Toplanan veriler SPSS 20 paket programı ile analiz edilerek bulgulara ulaşılmıştır. Çalışma, bulguların yorumlanması ve sonuçlara ulaşılması ile sonlandırılmıştır.

Araştırmamın başından sonuna kadar desteklerini esirgemeyen ve görüşleri ile bana yol gösteren değerli danışman hocam sayın Doç.Dr. Bülent GÜVEN'e; beni yetiştiren, desteğini hiçbir zaman esirgemeyen ve her zaman yanımda olan canım annem Sevgi AKTEPE ve sevgili babam Hüseyin AKTEPE'ye sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Araştırmam boyunca bana her zaman güç veren ve destek olan tüm dostlarıma, veri toplama aşamasında gösterdikleri anlayış ve ilgiden dolayı okul yöneticilerine ve öğretmenlerine de ayrıca teşekkürü bir borç bilirim.

Gökay AKTEPE

Temmuz 2016

Özet

Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Yer Alan Değerler Eğitimi Uygulamalarına İlişkin Sınıf Öğretmenlerinin Görüşlerinin Belirlenmesi

Bu araştırmada sosyal bilgiler dersi programında yer alan değerler eğitimi uygulamalarına ilişkin sınıf öğretmenlerinin görüşlerinin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Değerler eğitimi, çocukların sağlıklı bir birey olarak yetişmeleri için toplumsal ve evrensel değerleri kazanmalarını ve bu değerleri yaşamın tüm alanlarına yayarak, eğitimin temel amaçlarından olan kalıcı davranış değişikliğini gerçekleştirmeyi hedeflemektedir. Bu kapsamda değerler eğitimi sosyal bilgiler dersi programının önemli bir kısmını oluşturmaktadır. Bu nedenle de değerler eğitiminin sosyal bilgiler programıyla uyumlu olması ayrıca önem arz etmektedir.

Çalışmada ilkokul sosyal bilgiler dersi programında yer alan değerler eğitimine yönelik uygulamalar hakkında sınıf öğretmenlerinin görüşlerinin belirlenmesi amacıyla geliştirilen veri toplama aracı kullanılmıştır. Ölçek, Çanakkale ili merkezi, ilçeleri ve köylerinde görev yapmakta olan, araştırmaya katılma konusunda istekli, farklı kıdeme sahip 313 sınıf öğretmenine uygulanmıştır. Veri toplama aracında kullanılan bilgilerin yalnızca tez çalışmasında kullanılacağı, üçüncü şahıslarla paylaşılmayacağı yönünde güvencenin verildiği uygulama sonucunda elde edilen veriler: SPSS 20 programı yardımı ile analiz edilmiş olup, betimleyici, istatistiksel sonuçlar tablolaştırılarak yorumlanmıştır. Araştırmaya katılan örneklem grubunun büyük bir bölümü Çanakkale ilinin ilk atamaya kapalı olması sebebiyle kıdemli öğretmenlerden oluşmuştur. Eğitim düzeyi açısından ise lisans mezunu öğretmenlerin yüksek bir frekansa sahip olduğu görülmektedir. Katılımcıların büyük bir kısmı daha önce değerler eğitimiyle ilgili herhangi bir kurs ya da seminere katılmamış olup yine değerler eğitimiyle ilgili yayınları takip etme durumu açısından “ara sıra”

düzeyinde bir ortalamaya sahip oldukları belirlenmiştir.

Bulgulara dayalı olarak : Sosyal bilgiler dersi veren sınıf öğretmenlerinin değerler eğitiminin önemini farkında oldukları, programda yer alan değerler eğitimi etkinliklerine derslerinde yer verdikleri, sınıf öğretmenlerinin değerler eğitimine yönelik görüşlerinde ise cinsiyet ve eğitim durumu ile değerler eğitimine yönelik kurs ya da seminer alma durumu değişkenleri açısından farklılık görülmezken; görev yapılan yer değişkeni açısından değer eğitimi uygulama adlı faktörde ve yine değer eğitimine yönelik yayın takip etme değişkeni açısından da değer farkındalığı faktörü ile değer eğitimi uygulama faktöründe anlamlı şekilde farklılık bulunduğu belirlenmiştir.

Anahtar Sözcükler: Değerler eğitimi, sınıf öğretmeni, sosyal bilgiler öğretimi

Abstract

Classroom Teachers' Opinions Regarding the Values Education Applications Which Are Present in the Social Studies Curriculum

The objective of this research is to find out form classroom teachers' opinions regarding the values education applications which are present in the social studies curriculum. Values education helps students gain social and universal values which are keystones of being a healthy individual, and spread these values to every aspect of their lives. In this way, a permanent behavior change which is one of the fundamental principles of education, and personality development at all points are achieved. By means of various programs, students gain fundamental human values and awareness which is later transformed into behaviors. Therefore, values education accounts for the important part of the social studies curriculum and it is crucial for values education to correspond with the social studies curriculum.

In this research, data collection tool developed for finding out form teachers' opinions regarding the values education applications in primary school was used. The scale was applied to 313 form teachers of different seniorities who worked in central Çanakkale, central counties and villages and were eager to participate in the research. The teachers were assured that the information used in this data collection tool would only be used for thesis study and not be shared with third parties. The data collected from this research were analyzed with the help of SPSS 20 program and descriptive statistical results were interpreted by being tabulated. The majority of the sample group that participated in the research were senior teachers because Çanakkale was not available for the first appointment at that time. With respect to the education level, it is clear that teachers with bachelor degrees had a higher frequency. Most of the participants had not attended a course or seminar relating to values education before and their frequency of keeping up with the publications

on this topic was occasional.

Based upon the findings, it is determined that form teachers who teach social studies are aware of the importance of the values education and give place to values education activities in their classes. In the form teachers' opinions about the values education, no difference was seen in terms of gender and education level, and attending a course or a seminar about the values education variances. However, a difference was seen in a factor called value education application in terms of the working place variance, and in value awareness and values education application factor in terms of keeping up with the publications on this topic.

Key Words: Classroom teacher, social studies, value education.

İçindekiler

Onay	i
Önsöz.....	ii
Özet	iv
Abstract	vi
İçindekiler	viii
Tablolar Listesi.....	xi
Kısaltmalar	xiii
Bölüm I.....	1
Giriş	1
Problem Durumu	1
Amaç.....	6
Önem	7
Varsayımlar	9
Sınırlılıklar.....	9
Tanımlar	9
Alan Yazın	10
Bölüm II	39
Yöntem	39
Araştırma Modeli.....	39
Evren ve Örneklem	40
Veri Toplama Araçları.....	40
Verilerin Toplanması	46

Verilerin Analizi	46
Bölüm III	49
Bulgular ve Yorumlar	49
Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Kişisel Bilgilerine İlişkin Bulgular	49
Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımı	49
Öğretmenlerin Meslekteki Kıdem Yıllarına Göre Dağılımı.....	50
Öğretmenlerin Eğitim Durumlarına Göre Dağılımı	51
Öğretmenlerin Değerler Eğitimi Konusunda Yayınları Takip Etme Durumu	51
Öğretmenlerin Değerler Eğitimi Konusunda Kurs ve Seminerlere Katılım Durumu ...	52
Öğretmenlerin Görev Yaptıkları Yerleşim Yeri Göre Dağılımı	53
Öğretmenlerin Değerler Eğitimine İlişkin Görüşleri.....	53
Katılımcıların Veri Toplama Aracına Verdikleri Yanıtların Cinsiyet Değişkeni Açısından Analiz Sonuçları.....	60
Katılımcıların Veri Toplama Aracına Verdikleri Yanıtların Görev Yaptıkları Yerleşim Yeri Değişkeni Açısından Sınama Sonuçları.....	61
Katılımcıların Veri Toplama Aracına Verdikleri Yanıtların Değerler Eğitimi Konusunda Yayınları Takip Etme Durumu Açısından Sınama Sonuçları.....	62
Katılımcıların Veri Toplama Aracına Verdikleri Yanıtların Eğitim Durumu Değişkeni Açısından Sınama Sonuçları	65
Katılımcıların Veri Toplama Aracına Verdikleri Yanıtların Değer Eğitimi Konusunda Kurs ya da Seminer Alma Durumu Değişkeni Açısından Sınama Sonuçları.....	66
Katılımcıların Veri Toplama Aracında Yer Alan Değer Eğitiminin Daha Nitelikli Gerçekleşmesi İçin Görüş ve Önerileriniz Nelerdir? Sorusuna Verdikleri Yanıtlara İlişkin Bulgular.....	67

Bölüm IV.....	76
Tartışma, Sonuç Ve Öneriler.....	76
Tartışma.....	76
Sonuç	81
Öneriler	83
Kaynakça.....	85
Ekler	93
Ek-1: İzin Yazısı.....	93
Ek-2: Veri Toplama Aracı.....	95
Ek-3: Araştırmacıdan Alınan İzin (Elektronik Posta).....	98

Tablolar Listesi

Tablo No	Başlık	Sayfa No
1	KMO ve Barlett Testi Sınama Sonuçları	43
2	Faktör Analizi Sonucunda Faktörlere İlişkin Elde Edilen Bulgular	44
3	Faktör Analizi Sonucunda Maddelere İlişkin Elde Edilen Bulgular	45
4	Katılımcıların Veri Toplama Aracına Verdikleri Yanıtların Normallik Sınama Sonucu	47
5	<i>Katılımcıların Cinsiyetlere Göre Frekansları</i>	49
6	Katılımcıların Mesleki Kıdem Açısından Dağılımı	50
7	Katılımcıların Eğitim Durumu Değişkeni Açısından Dağılımı	51
8	Katılımcıların Değerler Eğitimi Konusunda Yayın Takip Etme Durumu Açısından Dağılımı	52
9	Katılımcıların Değerler Eğitimi Konusunda Kurs ve Seminerlere Katılım Durumu Açısından Dağılımı	52
10	Katılımcıların Görev Yaptıkları Yerleşim Yerleri Açısından Dağılımı	53
11	Katılımcıların Değer Eğitiminde Farkındalık Faktöründe Yer Alan Maddelere Verdikleri Yanıtların Dağılımı	55
12	Katılımcıların Değer Eğitiminde Uygulamalara Bakış Faktöründe Yer Alan Maddelere Verdikleri Yanıtların Dağılımı	56
13	Katılımcıların Değer Eğitiminde Gelişim Faktöründe Yer Alan Maddelere Verdikleri Yanıtların Dağılımı	58
14	Katılımcıların Değer Eğitiminde İşbirliği Faktöründe Yer Alan Maddelere Verdikleri Yanıtların Dağılımı	59
15	Katılımcıların Veri Toplama Aracına Verdikleri Yanıtların Cinsiyet Değişkeni Açısından Sınama Sonuçları	60

16	Katılımcıların Veri Toplama Aracına Verdikleri Yanıtların Görev Yaptıkları Yerleşim Yeri Değişkeni Açısından Sınama Sonuçları	62
17	Katılımcıların Veri Toplama Aracına Verdikleri Yanıtların Değerler Eğitimi Konusunda Yayınları Takip Etme Değişkeni Açısından Sınama Sonuçları	63
18	Katılımcıların Veri Toplama Aracına Verdikleri Yanıtların Mesleki Kıdem Değişkeni Açısından Sınama Sonuçları	64
19	Katılımcıların Veri Toplama Aracına Verdikleri Yanıtların Eğitim Durumu Değişkeni Açısından Sınama Sonuçları	65
20	Katılımcıların Veri Toplama Aracına Verdikleri Yanıtların Değer Eğitimi Konusunda Kurs ya da Seminer Alma Durumu Değişkeni Açısından Sınama Sonuçları	66
21	Katılımcılardan Görüş ve Öneri Bildirenlerin Cinsiyet, Mesleki Kıdem ve Değerler Eğitimine İlişkin Eğitim Alma Durumları Açısından Dağılımı	68

Kısaltmalar Listesi

MEB : Milli Eğitim Bakanlığı

TDK : Türk Dil Kurumu

Bölüm I Giriş

Problem Durumu

Bireyler, yakın çevrelerinde bulunan nesnelere ya da varlıkları kendilerine ait ölçütlerle anlamlandırmaya çalışırlar. Anlamlandırmada kullanılan ölçütler çoğunlukla yaşam içinde duyuşsal ya da duygusal yolla elde edilmektedir. Duyu organları ile nesnelere, varlıkları tanıyan bireyler bu nesne ve varlıkların önemini duyuşsal yolla belirlemektedir. Duyuşsal yolla gerçekleştirilen bu takdir etme ya da kıymet belirleme niteliğine değer denilmektedir. Değerleri oluşturan ölçütleri üretme özelliği yalnızca insanda var olan bir nitelik olduğundan bu durumun sonucu olarak değer üretebilen tek varlık insandır, şeklinde bir sonuca ulaşılmaktadır. Bu bağlamda değer olarak ifade edilen yapıların temel özelliği, doğuştan değil sonradan deneyimleme sonucu ve öğrenilerek kazanılmış olmasıdır.

Değer kavramına ilişkin alanyazında pek çok tanım yapılmıştır. Bunlar bir sosyal grup ya da toplumun kendi varlık, birlik, işleyiş ve devamını sağlamak ve sürdürmek için üyelerinin çoğunluğu tarafından doğru ve gerekli oldukları kabul edilen ortak düşünce, amaç, temel ahlaki ilke ya da inançlar (Özgüven, 1999) şeklinde gerçekleştirilen tanım değer kavramının toplumun devamlılığını ve bütünlüğünü sağlamadaki işlevine vurgu yapmaktadır. Devamlılık ve bütünlüğün sağlanmasından hareketle toplumsal yaşamda, ortak bir amaç çerçevesinde birlikte yaşayan bireylerin duygularının, heyecanlarının şekillenmesini sağlayan motive edici bir güç olarak da değerleri işaret etmek mümkündür. Bir başka tanımda değer kavramı arzulanan, istek ve ihtiyaç duyulan bir motive edici ve aynı zamanda olması gerekeni ifade eden bir yapıda ele alınmış, (Bolay, 2007) inançlar toplamı olarak da ifade edilmiştir. Her ne kadar toplumlar ve o toplumda yaşayan fertler farklı değerlere sahip olsalar da sahip oldukları değerler “yapı, işleyiş ve fonksiyonellik yönleriyle benzer özellikler taşımaktadırlar (Yeşil ve Aydın, 2007). Bu anlayışa bağlı olarak değer kavramının “bireylerin

toplum içerisinde hayatını teminat altına almayı sağlayan, onların yaşamlarını kolaylaştıran, toplumsal davranış kalıpları” (Özkan, 2010) şeklinde tanımlandığına yine kaynaklarda rastlanmaktadır.

Tanımı çok çeşitli şekilde yapılabilen değer kavramının işlevleri ise; birey ya da topluma bakış açısı kazandırma, sahip olduklarını, geçmişini ve yaşadığı vatanını daha iyi tanımasını bu özellikler hakkında bilinçlenmesini sağlama, yine sosyal birliktelik oluşturmak yoluyla toplumun devamlılığı için önemli görülen ortak davranış biçimlerini ortaya koyma, (Yaman, Taflan ve Çolak, 2009) bireyin toplum içerisindeki konumunun belirlenmesinde, başkalarıyla etkili iletişimin sağlanmasında ve sosyal hayattaki yerinin belirlenmesi için uygun ortamın hazırlanmasını sağlama (Yazıcı, 2006) şeklinde sıralanabilir.

Değerlerin nesnel olmayan yanlarının bulunması onların aktif durumdayken duyuşsal özelliklerle bütünleşmesini sağlar. Değerlerin duygulardan ayrı olduğu, sadece bilişsel yapıda oldukları zaten düşünülemez. Bu nedenle değerlerin hedefe ulaşma sürecinde hem zihinsel hem de duygusal davranışlar etkilidir. 21. yüzyılda yaşanan siyasi, toplumsal, kültürel değişim ve gelişmeler neticesinde bireylerin etkili bir o kadar da verimli iletişim kurup, sorunların çözümünde etik kurallar doğrultusunda çözüm üretebilmeleri için değer eğitimi oldukça önem arz etmektedir (Kale, 2007). Değerler açısından yeterince nitelik taşımayan ya da değer olguları istenilen düzeyde gelişmeyen bireyler hem kendilerine hem etrafındaki diğer bireylere yönelik şiddet eylemlerinde bulunabilirler (Doğanay, 2006). Bu nedenle değer eğitimi, eğitim ve öğretim sistemleri içinde çok önemli bir yere sahiptir. Temel insani değerleri benimsemiş bireyler yetiştirmek hem ailelerin hem toplumların hem de okulların başlıca amacı olarak görülür. Değer eğitimi; bireylere değerler ve tutumlar kazandırılarak geliştirilmesinde, onların değerler bakımından olgunlaşmasında katkı sağlayacaktır.

Bireyleri evrensel, ahlaki, kültürel değerler ve bunların önemine yönelik bilinçlendirmenin yanı sıra, demokratik tutumlarla ve hoşgörüyü çok kültürlülüğü ilişkilendirme, bilinen değerleri de insanın var olma amacı ve olanakları gibi ölçütlerle sına, ahlaki değerlerin somut problemlerden yola çıkarak yaşamı bilgiye ya da bilgiyi yaşama aktarma (Kale, 2007) gibi önemli görevleri yerine getiren değerler eğitimi; sosyal münasebetlerin yönünü belirleme, sosyal yaşamda gelişmeyi sağlama ve bireylerin davranışlarının ahlaki gelişimini sağlama gibi daha birçok önemli boyuta katkı sağlamaktadır. Değer eğitimi ayrıca milli kimliğin oluşturulmasında, korunmasında ve ilerletilmesinde de çok büyük yeri vardır (Tozlu ve Topsakal, 2007). Değerler eğitimi gerçekleştirilirken çoğunlukla eğitim programlarından, kimi zaman da örtük programlardan destek alınmaktadır. Eğitim programlarında yer alan değer eğitimi doğrudan değer öğretimi olarak ifade edilmektedir. Doğrudan değer öğretiminde, derslerin içinde farklı öğretim yöntem ve teknikleri ile planlı bir şekilde öğrencilere değer kazandırmak amaçlanmaktadır. Örtük ya da gizil olarak adlandırılan program türünde hayata geçirilen değer eğitimi uygulamaları ise okul ortamındaki yazılı olmayan kurum kültürü olarak gelişmiş kurallar, yönetimin ve öğretmenlerin tutum ve davranışları vb. durumlar ile öğrencilere değer edindirilmeye çalışılır. Örtük programda değer eğitimi plansız, programsız bir şekilde yapılmaktadır. Çoğu zaman fırsat eğitimi gibi kendisini gösterir. Etkisi oldukça yüksek olabilmektedir.

İster planlı isterse plansız bir şekilde gerçekleşsin, değer öğretimi sürecinde öğretmenlere önemli görevler düşmektedir. Öğretmen, dersin içeriğini öğrenciye kazandırmanın yanında öğrencinin bilişsel, duyuşsal ve sosyal yönden gelişimini de etkileyen bir kişidir (Akbaş, 2004). Öğretmenlerin değer yargılarının öğrenciler üzerinde önemli bir etkisi olduğu su götürmez bir gerçektir. Halstead ve Taylor'a (2000) göre öğretmenler değerleri kendi rollerinin bir bölümü olarak görmek istemeseler de öğrencileri onların değer yargılarından mutlaka etkilenmektedir (Akt: Yılmaz, 2009). Değer eğitiminde sorumluluk

büyük ölçüde öğretmende olduğu için öğrencilerine model olmaya özen göstermelidir. Değerlerin kazandırılmasında anlamlı ve kalıcı öğrenme için okul, sınıf ve aile ortamının olumlu bir yapıda bulunmalı, planlı faaliyetlerin yanı sıra gizil (örtük) program uygulamalarından yararlanılmalı ve özellikle değer öğretimi tek bir yaklaşımla değil hem dolaylı hem de doğrudan öğretim ve yaklaşımları (Deveci, 2008) ile gerçekleştirilmelidir. Değer eğitimi ile ilgili olarak farklı yaklaşımlar bulunmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı, 2005-2006 eğitim öğretim yılından başlayarak uygulama koyduğu yeni ilköğretim programında değer eğitimine dönük olarak başlıca (1) değer açıklamak, (2) ahlaki muhakeme, (3) değer analizi ve (4) gözlem yoluyla öğretim yaklaşımlarını önermektedir. Bunlardan “değer açıklamak”, bireylerin öncelikle sahip oldukları değerlerin yapı ve özelliklerinin farkında olmalarını sağlamak amacıyla yapılan bilgilendirme çalışmalarını içermektedir. “Ahlaki muhakeme”, öğrencilere farklı ahlaki ikilemler sunulurken onların bunlar arasında muhakemeler yapmalarına ve bu konulardaki problemlerine ve çıkmazlarına çözümler getirmelerine dönük çalışmalar yapmalarını gerektirmektedir. “Değer analizi” ile öğrencilere, değerlerin nedenleri ve nasıllarını düşünmeleri, akılcı yaklaşımlar sergileyerek çıkarımlarda bulunmaları amaçlanmaktadır. “Gözlem yoluyla değer öğretimi” yaklaşımında ise öğrencilere, doğal bir öğrenme yolu olan gözlemler yaptırarak değerleri ve yaşama yansımalarının kavratılması önerilmektedir (MEB, 2005). Uygulamaların öğrenci gruplarının yaş, gelişim ve öğrenme özellikleri dikkate alınarak düzenlenmeye çalışıldığı ifade edilmektedir.

Değerlerin bireylerde kalıcı davranışa dönüşmesi, değerlerin tanımlanması ya da anlatılmasıyla gerçekleşmemektedir. Toplum içindeki bireylerin değerleri özümsemesi ve hayatları boyunca benimsenmiş bir davranış biçimi haline getirmeleri, değerlerin doğrudan yaşanmasıyla, içselleştirilmesiyle ve onlara ilişkin duyguların bireylere hissettirilmesiyle gerçekleşir (Özdemir, Yalın ve Sezgin, 2008).

Değerler eğitiminin ön koşulu, çocuğun kendini özgürce ifade edebildiği, kendini tanımlayabildiği ve demokratik bir ortamın oluşturulmasıdır. Bu ortamın tam tersi, baskı ve dayatmanın hakim olduğu, koşullandırmanın öne çıktığı bir ortamda çocuk kendini ifade edemeyerek değerleri benimsemede zorlanacak, değerleri içselleştirerek kalıcı davranış değişikliğini gerçekleştiremeyecektir. Bu durumda, eğitim temel hedeflerine ulaşamayacaktır (Varış, 1994).

Değer eğitimine başlama zamanı ise uzmanlarca tartışılan bir konu olmakla birlikte, duyuşsal yönü ağır basan değer edindirme sürecinin kişilik oluşumu ile değerlendirildiği düşünüldüğünde çocukların küçük yaşlardan itibaren bu süreçle tanışması önemli görülmektedir. Schafer (1987) ilkokulu, diğer insanların haklarına saygıyı, sorumluluğu, işbirliğini, hoşgörüyü ve diğer demokratik değerleri çocuklara kazandırmakla görevli ve bu konuda onlara büyük oranda yardımcı olma imkanına sahip bir kurum olarak tanımlamaktadır (Akt: Pehlivan, 2002). Türkiye’de zorunlu eğitimin ilk basamağı olan ilkokullarda görev yapan sınıf öğretmenleri de öğrencilerinin Türk toplumunun yapısına uygun bireyler olarak yetişmesine özen gösteren ve kültürel farklılıkları çocuklara kazandırma imkanına sahip kişiler olarak görüldüklerinden sürekli kendilerini geliştirmeleri son derece önemli duruma gelmektedir. Demokratik değerlerle donanmış, geleceğe güvenle bakan, geçmişe ait birleştirici değerlerin farkında olan bireylerin yetişmesinde önemli rol oynayan sınıf öğretmenlerinin değerler eğitimi konusundaki görüşlerini belirleyebilmek; yanı sıra onların değer eğitimi algılarını, değer konusuna bakış açılarını, değerlere ilişkin önceden edinmiş oldukları özellikleri ortaya çıkarabilmek oldukça önemli bir husustur. ilkokullarda değer öğretimi kapsamında yararlanılabilecek, çocuğunda yaş itibari ile daha farkında olarak bu uygulamalara katılabileceği ilk disiplinlerarası ders ise Sosyal Bilgiler dersi. 2005-2006 öğretim yılından başlayarak uygulamaya konan yeni ilkokul programlarıyla birlikte değerler eğitimi sosyal bilgiler dersi içerisinde başlı başına bir uygulama alanı olarak hayata

geçirilmeye çalışılmıştır. Sosyal Bilgiler dersi programında 4. Sınıf düzeyinden başlayarak kazandırılması gereken değerler yazılı olarak ifade edilmiş, bu boyuta ilişkin kazanımlar belirlenmiştir. Uygulamalar yaklaşık 10 yılı aşkın süredir gerçekleştirilmekle birlikte sonuçlarına dair öğretmen görüşleri konusunda yeterli sayıda dönüt verici çalışmaya alanyazında rastlanamamıştır. Yükseköğretim Kurumu Tez Veri Merkezi üzerinden Değerler Eğitimi konusunda yapılacak taramada bu durum görülecektir. Değerler Eğitimi konusunda gerçekleştirilen kayıtlı tez araştırması sayısı 2016 yılı itibariyle tamamlanan 2 çalışma dahil 84'tür. Çalışmaların sayıca önemli bir bölümünün daha çok edebi eserlerde değerlere bakış şeklinde gerçekleştirilmiş olduğu, sınıf öğretmenleri ve sınıf öğretmeni adaylarının değerler eğitimi konusundaki durumlarını, görüşlerini belirlemeye dönük araştırma sayıca sınırlı olduğu, en güncel çalışmaların ise Can (2008) tarafından gerçekleştirilen "Dördüncü ve Beşinci Sınıf Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Dersinde Değerler Eğitimi Uygulamalarına İlişkin Görüşleri" ile Çetinbaş (2015) tarafından gerçekleştirilen "Sınıf Öğretmenlerinin Değerler Eğitimine Yönelik Yeterliliklerinin İncelenmesi" başlıklı tez çalışmaları olduğu incelemeler sırasında görülmüştür. Buraya kadar yapılan açıklamalar ışığında araştırmanın amacı aşağıda açıklanmıştır.

Amaç

Bu araştırmanın genel amacı ilkokullarda görev yapmakta olan sınıf öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersi programında yer alan değerler eğitimi uygulamalarına ilişkin görüşlerinin ortaya çıkarılmasıdır. Bu genel amaçlar çerçevesinde aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

- 1) Katılımcıların değerler eğitimi uygulamalarına ilişkin görüşleri nelerdir?
- 2) Katılımcıların görüşleri:
 - a) Cinsiyet
 - b) Eğitim Durumu
 - c) Mesleki Kıdem

- d) Yayın Takip Etme Durumu
- e) Görev Yapılan Yerleşim Yeri
- f) Kurs-seminer Alma Durumu

değişkenleri açısından farklılık var mıdır?

Önem

Toplumsal hayatta belirlenen ortak amaçlara ulaşmada ve yine ortak amaçların korunması için birlikte yaşayan insanların duygularını, heyecanlarını şekillendiren, bu uğurda güdülenmeyi sağlayan değerler toplumun devamlılığı için son derece önemli işlevler görür. Değer kavramı istenilen, ilgi ve ihtiyaç duyulan bir nitelik olup, kendisini olması gerekeni ifade eden bir yapıda muhafaza eder. Birçok tanımda “inançlar bütünü” olarak da ifade edilen değerlerin ayrıca yapı, mantık ve işlev bakımından; bireylerin toplum içerisinde yaşamını güvence altına alma, yaşamlarını kolaylaştırma, toplumsal davranış kalıpları oluşturma gibi yönlerden benzer özellikler taşıdığı söylenebilir. Tanımı ve özellikleri çeşitli şekilde ifade edilebilen değer kavramı; bireye ve topluma bakış açısı kazandırma, sahip olduklarını, geçmişini ve yaşadığı vatanını daha iyi tanıtarak bu özellikler hakkında bilinçlenmesini sağlama, sosyal dayanışma oluşturarak toplumda uyulması gereken ortak davranış kalıpları belirleme, (Yaman, Taflan ve Çolak, 2009) bireyin toplum içerisindeki konumunun ortaya koyma, başkalarıyla etkili iletişime geçme ve sosyal konumunun belirlenmesi için uygun ortamın hazırlanmasını sağlama (Yazıcı, 2006) gibi son derece önemli işlevlere de sahiptir. Bu bağlamda değerler ,gelecek kuşaklara belirli bir eğitim ile kazandırılması devamlılığını sağlamak isteyen tüm toplumların ciddiyle ele aldığı bir husus olarak karşımıza çıkmaktadır. Değerlerin edinimi ilk olarak aile içerisinde başlamakta ve bu süreç ailede belli bir plana bağlı olmaksızın fırsatlar ile sağlanmaya çalışılmaktadır. Çoğu zaman örtük şekilde toplumsal yaşam ile edinilen değerler konusunda planlı ilk çalışmaların gerçekleştirildiği, zaman zaman değer aktarımı şeklinde öğretim faaliyetlerinin sürdürüldüğü yer ise okullar olmaktadır. Değer

eğitimi s¼recinde okullar ve ¼đretmenlerin son derece ¼nemli g¼revlere sahip olduğu bilinmektedir. ¼đretmenler yalnızca dersin i¼eriđini ¼đretmekle kalmaz aynı zamanda ¼đrencilerin bilişsel, duyuşsal ve sosyal y¼nden gelişimini de etkileyen bir lider olarak onların değerleri kazanmalarına rol model olarak hizmet ederler. Bu bağlamda rol model oldukları ¼đrencilerine etkili ve doğru rehberlik etmeli kendi değer yargılarının ¼đrenciler üzerinde ¼nemli bir etkisi olduğu gerçeğini akıllarından ¼ıkarmamalıdırlar. Halstead ve Taylor'a (2000) g¼re ¼đretmenler değerleri kendi rollerinin bir b¼l¼m¼ olarak g¼rmek istemeseler bile ¼đrencileri onların değer yargılarından mutlaka etkilenmektedir (Yılmaz, 2009). Değer eğitiminde sorumluluğun b¼y¼k ¼l¼de ¼đretmende olması sebebiyle ¼đretmenler ger¼ekleřtirdikleri faaliyetlerde, ortaya koydukları davranışlarda doğru ¼rnek olmaya ¼zen g¼stermelidirler. Hepsinden ¼nemlisi ¼ocukların okulla zorunlu eğitim kapsamında tanıştıkları ilk kurum olan ilkokullarda bu s¼re¼ daha da dikkatli y¼r¼t¼lmelidir. Bu d¼nemde ¼đrenci üzerinde son derece etkili olan sınıf ¼đretmenleri, ¼đrencinin kişilik gelişimi a¼ısından kritik bir s¼re¼ yaşamakta olduğunun farkında olmalı, değerlerin kazandırılmasında anlamlı ve kalıcı ¼đrenme i¼in okul, sınıf ve aile ortamının olumlu bir yapıda bulunması gerektiğine dikkat etmelidir. Sınıflarında değer eğitimine y¼nelik ger¼ekleřtirdikleri planlı faaliyetlerin dışında gizil (¼rt¼k) program uygulamalarının da farkında olmalı ve ¼zellikle tek bir yaklaşımla değer hem dolaylı hem de doğrudan ¼đretim yaklaşımları ile ¼đretimlerini s¼rd¼rmelidirler.

¼lkokullarda değer ¼đretimi kapsamında yararlanılabilecek, ¼ocuđunda yaş itibari ile daha farkında olarak bu uygulamalara katılabileceği ilk disiplinler arası ders Sosyal Bilgilerdir. 2005-2006 ¼đretim yılından başlayarak uygulamaya konan yeni ilkokul programlarıyla değerler eğitimi sosyal bilgiler dersi i¼erisinde başlı başına bir uygulama alanı olarak hayata ge¼irilmeye ¼alıřılmıřtır. Sosyal Bilgiler dersi programında 4. Sınıf d¼zeyinden başlayarak kazandırılması gereken değerler yazılı olarak ifade edilmiş, bu boyuta

ilişkin kazanımlar belirlenmiştir. Uygulamalar yaklaşık 10 yılı aşkın süredir gerçekleştirilmekle birlikte, sonuçlarına dair öğretmen görüşleri konusunda yeterli sayıda dönüt verici çalışmaya literatürde rastlanamamıştır. Gerçekleştirilen tez çalışmalarının önemli bir bölümü ise edebi alanlarda değerlere bakış şeklinde ele alınmıştır. Bu bağlamda sınıf öğretmenlerinin üzerinde önemle durulan değerler eğitimine ilişkin görüşlerinin belirlenmesi ayrıca bir önem arz etmektedir. On yılı aşkın süredir kısmi değişikliklerle yürürlükte olan programda yer alan değerler eğitimi uygulamalarına ilişkin sınıf öğretmenlerinin görüşlerini ortaya koymanın yanı sıra, onların değerler eğitimi konusundaki önerilerini de ayrıca belirlemeye çalışması bu boyutta araştırmanın önemini bir kat daha artırmaktadır.

Varsayımlar

1. Araştırmaya katılan sınıf öğretmenleri veri toplama aracı sorularını tüm samimiyetle cevaplamışlardır.

Sınırlılıklar

- 1) Araştırma ilkökul sosyal bilgiler dersi öğretim programında yer alan değerler eğitimi uygulamalarına ilişkin sınıf öğretmenlerinin görüşleri,
- 2) 2014-2015 eğitim öğretim yılı ve
- 3) Çanakkale ili ve ilçelerinde ulaşılan ilkökullarda gerçekleştirilen uygulamalar çalışmanın sınırlılıklarını oluşturmaktadır.

Tanımlar

Öğretmen: Çanakkale ilinde 4. Sınıf düzeyinde Sosyal Bilgiler dersi öğretimini gerçekleştiren pedagojik formasyon sahibi kişi ya da kişiler.

Eğitim: Yaşantı yoluyla bireylerde istendik yönde davranış değişikliği gerçekleştirme süreci.

Sosyal Bilgiler: İlkokulda 1. Sınıftan 3. Sınıfa kadar hayat bilgisi şeklinde işlenen haftalık

dersin devamı niteliğinde olup, öğrencileri toplumsal hayata hazırlayıp, sosyal yanını geliştirmeyi hedefleyen çalışma alanı.

Değer: Bir toplumda yaşayan kişilerin birlik, beraberlik içinde yaşamlarını sürdürebilmeleri için çoğunluk tarafından gerekli ve doğru olduğu kabul edilen ortak düşünceler.

Değerler Eğitimi: Bireylere yaşadığı toplumun sahip olduğu kültürel, ekonomik ve bilimsel değerlerin kazandırılması ve bu yolla bireyin içerisinde yaşadığı topluma uyum sağlayabileceği kalıcı davranış değişikliklerin gerçekleştirilmesinin hedeflendiği eğitim süreci.

Alan Yazın

Toplumun tamamını ilgilendirmesi yönüyle kapsamlı ve çok boyutlu bir yapıda bulunan eğitim insan yaşamı gibi süreklidir ve yine insan gibi dinamiktir. Özellikle bilim dallarının gelişmesiyle bilimsel araştırma ve bulgulardan yararlanılmaya ve onların ortaya koyduğu sonuçlara göre düzenlenmeye başlayan eğitim ve öğretim faaliyetleri öncelikle yerel yani ulusal olma özelliği taşıyacak şekilde gerçekleştirilir. Ardından evrensel nitelikler dikkate alınmaya başlar çünkü toplumun devamlılığı ve gelecek nesillerin aidiyet duygusu için bu durum şarttır. Sunulan eğitim ve öğretim bireye özgü, amaca yönelik, olumluya dönük ve bütünlücidir. Kültüre uygun şekilde sunulması aynı zamanda kültürü geliştirecek bir yapıda bulunması beklenen eğitim, temelde bir kültürleme faaliyetidir. Eğitimin toplum içerisinde ve birey özelinde gerçekleştirmesi gereken birçok amacı bulunmakla birlikte sayılabilecek amaçlar arasında toplumun devamlılığını ve gelişmesini sürdüreceği nitelikte ve boyutta değerler üretmek en çok dikkat çekici olanlarıdır. Bu amaçta bireysellikten çok toplum adı verilen organize yapı temel alınmakta ve onun devamlılığını sağlama gibi son derece hayati bir özellik kazandırılmaya çalışılmaktadır. Bireylere bilgi ve beceri kazandırmak gibi kişisel temelli amaçların üzerinde görülen değer üretme sürecinde bireyler, eski ve yeni değerleri ilişkilendirmek, toplumda önemli görülen değerlere süreklilik

kazandırmak, var olan edinilmiş değerleri muhafaza etmenin yanı sıra çağın gereklerine uygun geleceğe dönük alternatif değerler üretmek gibi davranışlar da ortaya koyarlar.

Sosyal bilgiler kavramı çoğu zaman sosyal bilimler ile karıştırılmakta ya da bu iki kavram birbirinin yerine kullanılabilir. Sosyal bilimler daha kapsayıcı ve soyut yapısı ile bilim dallarını ortaya koyan bir alan iken; Sosyal Bilgiler kavramı Sosyal Bilimler disiplinlerinden seçilen ve öğrencinin düzeyine uygun şekilde bir araya getirilen bilgi, beceri ve duyuşsal nitelikleri yeni bir uygulama alanı ortaya koyan, somutlaştırılmış, disiplinlerarası bir yaklaşımdır. Bu yaklaşımın eğitim kavramının tanımında ifade edilen insan davranışında kendi yaşantısı yoluyla, kasıtlı şekilde ve istedik yönde değişimler meydana getirme (Ertürk, 1972) sürecine önemli katkılar yapması beklenmektedir. Ortaya konan bu yaklaşım ile bir davranış oluşturma ya da değiştirme süreci olarak da algılanan eğitim kavramının temel amaçları olarak ifade edilen bireyin kendini gerçekleştirmesine yardımcı olma, kendine ve topluma yararlı olma, ortaya çıkan sorunlara çözüm bulmaya çalışarak problem çözme yeteneği kazanma (Sönmez, 1991) gibi boyutlar gerçekleştirilmeye çalışılmaktadır .

1900'lü yıllardan başlayarak hızla gelişen ve değişen dünyada yaşanan sosyal gelişmeler, değişim süreci, eğitimin toplumsal yaşam üzerindeki süreklilik özelliğine farklı bakış açıları kazandırmış; yeni anlayışla eğitim sosyal hayatın süreklilik arz eden yönlerini anlamlı, değişime açık yönlerini de tutarlı bir biçimde sergileyebilecek bir nitelikte sunulmaya başlanmıştır (Erden, 1996). Bu değişim beraberinde sosyal ve ahlaki değerlere odaklanan, tarih ve coğrafya gibi derslerin ortaya çıkmasına sebep olmuş, zaman içerisinde benzer alanlar ve toplumsal faktörlerin etkileşimini içeren konulara programlarda yer vermeye başlanmıştır (Yavuz, 2010). Bu gelişmeler beraberinde disiplinlerarası yaklaşımla oluşturulan "Sosyal Bilgiler" adı verilen konu alanını ve aynı adla okutulan dersi ortaya çıkarmıştır.

Sosyal Bilgiler kavramı tanımı, birçok eğitimci tarafından yapılmıştır. Bu tanımlar içerisinde Türkiye'de ilk olarak ortaya konanlar arasında gösterilen ve Kısakürek (1987)

tarafından alanyazına kazandırılan sosyal bilgiler kavramı; çeşitli sosyal bilim alanlarından özel olarak seçilmiş, öğrencilerin düzeylerine göre sadeleştirilmiş konuları içeren, ilköğretimde okutulan bir ders olarak ele alınmıştır. Bir başka tanım ise Erden (tarihsiz) tarafından “İlköğretim okullarında iyi ve sorumlu vatandaş yetiştirmek amacıyla, Sosyal Bilimler disiplinlerinden seçilmiş bilgilere dayalı olarak öğrencilere toplumsal yaşamla ilgili temel bilgi, beceri, tutum ve değerlerin kazandırıldığı bir çalışma alanı” şeklinde (Erden, tarihsiz) yapılmıştır.

Barth ve Demirtaş (1997), Vatandaşlık eğitimi kapsamında sosyal bilgiler ve hayat bilgisi derslerinin, “Toplumun sorumluluk sahibi üyelerinin yurttaşlık görev ve sorumluluklarına uygun amaçlar oluşturan, kapsamında daha çok tarih, coğrafya ve vatandaşlık bilgisi konularının ilişkilendirildiği, yaşam boyu sürecek bir eğitim planı” olarak görüldüğünü ifade etmişlerdir. Yapılan tanımlarda sosyal bilgiler dersinin, tarih coğrafya gibi temel kültür öğelerini, bilimsel birçok alandaki bulguları kullanarak, disiplinler arası bir yaklaşımla seçilip yoğurulmuş bilgileri içinde bütünleştiren , bu bilgileri öğrenci düzeyine ve çocuğun küresel algılama özelliğine uygun hale getiren bir ders (Can ve diğ., 1998) olarak görüldüğü söylenebilir.

2005-2006 öğretim yılından itibaren uygulamaya konan yeni Sosyal Bilgiler öğretim programında, ‘Sosyal Bilgiler dersinin bireyin toplumsal varoluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olmak amacıyla; tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi ve hukuk gibi sosyal bilim disiplinlerinden seçilen ayrıca vatandaşlık bilgisi konularını kapsamına alan, öğrenme alanlarının ve onlara ilişkin belirlenen ünitelerin birleştirilmesini içeren, insanın toplumsal ve fiziki çevresiyle etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek çerçevesinde incelendiği toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilköğretim dersi’ (MEB, 2005) olarak tanımlandığı görülmektedir. Toplumsal gerçeklerle temellenen , bu gerçeklerle olaylar arasındaki ilişkilendirme süreci ve bu sürecin sonunda elde

edilen dirik yani canlı bilgiler bütünü olarak da (Sönmez, 2005) tanımlanan sosyal bilgiler dersi, tüm yönleriyle değişen , gelişen ülke ve dünya şartlarında sosyal bilim disiplinlerinden aldığı bilgi ve yöntemleri kullanarak, bilgiye dayalı karar alıp, sorun çözebilen etkin vatandaşlar yetiştirmek amacıyla kullanan bir ders (Öztürk, 2006; Akt: Narin, 2009) olarak görülmektedir.

Tanımlarda dikkat çeken noktaların başında, eski anlayışta Sosyal Bilgiler kavramı tarih, coğrafya ve vatandaşlık bilgisi gibi boyutlarla özdeşleştirildiği görülmekteyken; yeni anlayışla hazırlanan sosyal bilgiler ders programında bu anlayışın genişletilerek ekonomi sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi, hukuk gibi sosyal bilim dallarının da açıkça kapsama alınmış olması gelmektedir (Bilgili, 2010). Buna ek olarak yeni programla birlikte, sosyal bilgiler kavramının genel olarak: Öğrenciyi, onun sosyal ve fiziki çevresiyle etkileşimini ve bu etkileşimin geçmişini, bugününü ve gelecekteki durumunun ele alındığı bir öğrenme alanı olarak düzenlendiği görülmektedir. Bu anlayışla öğrencinin, normal gelişimi içerisinde hayata uyum sağlama yollarını öğrenmesinin yanı sıra, onun toplum içinde kurduğu ilişkilerin üzerinde de durulmaya başlanmıştır. Bireylerin birbiriyle ilişkilerinin keşfi ve transferi, sosyal bilgilerin en çok önem verdiği konuların başında gelmektedir (Güngördü, 2002).

Sosyal bilgiler dersinin ilk ortaya çıktığı dönemde bu dersin kapsamına giren konular, ilkçağlardan günümüze toplumsal yaşamı ilgilendiren ağırlıklı tarihe dayalı boyutta idi. Herodotes, Thukydides (M.Ö.460-395), Aristo, Eflatun birer öğretmen olarak kendi dönemlerinde sosyal bilgiler dersine benzer şekilde öğrencilere sosyal yaşamla ilgili dersler aktarmışlardır. Benzer uygulamaların yine Çin’de Sima Qian (M.Ö.145-86) ile Du-Yu (732-812) tarafından tarih dersi şeklinde gerçekleştirildiği söylenebilir. İslam dünyasında Araplarda Taberî’nin (839-923) toplumsal yaşamla ilgili konularda tanınan isimlerin başında geldiği görülmekteyken, Selçuklular döneminde kurulan Nizamiye medreseleriyle başlayan

sonrasında Türk İslam Devletleri ve Osmanlı medrese sisteminde sürdürülen eğitimlerde sosyal bilgilerin konularına yer verildiği söylenebilir. Osmanlı Devletinde medrese eğitiminde tarih ve coğrafyaya özel bir önem , ağırlık verildiği görülmektedir. Öyle ki Tevarih-i Âl-i Osman adlı eseri ile tanınan Şeyhülislam İbni Kemal Efendi'nin çeşitli medreselerde tarih dersleri verdiği bilinmektedir. 13. yüzyıldan itibaren Avrupa'da kurulmaya başlanan bugünün marka eğitim kurumları olan bilinen Paris, Bologna, Oxford gibi köklü okullarda da sosyal bilgiler içeriğine benzer yapıları derslere rastlanmaktadır (Bilgili, 2010).

Sosyal bilgilerin bulunmadığı ancak onun oluşmasında temel oluşturan tarih ve coğrafya gibi bilim dallarına ders olarak ilk çağlardan itibaren karşılaşmak olanaklı iken, sosyal bilgiler dersi kavramı ile ancak 19. yüzyılın sonlarında karşılaşmak mümkün olmuştur. Sosyal Bilgilerin ilk kez bir ders olarak anılması 1916 yılında ABD'de gerçekleşmiştir. Bu derse ait öğretim programı ise tarih, coğrafya ve vatandaşlık bilgisi gibi derslerin konularının birleşimiyle oluşturulan bir müfredatla yürütülmüştür (Eliküçük, 2006). Dersin ortaya çıkışında Amerika Birleşik Devletlerinde 1800'lü yılların sonu ve 20. yy. başlarında yaşanan toplumu derinden etkileyen sosyal, kültürel, ekonomik ve benzeri alanlarda yaşanan olaylar etkili olmuştur (Akdağ, 2009).

Sosyal Bilgiler dersinin ABD'nin 19. yüzyıl sonları ile 20. yüzyıl başlarında yaşadığı sosyal, ekonomik, kültürel, vb. alanlarda yaşadığı büyük değişimin ve aynı dönemde dünya genelinde gerçekleşen büyük buhrana çözüm arama çabasının bir sonucu olarak ortaya çıktığı söylenebilir. Endüstri inkılabı gerçekleşmeden önce kırsal alanda yaşayan Amerikan halkı, sanayileşme ile şehirleşmeye başlamış kent toplumuna dönüşmeye başlamıştır. Bu yaşam sağladığı olumlu yanlarına rağmen heterojen yapıları bir hale dönüşmenin sonucu olarak bir takım sorunları da beraberinde getirmiştir (Barth, 1991; akt. Otluoğlu ve Öztürk, 2011). Örneğin farklı ırk ve inançtan bireyler komşuluk yapmaya, birlikte yaşamaya başlamış bu

durum örneğın siyahiler ve beyazlar arasında yaşanan olaylar gibi kimi çatışmaların yaşanmasına sebep olmuştur. Çözümü kolay olmayan bu çatışmaların etkilerinin hala devam ettiği söylenebilir.

Tam bu noktada ABD’de toplumun söz sahibi kesimleri kültürler arası uzlaşa sağlayarak beraber yaşayabilme, birlikte iş yapma, karar alma gibi konularda yeni bir yapı oluşturmaya yardımcı olacak bir ders düzenlenmesini önermişlerdir. Bu öneri doğrultusunda 1892 yılında Ulusal Eğitim Konseyi tarafından tarih ve coğrafya gibi iki sosyal bilim disiplini ile Amerika Birleşik Devletlerinde yurttaşlık bilinci oluşturacak bir program hazırlanmış ve 1916 yılında resmen uygulamaya konularak zaman zaman içeriğinde yapılan değişimlere rağmen bu isimle günümüze kadar gelmiştir (Bilgili, 2010).

Sosyal bilgiler dersi yukarıda ifade edildiği gibi ABD’de oluşturulmuş ve gelişmiş bir öğretim uygulaması ile Amerika’nın dışında Finlandiya, İrlanda, Danimarka, Japonya, Güney Kore, Türkiye gibi birçok ülkede programlara girmiştir. Bununla birlikte İngiltere başta olmak üzere kimi ülkelerde sosyal bilgiler yaklaşımı yerine, öğretimin tüm basamaklarında tarih ve coğrafya gibi dersler birbirinden bağımsız olarak programda yer almıştır (Otluoğlu ve Öztürk, 2011).

Sosyal Bilgiler dersinin Türkiye’deki gelişimi incelendiğinde ise öğretim programındaki yerini almasının ABD’de olduğu gibi hemen gerçekleşmediği görülmüştür (Kılıçoğlu,2010). Genel bilgiler, kapsadığı konular itibariyle farklılık gösteren alanların birleşiminden oluşan, disiplinler arası bir yaklaşım olarak tasarlanmış ve 1968 ilkokul programında uygulamaya konulmuştur. Bu programa kadar sosyal bilgiler dersinin konularını içeren dersler, ilköğretim basamağında ayrı ders olarak verilmekteydi (Akdağ, 2009). Tarihsel süreç içerisinde Türklerin İslamiyet’i kabulünden önce toplumsal yaşamın bir gereği olarak ortaya çıkan gelenek, görenek, bilgi ve kurallar gelecek kuşaklara

kazandırılmaya çalışılmış, İslamiyet'ten sonra ise söz konusu yapıların daha çok İslam ahlaki temelli bir davranış eğitimi ile bireylere edindirilmeye çalışıldığı görülmüştür (Kılıçoğlu, 2009). Örneğin Selçuklular döneminde kurulan Nizamiye medreselerinden başlayarak bu kurumlarda İslam Tarih dersi okutulması, yine Osmanlı Devletinde Fatih ve Süleymaniye medreselerinde yine benzer şekilde tarih ve coğrafya derslerine yer verilmesi dikkati çekmektedir (Bilgili, 2010). Osmanlı Devletinde Selim Sabit Efendinin sosyal bilimler kapsamında yer alan derslerin okutulması için girişimde bulunduğu ve ilgili alanlarda ders kitapları hazırladığı da Sosyal bilgiler dersi kapsamında yine bilinen önemli bir dönüm noktasıdır (Otluoğlu ve Öztürk, 2011).

Cumhuriyet Dönemi'ne gelindiğinde ise 1924, 1926, 1930, 1936 ve 1948 öğretim programlarında sosyal bilgiler dersinin bulunmadığı ;onun yerine tarih, coğrafya ve yurttaşlık bilgisi derslerine yer verildiği görülmektedir. İlköğretmen okullarında okutulan Sosyal Bilgiler dersi ilk kez bu isimle 1952 yılında tanınmış, 1962 yılında yayınlanan ilköğretim program taslağında ise Sosyal Bilgiler ismini taşımayan disiplinler arası bir yaklaşımla oluşturulan Toplum ve Ülke İncelemeleri dersi ile bu dersin özellikleri kazandırılmaya çalışılmıştır (Sönmez, 2005). 1968 yılında pilot uygulaması tamamlanan ilkokul programında Toplum ve Ülke İncelemeleri adı ile bulunan dersin Sosyal Bilgiler olarak değiştirilmesi ile Türk eğitim sistemi 1968 programından başlayarak yeni bir derse sahip olmuştur. Bu ders 1968 yılından başlayıp 1998 yılına kadar ilkokulların 4. ve 5.sınıf programlarında yer alarak okutulmuş, 1997 yılında çıkarılan 4306 sayılı kanunla ilköğretimin kesintisiz 8 yıla çıkarılması sonrasında yeniden düzenlenerek 1998 yılında yürürlüğe giren İlköğretim Okulu Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı ile millî tarih ve millî coğrafya derslerinin yerine 6 ve 7.sınıflarda da okutulmaya başlanmıştır. Bu uygulama ile program 4. ve 7.sınıfları kapsayacak şekilde yeniden düzenlenmiştir.

2004-2005 eğitim öğretim yılında yapılandırmacı yaklaşımın temel alındığı yeni ilkokul programları hazırlanmaya başlamıştır. Öğrenci merkezli olarak tasarlanan bu programı 1 yıl süre ile 120 okulda pilot uygulaması gerçekleştirilmiş ve 2005-2006 eğitim öğretim yılından başlayarak tüm yurttan uygulamaya konmuştur.

2005-2006 eğitim öğretim yılından itibaren uygulanmaya başlanan yeni Sosyal Bilgiler dersi programında ilk kez ifade edilen vizyon ifadesinde: Atatürk ilke ve inkılablarını benimsemiş, Türk tarihini ve kültürünü kavramış, temel demokratik değerlerle saygılı, insan haklarına ve yaşadığı çevreye duyarlı, bilgiyi deneyimlerine göre yorumlayıp sosyal ve kültürel bağlam sindirerek düzenleyen, sosyal katılım becerileri gelişmiş, sosyal bilimcilerin bilimsel bilgiyi üretirken kullandıkları yöntemleri kazanmış, sosyal yaşamda etkin, üretken, haklarını ve sorumluluklarını bilen Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları yetiştirmek (MEB, 2012) şeklinde ideal yurttaş tanımını gerçekleştirilmiştir. Vizyonun yanı sıra MEB Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından hazırlanan programda Sosyal Bilgiler Öğretim Programının genel amaçları da ayrıca aşağıdaki şekilde belirlenmiştir (MEB, 2005, s. 5):

- *Özgür bir birey olarak fiziksel, duygusal özelliklerinin; ilgi, istek ve yeteneklerinin farkına varır.*
- *Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak, vatanını ve milletini seven, haklarını bilen ve kullanan, sorumluluklarını yerine getiren, ulusal bilince sahip bir vatandaş olarak yetişir.*
- *Atatürk ilke ve inkılablarının, Türkiye Cumhuriyetinin sosyal, kültürel ve ekonomik kalkınmasındaki yerini kavrar; lâik, demokratik, ulusal ve çağdaş değerleri yaşatmaya istekli olur.*
- *Hukuk kurallarının herkes için bağlayıcı olduğunu, tüm kişi ve kuruluşların yasalar önünde eşit olduğunu gerekçeleriyle bilir.*
- *Türk kültürünü ve tarihini oluşturan temel öge ve süreçleri kavrayarak, mill*

bilincin oluşmasını sağlayan kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesi gerektiğini kabul eder.

- Yaşadığı çevrenin ve dünyanın coğrafi özelliklerini tanıyarak, insanlar ile doğal çevre arasındaki etkileşimi açıklar.*
- Bilgiyi uygun ve çeşitli biçimlerde (harita, grafik, tablo, küre, diyagram, zaman şeridi vb.) kullanır, düzenler ve geliştirir.*
- Ekonominin temel kavramlarını anlayarak, kalkınmada ve uluslararası ekonomik ilişkilerde ulusal ekonominin yerini kavrar.*
- Meslekleri tanır, çalışmanın toplumsal yaşamdaki önemine ve her mesleğin gerekli olduğuna inanır.*
- Farklı dönem ve mekânlara ait tarihsel kanıtları sorgulayarak insanlar, nesnelere, olaylar ve olgular arasındaki benzerlik ve farklılıkları belirler, değişim ve sürekliliği algılar.*
- Bilim ve teknolojinin gelişim sürecini ve toplumsal yaşam üzerindeki etkilerini kavrayarak bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanır.*
- Bilimsel düşünmeyi temel alarak bilgiye ulaşma, bilgiyi kullanma ve üretmede bilimsel ahlâkı gözetir.*
- Birey, toplum ve devlet arasındaki ilişkileri açıklarken, sosyal bilimlerin temel kavramlarından yararlanır.*
- Katılımın önemine inanır, kişisel ve toplumsal sorunların çözümü için kendine özgü görüşler ileri sürer.*
- İnsan hakları, ulusal egemenlik, demokrasi, lâiklik, cumhuriyet kavramlarının tarihsel süreçleri ve günümüz Türkiye'si üzerindeki etkilerini kavrayarak yaşamını demokratik kurallara göre düzenler.*
- Farklı dönem ve mekânlardaki toplumlararası siyasal, sosyal, kültürel ve ekonomik etkileşimi analiz eder.*

İnsanlığın bir parçası olduğu bilincini tanıyarak ülkesini ve dünyayı ilgilendiren konulara duyarlılık gösterir.

Sosyal Bilgiler dersi programında belirlenmiş olan 17 genel amaç bu dersi başarıyla tamamlayan bireylerin sahip olması beklenen bilişsel, duyuşsal ve psikomotor niteliklere işaret etmektedir. Aynı programda öğrenciye kazandırılması istenen ortak ve derse özgü beceriler de belirlenmiştir. Bu beceriler (MEB, 2005, s. 3) :

- Eleştirel düşünme,*
- Yaratıcı düşünme,*
- İletişim,*
- Araştırma,*
- Problem çözme,*
- Karar verme,*
- Bilgi teknolojilerini kullanma,*
- Girişimcilik,*
- Türkçeyi doğru, güzel ve etkin kullanma,*
- Gözlem,*
- Mekanı algılama,*
- Zaman ve kronolojiyi algılama,*
- Değişim ve sürekliliği algılama,*
- Sosyal katılım,*
- Empati,*

şeklinde sıralanmıştır. Bu becerilerden ilk dokuzu ortak diğer altısı ise derse özgü beceri olarak adlandırılmaktadır. Bu beceriler yardımıyla öğrencinin sosyal yaşamda varoluşunu, toplumsal uyumunu artırması amaçlanmakta, kazanılanacak niteliklerle daha başarılı, özgüveni yüksek, Türk toplumunun üyesi olmaktan gurur duyan yurttaşlara sahip olmak

arzulanmaktadır.

Yeni sosyal bilgiler dersi programında dikkat çeken önemli bir boyut “değerler ve eğitimi” konusunun başlı başına ele alınmış olmasıdır. Kavram olarak “değer” nesnelere, bireyleri, düşünceleri, durum ve hareketleri; iyi, kötü, istenen ya da istenmeyen ve bunun gibi yargılarımızı oluşturan standartlarımızı, kısaca çevremize ilişkin tüm yargılarımızı ve prensiplerimizi ifade eden niteliklerdir (Halstead ve Taylor, 2000). Tezcan (1974), değerlerin bütün kültür ve toplumu biçimlendiren, topluma anlam ve önem kazandıran normlar olduğunu ifade etmiştir. Çelikkaya (1996) değer kavramını: Bir toplum, bir inanç, bir akım içinde ya da insanlar arasında ortak şekilde kabul edilmiş, benimsenmiş ve yaşatılmakta olan sosyal, insani, ideolojik ya da dini kaynaklı her türlü duygu, düşünüş, davranış, kural ya da kıymetler olarak tanımlayarak geniş bir perspektif ortaya koymuştur. Tanımlarına yukarıda yer verilen değerler konusunda gerçekleştirilen araştırmaları etkili bir biçimde sürdürebilmek amacıyla birçok sınıflama yapılmıştır. Bu sınıflandırmalar arasında en çok tanınan ve kabul gören Nelson, Rokeach, Spranger ve Schwartz tarafından gerçekleştirilenlerdir.

Nelson gerçekleştirdiği sınıflamada değerleri; bireysel, grup ve sosyal değerler olarak üçe ayırmıştır. Bireysel değerlerin kişilerin kendi tercihleri ile oluştuğunu örneğin satın aldığımız ürünlerdeki tercihten, hobilere kadar olan boyutun bu kapsamda değerlendirilebileceğini ifade etmiştir (Michaelis, 1988). Grup değerleri ise bireysel değerlerden farklı olarak belli bir grup ya da topluluğa ait olan değerler olarak nitelendirilmekte ve paylaşılmaktadır (Naylor ve Diem, 1987). Sınıflamanın son boyutu olarak gösterilen sosyal değerlerde; sosyalleşme, sosyal bilinç, norm ve grup ruhu gibi kavramların yer aldığı anlaşılmaktadır (Akbaş, 2004).

Nelson'dan farklı bir bakış açısı ile değerlere yaklaşan ve sınıflama yapan bir diğer isim olan Rokeach ise değerleri temel ve araç değerler şeklinde iki grupta toplamıştır. Temel değer sınıflaması içerisinde eşitlik, özgürlük, başarı, sebat gibi nitelikler bulunurken;

araç değerler kapsamında cesaret, sorumluluk, gerçeklik, gibi nitelikler barındırılmaktadır(Akt; Naylor ve Diem, 1987).

Değerleri altı temel gruba ayıran Spranger'in sınıflamasında estetik, teorik (bilimsel), ekonomik, politik, sosyal ve dini şeklinde adlandırılan nitelikler bulunmaktadır. Spranger'in ortaya koyduğu bu sınıfları daha sonraki yıllarda Allport ve arkadaşları tarafından bir ölçeğe dönüştürülerek kullanılmıştır. Estetik değer başlığında uyum, denge, simetri ve şekillerin yerleşimi ile oluşan forma önem verilirken; bilimsel değerlerde, deneysellik ve deneycilik inceleme, eleştiriye açık olma, mantık özellikleri ön plana çıkmaktadır. Fayda sağlayıcı olma, zaman, emek ve paranın doğru kullanımı hususlarına önem veren ekonomik değerler ile yine sevme, sevilme, saygı, diğergamlık gibi özellikleri kapsayan sosyal değerler bu ölçekte yer alan temel başlıklar arasındadır. Bu temel değerlerin dışında bireysel güç, ünlü kişi etkisinin ön plana çıktığı politik değerler ile evrenin bir bütün olarak algılandığı ve hissedildiği yeri geldiğinde fizyolojik ihtiyaçların ertelendiği, dünyevi hazlardan vazgeçmeyi sağlayan dini değerler de sınıflamada yer almaktadır (Akbaş, 2004).

Yukarıda ifade edilen tasniflerin dışında son olarak Schwartz'ın sınıflamasından da bahsetmek gereklidir. Onun sınıflamasında değerler, bireysel ve kültürel olmak üzere iki boyutta ele alınmıştır: Bireylerin yaşamlarını yönlendirmedeki önemi açısından değerler bireysel; toplumun genelinde paylaşılan ve toplumsal normlara dayanan soyut fikirlere ilişkin bilgi üreten değerlere ise kültürel değerler adını vermiştir. Bu iki değer grubunun ayrımını ortaya koyan husus ise bireyi harekete geçiren güdüler ile kültürel düzeyde harekete geçiren motive edicilerin farklılığıdır (Akt; Kağıtçıbaşı ve Kuşdil, 2000).

Dünyada sosyo-ekonomik alanlardaki gelişmelerin kaçınılmaz sonucu ve aracı olarak ortaya çıkan yeni toplumsal düzenlemelerin bireyler tarafından kabul edilerek benimsenmesi, bu sürecin sağlıklı işleyebilmesi ancak bireylerin sahip oldukları değerler ile toplumu düzenleyen değer yapısının arasındaki uyumla mümkündür. Bu uyumun

sağlanabilmesi için toplumun her yönüyle özellikle sosyal , siyasal yönleri başta olmak üzere temel özellikleri ve değerleri çok iyi bir şekilde irdelenmelidir (Kağıtçıbaşı ve Kuşdil, 2000).

Tanımları ve sınıflama örnekleri incelenen değer kavramının daha iyi anlaşılabilmesi , değer kavramının özelliklerinin incelenmesini gerektirmektedir. Değerlerin özellikleri:

- Tümüyle nesnel, duygulardan arındırılmış fikir niteliği taşımayan inanç durumundadır. Hayata geçirildiğinde duygularla bütünleşirler.
- Bireyin hedef ve beklentileriyle onlara ulaşmada etkili olan davranış yapısı iç içedir. Bu sayede toplumun amaçlarını da oluşturmaya imkan tanır.
- İçinde buldukları kültürel yapıya göre değişmekle buldukları kültürün içinde de farklılık gösterebilir. Aynı değere sahip farklı toplumlarda değere verilen önem ya da yaklaşım farklı olabilir. Örneğin konukseverlik birçok toplumda var olan bir değer olmasına karşın uygulama ve diğer değerlerle karşılaştırma durumunda öncelik sırası değişebilmektedir.
- Kişinin toplum içerisindeki konumunun belirlenmesinde etkili olmaktadır. Bu değerler sayesinde birey, diğer insanlar ile etkili iletişime geçebilir ve sosyal konumunun belirlenmesi için uygun bir zemin hazırlayabilir.
- Karşılaşılan bütün durumların üzerinde bir yere sahiptir.
- Durumların, bireylerin seçilmesini ya da değişimini yönlendiren standartlar olarak işlev görürler.
- Taşıdıkları öneme göre kendi aralarında sınıflandırılabilir.
- Değişime açıktır ve zaman içinde etkileşim, ortaya çıkan yeni gereksinimler sonucunda, bunları karşılamak için değer önceliklerinde değişiklikler gerçekleşebilir (Reboul, 1995).

Yukarıda sayılan özelliklere sahip değerlerin bireye amaç ve yön gösterme, bireysel ve toplumsal etkinliklerde genel yön gösterme, karşılıklı beklentileri ortaya koyma, doğruyu yanlış, iyiyi kötüyü ayırma ve ahlaki olanı seçme (Akt: Tezcan, 1974) işlevleri de bulunmaktadır.

Tanımı, özellikleri , işlevleri ifade edilen, toplumların devamlılığı için son derece önemli görülen temel insani değerleri benimsemiş bireyler yetiştirmek öncelikle ailenin, sonrasında toplum ve okulun başlıca görevleri arasındadır. Toplumun organize olarak bu görevi yürütmesi için oluşturduğu okulların bu boyutta temel iki amaca odaklandığı söylenebilir. Bunlardan ilki akademik açıdan başarılı, ikincisi ise temel değerleri benimsemiş bireylerin yetiştirilmesidir (Ekşi, 2003). Gelişmiş, demokratik yapıları toplumlarda eğitim kurumları yalnızca bilişsel amaçlara ulaşmak için değil; aynı zamanda duyuşsal nitelikleri kazandırmak, bireyi çok yönlü geliştirmek için de çaba sarf etmelidir. Sunulacak eğitim temel olarak iyi bir insan, iyi bir yaşam ve iyi bir toplum oluşturmak yolunda gösterilen kısmi bir çaba olarak görülmelidir (Titus, 1994).

Toplum olarak uygun olan her durumu değerlendirmek, özellikle eğitim kurumlarını temel değerlerin öğrencilere kazandırılmasında aktif hale getirmek zorunluluğunun üç ana nedeni bulunmaktadır. Bunlar: (Bishop, 1993).

- Toplumda artan suç oranları ve küresel problemlerin etkileri
- Toplumsal değerlerde belirsizlik oluşturan durumların varlığı ve bu durumun geçmişten gelen değer yapısı üzerindeki olumsuz etkileri,
- Akranlar arası çatışma, basılı ve görsel medyada karşılaşılan kötü örnekler ve aile yapısının zayıflaması, şeklinde sıralanabilir.

Değerler eğitiminde göz önünde tutulması gereken en önemli unsurların başında, geniş halk kitlelerine ulaşılmasında ve toplumsal yapının şekillenmesinde medya kuruluşları gelmektedir. Sanchez'e (1998) göre, medyanın uygulamaları sonucunda popüler

kültür adı verilen bir yapının ortaya çıkmaktadır. Değer eğitimi sırasında yer verilen temel uygulamaların ise örnek kişiliklerin eğitimciler, okul ve toplum tarafından rol model duruma getirilmesi ile uygun ve önemli görülen değerlerin öğrencilere aktarılması şeklinde olabileceğini savunan Linkona (Akt: Halstead ve Taylor, 2000) değer eğitiminin bu iki temel yaklaşımla sürdürülebileceğini ifade etmektedir.

Değerler eğitimi ile ilgili uygulamaların gerçekleştirilmesi sırasında karşılaşılan sorunlar: Okulların tamamında tutarlı yaklaşımları sürdürmek ve beğenilen değerlerin seçilmesinin güçlüğü ile okullarda ağırlıklı kişisel, sosyal, dini, ahlâkî ve demokratik değerlere yer verilmeli. Estetik, akademik, ekonomik değerler gibi diğer değer gruplarının ihmal edilmesidir. Bu durumun sonucunda öğrenciler okul dışında edindikleri değerler ile okulda öğrendikleri değerler arasında ikilem yaşayabilmektedirler (Halstead ve Taylor, 2000).

Değerler eğitimi gerçekleştirme sürecinde okullarda karşılaşılan sorunları en aza indirmek için yapılması gereken ilk şey, etkili bir değerler eğitimi programının hazırlanmasıdır. Program oluşturulurken okulların bu sürece mutlaka dahil edilmeleri de son derece önemlidir. Bu sebeple öğretmenlerin program konusunda: Program neleri içermeli? Değer eğitiminde aileler nasıl katılım ve destek sağlamalıdır? Program kapsamında hangi değerler kazandırılmaya çalışılmalıdır? Program nasıl işleyecek ve okullarda nasıl gerçekleştirilecek? Sorularına yanıt vermeleri ve katkı getirmeleri uygun olacaktır. Nitekim programın uygulayıcıları olan öğretmenlerin görüş ve önerileri ile getirecekleri katkı programa olan inancı programın değerini de artıracaktır.

Değerler; bireylerarası etkileşimden, aileden, çevreden ve diğer toplumsal faktörlerden çeşitli yollarla ağırlıklı olarak ta gözlemlenerek öğrenilir. Bu sebeple değerlerin edindirilmesi tesadüflere bırakılmak yerine metodolojik ve kasıtlı bir biçimde öğretilmesinin (Bishop, 1993) daha uygun olacaktır. Bu gereklilik okullarda, sınıf ortamında değerler eğitiminin yapılmasını zorunlu kılmıştır. Ryan'a göre: Sınıf ve okullar iyi ya da kötü yönde mutlak

surette ahlâkî bir atmosfer oluşturan bir topluluklardır. Öğretmenlerde bu toplulukta etik değerlerin uygulanmasında ve kültürlemede anahtar rol oynayan, konumlarından dolayı, öğrencilerine değer eğitimi konusunda olumlu kararlar verebilmeleri için yardım etmede elverişli bir duruma sahip olan (Suh & Traiger,1999) varlıklardır (Akt; Akbaş, 2004).

Hal böyle olmakla birlikte öğretmen, öğretim faaliyetlerinde uygulanması istenilen değerlere sahip değilse ya da bu değerlerin öğrencilere nasıl kazandıracağı konusunda sorunlar yaşıyorsa değerler eğitimi alanında, öğrencilerine iyi bir model olmak bir yana öğrencilerde bulunan aile ya da çevreden edinilen değerlerin bile kaybolmasına sebep olabilir. Bu sebeple öğretmenler değerler eğitiminin özünü oluşturan kilit varlıklardır. Halstead ve Taylor (2000) öğretmenlerin değerleri kendi rollerinin bir bölümü olarak görmek istemeseler de öğrencilerin onların değer yargılarından mutlaka etkilendiklerini savunurlar. Öğrenciler, öğretmenlerinin verdikleri örneklerden, kullandıkları sözlerden, cesaretlendirici hareketlerinden, onları topluma hizmet etmeye teşvik etmesinden, farklılıklara saygı duymayı sağlayıcı olumlu telkinlerinden etkilenmektedirler. Hatta öğretmenin çalışmak için tercih ettiği konular, kullandığı yöntemler, öğrencilere yönelik tutum ve davranışları, kendi değerlerini ve değer tercihlerini yansıtır (Naylor ve Diem,1987). Bu bağlamda öğretmenin, dersi işlerken kullandığı yöntem ve tekniklerin istenilen değerlerin öğrenciler tarafından edinilmesini ve özümsemesini kolaylaştırabileceği gerçeği ile karşılaşmaktayız. Halstead ve Taylor (2000) derslerde değer eğitimi gerçekleştirilirken en çok kullanılacak yöntem ve teknikleri:Tartışma temelli yaklaşım ve öğrenci merkezli aktif öğrenme stratejileri ile drama, proje çalışması, uygulamalı aktiviteler, işbirlikli öğrenme, grup çalışması, öğrenciler tarafından yönetilen araştırmalar, eğitimsel oyunlar şeklinde sıralamıştır.

Değer eğitimine yönelik yöntem ve uygulamaların bizzat belirginleşerek gerçekleştirilmeye başlandığı ve zorunlu öğretim basamağının ilk aşaması olan ilkokullarda bu yöntem ve tekniklerin kullanıldığı, aynı zamanda öğrenciyi toplumsal

değerlerle bizzat tanıştıran ders Sosyal Bilgilerdir.

Sosyal Bilgiler dersinde bireylere bir takım nesne ve olaylara karşı olumlu veya olumsuz duyguların kazandırılması ve toplum tarafından istenilen değer ve tutumların aktarılması amacıyla duyuşsal hedefler kazandırılmaya çalışılır. Bu hedeflere ulaşmak için yapılan eğitim ise duyuşsal eğitim olarak adlandırılır. Duyuşsal eğitim genelde ahlak eğitimi, karakter eğitimi, değer eğitimi vb. anlamlarında kullanılmaktadır (Bacanlı, 2006). Milli Eğitim Temel Kanun'unda yer alan , genel amaçlarda ifade edilen özellikler ve değerler Sosyal Bilgiler dersinin özünü ifade etmektedir (Sözer, 1998). Ayrıca toplumun sorumlu bir üyesi olan çocukların toplumsallaşmaları ve toplum içinde demokratik değerlere bağlı bir yaşam sürmeleri için Sosyal Bilgiler öğretim programı oldukça önemli bir yere sahiptir (Bağcı, 2007). Sosyal Bilgiler dersinin 2005-2006 eğitim öğretim yılından itibaren uygulamaya konan yeni programında ilk kez değer eğitimi konusu başlı başına ele alınmış, öğrenme alanı ve üniteler içersinde belirlenen değerlerin kazandırılması amaçlanmıştır. Programda kazandırılması istenen değerler (MEB, 2005); adil olma, dayanışma, aile birliğine önem verme, bilimsellik, bağımsızlık, saygı, yardımseverlik, hoşgörü, çalışkanlık, barış, misafirperverlik, sevgi, duyarlılık, temizlik, sağlıklı olmaya önem verme, sorumluluk, estetik, dürüstlük, vatanseverlik şeklinde sıralanmaktadır.

Sayılan değerleri kazanmış, demokratik toplumun gerektirdiği etkin ve özgür yurttaş kimliğini kazanmış, topluma katkıda bulunabilme bilincine sahip bireyler yetiştirilmesi bir devlet için son derece önemli ve gereklidir. Bu amaçla öğrencilere okul çağının ilk yıllarından başlayarak sosyal yaşamın işleyişi, toplumsal değerler, toplumsal sorunları ve bu sorunların çözümleri hakkında bilgi, beceri ve değerler kazandırılmaya (MEB, 2005) çalışılır. Sayılan nitelikleri kazandırmada ilkokullarda Sosyal Bilgiler dersi önemli rol oynayan bir durumdadır. Milli Eğitim Bakanlığı, pilot uygulama sonrası 2005-2006 eğitim öğretim yılından başlayarak uygulamaya koyduğu ilköğretim sosyal bilgiler ders programında değer

eğitimine yönelik olarak; değeri açıklamak, ahlaki muhakeme yapmak, değeri analiz etmek ve gözlem yoluyla değer ğretimi yaklaşımlarını öneri olarak sunmuş ayrıca Sosyal Bilgiler dersinde doğrudan değer eğitimine de yer verdiği görülmüştür. Bundan sonraki paragraflarda 2005-2006 eğitim ğretim yılından başlayarak uygulamaya konan sosyal bilgiler dersi programında yer alan değerler eğitimi konusunu çeşitli yönlerden incelemiş tez, araştırma faaliyetlerinden erişime açık olanlar bulgu ve sonuçları yönüyle kısaca tanıtılmaktadır.

Can (2008) “Dördüncü Sınıf ğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Dersinde Değerler Eğitimi Uygulamalarına İlişkin Görüşleri” adlı çalışmasında, dördüncü ve beşinci sınıf ğretmenlerinin Sosyal Bilgiler dersinde değerler eğitimi ile ilgili yaptıkları uygulamalara ilişkin görüşlerini belirlemeyi amaçlamıştır.

Bu çalışmanın evrenini 2007-2008 eğitim ğretim yılında Milli Eğitim Bakanlığına bağlı Ankara ili ankaya Merkez ilçesinde yer alan, OKS sınavı sonrasında herhangi bir ortaöğretim kurumuna yerleştirdikleri ğrenci yüzdelerine göre ayrılmış ilköğretim okullarında görev yapan 102 sınıf ğretmeni oluşturmaktadır. Betimsel yöntemle gerçekleştirilen araştırmanın verileri araştırmacı tarafından geliştirilen anket ve yarı yapılandırılmış görüşme formlarıyla elde edilmiştir.

Araştırmanın bulgularına dayalı olarak sonuçları, sosyal bilgiler dersinde değerler eğitimi uygulamalarında en çok sorumluluk sahibi olmaya ilişkin etkinlikler düzenlendiği; telkin, model olma, empati kurma ve değer aydınlatması gibi değer kazandırma yollarının etkin bir şekilde kullanıldığı, ancak değerler analizi ve ahlaki muhakeme gibi yöntemlerin yeterince kullanılmadığı; iş birliğine dayalı öğrenme ve yaratıcı drama yöntemlerinin daha çok kullanıldığı; öğretmenlerin sosyal bilgiler dersinde değerler eğitimi uygulamalarında gözlem, örnek olay yöntemi, tartışma yöntemi, soru cevap tekniği ve velilerle görüşme yöntemi yardımıyla öğrencilerin değerleri kazanıp kazanmadıklarını anlamaya çalıştıkları,

ayrıca öğretmenlerin öğrencilerin değerleri kazanıp kazanmadıkları konusunda öğrenci davranışlarını gözlemlemeyi de tercih ettikleri, katılımcıların cinsiyetlerine göre değerler eğitimi uygulamalarına ilişkin görüşleri arasında farklılaşma bulunduğu; öğretmenlerin eğitim durumlarına, kıdem durumlarına ve görev yaptıkları okulların başarı yüzdelerine göre değerler eğitimi uygulamalarına ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark bulunmadığı sonuçlarına ulaşılmıştır.

Keskin (2008) “Türkiye’de Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarında Değerler Eğitimi: Tarihsel Gelişim, 1998 ve 2004 Programlarının Etkinliğinin Araştırılması” adlı tez çalışmasında; Türkiye’de sosyal bilgiler öğretim programlarında Değerler Eğitimi’nin tarihsel gelişimi ve yayınlanan son iki program esas alınarak bugünkü durumu ortaya konmaya çalışılmıştır. Nitel ve nicel araştırma yönteminin birlikte kullanıldığı bu çalışmanın evrenini İstanbul ili sınırları içinde yer alan resmi ilköğretim okullarında öğrenim gören ilköğretim 5. Sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Evrende yer alan 33 ilçeden rasgele yöntemle örnekleme belirlemek üzere 3 ilçe seçilmiştir. Bu ilçeler Üsküdar, Kadıköy ve Ümraniye’dir.

Araştırmanın bulgularına dayalı olarak II. Meşrutiyet’ten günümüze kadar ulaşılmış olan Sosyal bilgiler öğretim programlarında doğrudan ya da dolaylı, az ya da çok değerlere yer verildiği; bu değerlerin dönemlere göre farklılık gösterse de değerler eğitiminin tüm programlarda önemli görüldüğü; Sosyal bilgiler öğretim programlarının hemen hemen tamamında ahlak ve karakter eğitimine vurgu yapıldığı; tüm programlarda dayanışma, yardımlaşma, duyarlık, bağımsızlık ve sorumluluk değerlerine ortak olarak vurgu yapıldığı sonuçlarına ulaşılmıştır.

Araştırmanın bulgularına bağlı olarak “Değerler Eğitimi Ölçeği”nin 2005 ve 2006 yıllarında gerçekleştirilen iki uygulamasına ait genel puanları itibariyle her iki uygulamada da kızların erkeklere oranla daha yüksek değerlere sahip olduğu; ailenin sosyo-ekonomik düzeyi arttıkça öğrencilerin değerlere yönelik puanlarının da arttığı, her iki programında

ilköğretim beşinci sınıf düzeyinde değerleri öğrencilere aynı düzeyde kazandırdıkları sonuçlarına ulaşılmıştır.

Türk (2009) “Değerler Eğitiminde Saygı” başlıklı tez çalışmasında; Temel değerlerden biri olan saygı değeri konusunda ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarında görev yapmakta olan öğretmenlerin algı, tutum ve eğitsel uygulama durumlarını incelemeyi amaçlamıştır. Betimsel yöntemlerden alan taraması tipi araştırma modeli kullanılarak hazırlanan bu çalışmanın örneklemini 662’si erkek ve 359’u kadın olmak üzere toplam 1021 ilk ve ortaöğretim öğretmeni oluşturmuştur.

Araştırmanın bulgularına dayalı olarak; öğretmenlerin büyük çoğunluğunun kişilerin düşüncelerine saygı duymasa bile, o kişiye saygı duyabileceği fikrine ulaşıldığı; insanların haklarına saygı göstermenin, onların şahsına saygı göstermek kadar önemli olduğu; herkese sırf insan olduğundan dolayı saygı duymanın ve yaşadıkları topluma saygı duymanın kendileri için önemli olduğu; öğretmenlerin saygı eğitimi uygulamalarında, saygısız davranışlara karşı hafif cezalar verme, saygılı davranışları ödüllendirme ve sınıf ortamına önem vererek öğrencilere model olmaya çalıştıkları; analiz sonuçlarına göre kadın öğretmenlerin erkek öğretmenlere göre saygı eğitimine daha çok önem verdiği sonuçlarına ulaşılmıştır.

Tay ve Yıldırım (2009) “ Sosyal Bilgiler Dersinde Kazandırılması Amaçlanan Değerlere İlişkin Veli Görüşleri” adlı çalışmalarında; İlköğretim dördüncü ve beşinci sınıf öğrenci velilerinin sosyal bilgiler dersinde değerler eğitimi konusundaki görüşlerini tespit etmeyi amaçlamışlardır. Araştırmanın verilerine Değer Eğitimi-1 ve Değer Eğitimi-2 anket formlarıyla ulaşılmıştır. Bu çalışmanın sınırlandırılmış evreni Kırşehir merkezdeki ilköğretim okullarından rastgele yolla seçilen iki ilköğretim okulunun dördüncü ve beşinci sınıf öğrenci velileri oluşturmuştur.

Araştırmanın bulgularına dayalı olarak, ilköğretim dördüncü ve beşinci sınıf öğrenci velileri öğretilmesi gereken değerleri on dokuz farklı değer ile ifade ettikleri; değerlerin öğretilme gerekçeleri olarak başarılı olmak, toplumsallaşmak, demokratikleşmek, çocukların kendilerini geliştirmesinin görüldüğü; velilerin değerler eğitimi konusunda kendilerini ve okulları yeterli gördüğü değerler eğitiminin öncelikle ailenin sonra da okulun görevi olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

Deveci ve Selanik Ay (2009) ‘‘ İlköğretim Öğrencilerinin Günlüklerine Göre Günlük Yaşamda Değerler’’ adlı çalışmalarında; ilköğretim öğrencilerinin günlük yaşamlarında karşılaştıkları değerleri belirlemeyi ve elde edilen veriler ışığında öneriler getirmeyi amaçlamışlardır. Nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi kullanılarak hazırlanan bu çalışmanın evrenini 2007-2008 öğretim yılı bahar döneminde Eskişehir ili Alpu ilçesi Ertuğrulgazi İlköğretim Okulu 5-A sınıfında öğrenim gören gönüllü olarak günlük tutan 21 öğrenci oluşturmuştur.

Araştırmanın bulgularına dayalı olarak: Sorumluluk, çalışkanlık, insan ilişkileri, özdenetim, ulusal değerler, onurlu olma, temizlik, tutarlılık, hoşgörü, paylaşma, merhamet, dürüstlük, nezaket olarak on üç temaya ulaşıldığı; değerlerin günlük yaşantılarında sıklıkla yer alan bir tema olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

Çengelci (2010) ‘‘ İlköğretim Beşinci Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Değerler Eğitiminin Gerçekleştirilmesine İlişkin Bir Durum Çalışması’’ adlı çalışmada: İlköğretim beşinci sınıf sosyal bilgiler dersinde değerler eğitiminin nasıl gerçekleştirildiğinin betimlenmesi amaçlanmıştır. Gözleme dayalı betimsel durum çalışması biçiminde hazırlanan bu çalışmanın evrenini 2008-2009 öğretim yılı bahar döneminde Eskişehir ili Ahmet Olcay İlköğretim Okulu’nda bulunan 5-A sınıfında öğrenim gören 9’u kız,13’ü erkek toplam 22 öğrenci ile sınıf öğretmeni oluşturmuştur. Araştırmada ‘‘Öğretmen Kişisel Bilgi Formu’’ , ‘‘ Öğrenci Kişisel Bilgi Formu’’ ,’’Yapılandırılmamış Gözlem’’ , ‘‘Video Kayıtları’’ , ‘‘ Yarı

Yapılandırılmış Görüşme” ve “Araştırma Günlüğü” veri toplama araçlarının kullanıldığı belirtilmiştir.

Araştırmanın bulgularına dayalı olarak; ilköğretim beşinci sınıf Sosyal Bilgiler dersinde değerler eğitiminde telkin, soru-yanıt, değer belirginleştirme yaklaşımı ve örtük program yoluyla değerler eğitimi yaklaşımlarının kullanıldığı; dersinde öğretmenlerin değerleri kazandırmaya çalışırken yaşamdan örnekler verme, atasözleri ve deyimlerden yararlanma, model olma, örnek öğrencileri model olarak gösterme, belirli gün ve haftalardan yararlanma, drama, güncel olaylardan yararlanma, empati, benzetimden yararlanma, yakın çevreden yararlanma, diğer ders ve disiplinlerden yararlanma, aileden yararlanma, ödevlerden yararlanma, sivil toplum kuruluşları, dernek ve vakıfların çalışmalarını örnek gösterme, internetten yararlanma ve sınıf dışı etkinliklerden yararlanma gibi etkinlik ve çalışmalara başvurduğu; Sosyal Bilgiler dersinde değerler eğitimini gerçekleştirmeye yönelik etkinliklerde kullanılan materyallerin ders kitabı ve öğrenci çalışma kitabı olduğu, değerler eğitiminde ders kitabında yer alan fotoğraflardan, bilgilendirici açıklama, metin ve etkinlikler ile sorulardan yararlanıldığı; ödev tahtası ve süreli yayınlar değerler eğitiminde kullanılan değerlendirme tekniklerinin gözlem, verilen ödevlerin kontrolü yoluyla yapılan değerlendirme ve öz değerlendirme olduğu; ilköğretim beşinci sınıf Sosyal Bilgiler dersi öğretim programında yer alan ve programda verilmemiş kimi değerlerin dersin içeriği ve günlük yaşamla bağlantılı olarak çeşitli etkinlik ve materyaller yoluyla öğrencilere kazandırılmaya çalışıldığı; öğretmenin değerler eğitimi yaklaşımlarını sistemli bir biçimde izlemediği, ders sürecinde plansız biçimde yeri geldikçe değerler eğitimine yer verdiği; değerler eğitiminde gözleme dayalı değerlendirmenin ağırlık taşıdığı; öğretmenin Sosyal Bilgiler dersinin değerler eğitiminde son derece önemli bir işleve sahip olduğunu düşündüğü; ancak aile ve toplumun değerler eğitimini yeterince desteklemediği, medyanın olumsuz etkisi ve olumsuz arkadaşlardan kaynaklanan sorunlar ile özellikle sınıf dışı etkinliklerin yeterince

gerçekleştirilememesinden kaynaklanan sorunların değerler eğitiminde yaşanan sorunların başında geldiği; öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersinde değerler eğitimi ile ilgili olarak sorumluluk, yardımlaşma ve dayanışmayı öğrendiklerini düşündükleri; saygı, hoşgörü ve yardımseverlik değerlerini günlük yaşamlarına aktarmaya çalıştıkları; Sosyal Bilgiler dersinin değerler eğitiminde son derece önemli bir yere sahip olduğu; ancak Sosyal Bilgiler dersinde değerler eğitiminin daha etkili bir biçimde gerçekleştirilebilmesi için okul, öğretmen, aile ve çevrenin işbirliğinde sorunların giderilmesine yönelik çalışmalar yapılması gerektiği sonuçlarına ulaşılmıştır.

Yalar (2010) “İlköğretim Sosyal Bilgiler Programında Değerler Eğitiminin Mevcut Durumunun Belirlenmesi ve Öğretmenlere Yönelik Bir Program Modülü Geliştirme” başlıklı tez çalışmasında; Sosyal Bilgiler Dersi programında yer alan değer eğitimiyle ilgili öğretmen görüş ve önerilerinin belirlenmesi, araştırma sonucunda değerler eğitimiyle ilgili yapılandırmacı yaklaşıma yönelik bir program modülü geliştirilmesi amaçlanmıştır. Nitel ve nicel araştırma yönteminin bir arada kullanıldığı karma araştırma yönteminin benimsendiği bu çalışmanın evrenini Diyarbakır’da görev yapan 423 sınıf öğretmeni oluşturmuştur. Araştırma kapsamında ulaşılan 320 öğretmen bu araştırmanın örneklemini oluşturmuştur.

Araştırmanın bulgularına dayalı olarak, İlköğretim öğrencilerine kültürü kazandırmanın en iyi yolunun değerler eğitimi olduğu; öğretmenlerin düşüncelerine göre okulda verilen değerlerin ailede ve sosyal çevrede yeterince pekiştirilmediği; değerler eğitimiyle ilgili hizmet içi eğitim almanın değerleri öğrencilere kazandırmada yararlı olacağı; etkili bir değer eğitimi için görsel-işitsel araç-gereçlerin yeterli düzeyde okullarda bulunması gerektiği; değerler kazandırılırken erkek öğretmenlerin kadın öğretmenlere göre daha fazla görsel-işitsel araç gereçleri kullandığı; bitirdiği yükseköğretim alanı “diğer” olan öğretmenlerin drama tekniğini “sınıf öğretmenlerine” göre daha çok kullandığı sonuçlarına ulaşılmıştır.

Gömlüksiz ve Cüro (2011) “Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Yer Alan Değerlere İlişkin Öğrenci Tutumlarının Değerlendirilmesi” adlı çalışmalarında; Diyarbakır Ergani ilçesi merkezindeki ilköğretim 7. Sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersi öğretim programında yer alan değerlere karşı tutumlarını ortaya koymayı amaçlamışlardır. Betimsel nitelikte olan bu çalışmanın evrenini 2009-2010 eğitim öğretim yılında, Diyarbakır ili Ergani ilçe merkezindeki ilköğretim okullarının 7. sınıflarında öğrenim gören öğrenciler oluşturmuştur.

Bu araştırma ile Sosyal Bilgiler dersi öğretiminde yer alan vatanseverlik, kültürel değerler, saygı, çevre ve doğa, sorumluluk ve bilimsel tutum değerlerine ilişkin öğrenci tutumları öğrenim görülen okulun sosyo-ekonomik düzeyi, ailenin gelir düzeyi ve cinsiyet değişkeni açısından incelenmiştir.

Araştırmanın bulgularına bağlı olarak; Sosyal Bilgiler dersi öğretim programının öğrencilerde, vatanseverlik duygusunun gelişmesinde, saygıyı geliştirmede, çevre ve doğaya yönelik olumlu tutum geliştirmelerinde, kültürel değerlere ilişkin olumlu tutum geliştirmelerinde, sorumluluk duygusunu kazandırmada ve bilimsel tutumu olumlu yönde geliştirmede etkili olduğu; değerlere ilişkin olumlu tutumların sosyo-ekonomik düzeyi yüksek olan okullarda öğrenim gören öğrencilerin alt sosyo-ekonomik düzeydeki okullarda öğrenim gören öğrencilerden daha yüksek olduğu; ailelerin ekonomik düzeyi değişkeni açısından öğrenci tutumlarında bir farklılaşma olmadığı; Sosyal Bilgiler Dersi öğretiminde yer alan vatanseverlik, kültürel değerler, saygı, çevre ve doğa, sorumluluk ve bilimsel tutum değerlerine ilişkin kız öğrencilerin olumlu tutumlarının erkek öğrencilere oranla daha yüksek olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

Yalar ve Yanpar Yelken (2011) “Değerler Eğitiminin İyileştirilmesi ile İlgili Öğretmen Görüşlerinin Belirlenmesi ve Bir Program Modülü Örneğinin Geliştirilmesi” başlıklı tez çalışmalarında, değerler eğitiminin iyileştirilmesi ile ilgili öğretmenlerin görüş ve

önerilerinin belirlenmesini ve yapılandırmacılık yaklaşımı da dikkate alınarak öğretmenler için değer eğitime yönelik bir program modülü örneğinin geliştirilmesini amaçlamışlardır. Yarı yapılandırılmış görüşme ile hazırlanan bu araştırmanın çalışma grubunu Diyarbakır'da görev yapan görüşme için gönüllü olan 50 sınıf öğretmeni oluşturmuştur.

Araştırmanın bulgularına dayalı olarak, öğretmenlerin değerler eğitiminde daha yararlı hale gelmesinde ailenin önemli bir rolü olduğu, aile ve öğretmenin işbirliği içinde olması gerektiği, öğretmenler için hizmet içi eğitim programlarının düzenlenmesi gerektiği; ‘‘ görsel-işitsel-yeterlik’’, ‘‘ toplumsal yaşamdan örnekler’’ ve ‘‘öğrencilerin katılımını teşvik edici etkinlikler’’ öğretmen tarafından değerler eğitimiyle ilgili hazırlanacak materyallerde öncelikle tercih edildiği sonuçlarına ulaşılmıştır.

Okudan ve Ekşi (2011) ‘‘ Eğitim Yöneticilerinin Bakış Açısı ile Değerler Eğitimi’’ adlı çalışmalarında; eğitim yöneticilerinin okullarda yapılan değerler eğitimine bakış açılarının cinsiyet, eğitim durumu, görev yapılan okul türü, yönetici pozisyonu yöneticilik kademine göre incelenmesini amaçlamışlardır. Tarama modeli kullanılarak yapılan bu çalışmanın evrenini İstanbul ilinde MEB’e bağlı devlet/özel ilköğretim okulları oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini bu okullar arasından tesadüfi örneklem yöntemi ile belirlenen 85 ilköğretim ve ortaöğretim okulunun yöneticisi oluşturmaktadır.

Araştırmanın bulgularına bağlı olarak; cinsiyet ve eğitim durumu değişkenleri açısından anlamlı farklılaşma olduğu; görev yapılan okul türü, yönetici pozisyonu ve yöneticilik kademi değişkenleri açısından anlamlı bir farklılaşma olmadığı sonuçlarına ulaşılmıştır.

Yiğittir ve Kaymakçı (2012) ‘‘Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı Uygulama Kılavuzu’nda Yer Alana Etkinliklerin Değer Eğitimi Yaklaşımları Açısından İncelenmesi’’ adlı çalışmalarında; Sosyal Bilgiler Öğretim Programı Uygulama Kılavuzu’nda yer alan etkinliklerin değer eğitimi yaklaşımları açısından durumunu ortaya koymayı amaçlamışlardır.

Nitel bir araştırma olan bu çalışmanın veri kaynağını MEB tarafından 2005 yılında uygulamaya konulan ilköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı uygulama kılavuz kitapları oluşturmuştur.

Araştırmanın bulgularına dayalı olarak; toplam 98 etkinlikte (%40,2) değer eğitimi yaklaşımlarına rastlandığı; etkinliklerde en çok değer açıklaması yaklaşımının kullanıldığı ve en çok değer etkinliğinin de 7. Sınıf düzeyinde bulunduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

Ateş (2013) “İlkokul ve Ortaokul Öğretmenlerinin Değerler Eğitimi ve Uygulamalarına Yönelik Görüşleri Üzerine Nitel Bir Araştırma” başlıklı tez çalışmasında; okullarda uygulanan değer eğitimi programıyla ilgili öğretmenlerin programın artısı ve eksisiyle ilgili görüşlerinin tespiti, değerler eğitimi kazanımlarının öğrencinin akademik başarısına etkisinin yanında öğrenciyi yaşama hazırlamaya yönelik etkisini de tespit etmeyi amaçlamıştır. Nitel desende yapılan bu araştırmanın evrenini 2012-2013 eğitim-öğretim yılında İstanbul/ Ataşehir ilçesinde görev yapan 16 öğretmen oluşturmuştur.

Araştırmanın bulgularına dayalı olarak, katılımcı olan eğitimcilerin, değer eğitimi, değerler eğitiminin amaçları, uygulama şekilleri, yararları ile ilgili olarak kesinlikle bir eğitim verilmesi gerektiğini; medyanın, STK’ların, sosyal paylaşım sitelerinin, sokağın desteği olmadan verilecek bir değerler eğitiminde okulun da tek başına yetersiz kaldığını; şuan ki sistemde değerler eğitimi uygulamalarının daha çok kağıt üzerinde kaldığı belirtilmiştir. Günümüz eğitim öğretiminde değerler eğitimi konularının öğrencinin başarısı üzerinde etkisinin olmadığından dolayı öğrenci ve veli nazarında ağırlığının olmadığı; değerler eğitiminin konuları okulda, sosyal faaliyetler ya da etkinlikler olarak planlanması gerektiği sonuçlarına ulaşılmıştır.

Elbir ve Bağcı (2013) “Değerler Eğitimi Üzerine Yapılmış Lisansüstü Düzeyindeki Çalışmaların Değerlendirilmesi” adlı çalışmalarında, bu alan üzerinde araştırma yapılabilecek konuların var olup olmadığını değerler eğitimi üzerine yapılmış lisansüstü çalışmaların

değerlendirmesini yaparak tespit etmeyi amaçlamışlardır. Meta-analiz yöntemi ile yapılan bu çalışmanın evrenini YÖK Ulusal Tez Merkezinde tam metnine ulaşılabilen Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi kapsamı dışında kalan toplam 21 doktora ve yüksek lisans tezi oluşturmuştur.

Araştırmanın bulgularına dayalı olarak; değerler eğitimi üzerine yapılan tezlerin incelenmesi sonucunda Türkiye’de değerler eğitiminin yeteri kadar özümsemediği; değer eğitimi alanında bulunan boşluğun doldurulması konusunda araştırmacıların görüş birliğine vardığı; öğretmen adaylarının ve şu an görev yapmakta olan öğretmenlerin değerler eğitiminin öğretimi sırasında kullanabilecekleri çağdaş yöntem ve teknikler hakkında bilgilendirilmeleri gerektiği sonuçlarına ulaşılmıştır.

Tay, Durmaz ve Şanal (2013) “Sosyal Bilgiler Dersi Kapsamında Öğrencilerin Değer ve Değerler Eğitime İlişkin Görüşleri” adlı çalışmalarında sosyal bilgiler dersi kapsamında 4,5,6 ve 7. Sınıf öğrencilerinin değer ve değerler eğitime ilişkin görüşlerini betimlemeyi amaçlamışlardır. Betimsel yöntem kullanılarak oluşturulan bu çalışmanın evrenini Kırşehir ili Mucur ilçesindeki bir okulun 4,5,6 ve 7. Sınıfında öğrenim gören 297 öğrenci oluşturmuştur.

Araştırmanın bulgularına dayalı olarak sonuçları; öğrencilerin değeri 18 farklı tanım kullanarak ifade ettikleri; sevgi, saygı, aile, dostluk, para ve çalışkanlığın en çok kullanılan değerler olduğu; estetik, güvenilirlik, kültürel miras ve inancın en az kullanılan değerler olduğu; Sosyal bilgiler dersinde 28 adet değer kazandırılması gerektiğini düşünen öğrencilerin bu değerlerin 22 farklı öğretim yolu ile verilebileceğini; 23 farklı resim çizerek değer kelimesinden anladıklarını ifade eden öğrencilerin en çok sevgi (107) değerini resmettikleri; resim , yazı arasında benzerlikler ve farklılıklar olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

Kurtulmuş, Tüsten ve Gündaş (2014) “ İlköğretim 1. Kademe Öğretmenlerinin Değerler Eğitimi Sürecinde Karşılaştıkları Sorunlar” adlı çalışmalarında; İlköğretim

1.Kademe öğretmenlerinin değer eğitimi sürecinde karşılaştıkları sorunları belirlemeyi amaçlamışlardır. Tarama modeli ile yapılan bu çalışmanın evrenini Diyarbakır İli merkez ilçelerinde MEB'e bağlı okullarda görev yapan 4358 ilköğretim 1. Kademe sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Örneklemi ise basit tesadüfi örnekleme yöntemi ile seçilen 360 ilkokul 1. Kademe sınıf öğretmeni oluşturmaktadır.

Bu araştırma ile İlköğretim 1. Kademe öğretmenlerinin değer kazandırma sürecinde aile, öğretmen, kitle iletişim, program ve okul boyutuna ilişkin karşılaştıkları sorunlarla ilgili görüşleri belirtilmiş, bu sorunlar kıdem yılı ve cinsiyet değişkeni açısından incelenmiştir.

Araştırmanın bulgularına dayalı olarak sonuçları; öğretmenlerin değerler eğitimi sürecinde aile, kitle iletişim, öğretmen, program, okul ve yönetim ile ilgili sorunlarla karşı karşıya kaldıkları; kadın ve erkek öğretmenler aile, öğretmen, program ve okul ile ilgili sorunları aynı düzeyde kabul ettikleri; kitle iletişim ile ilgili sorunları ise kadın öğretmenlerin erkek öğretmenlere nazaran daha üst düzeyde problem olarak kabul ettikleri; öğretmenlerin kıdem yılı bakımından değerler eğitimi sürecinde karşılaştıkları kitle iletişim, program ve okul ile ilgili sorunlara ilişkin anlamlı bir farklılık bulunmadığı ; aile ve öğretmen ile ilgili sorunlara ilişkin kıdem yılları bakımından anlamlı bir farklılık olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

Selanik Ay ve Dal (2014) " İlköğretim Öğrencilerinin Yazılı Anlatım Ürünlerine Göre Sorumluluk Değeri Algıları" adlı çalışmalarında; İlköğretim öğrencilerinin sorumluluk değeri algılarının yine öğrenciler tarafından oluşturulan yazılı anlatım ürünlerine dayalı olarak belirlenmesini amaçlamışlardır. Nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesinin kullanıldığı; verilerin çözümlenmesinde ise tümevarım analizin uygulandığı bu çalışmanın evrenini Eskişehir ili Alpu ilçesi Ertuğrulgazi İlköğretim Okulu'nda 2010-2011 öğretim yılında öğrenim gören 13 birinci sınıf,15 ikinci sınıf, 18 üçüncü sınıf, 17 dördüncü sınıf ve 13 beşinci sınıf öğrencisi olmak üzere toplam 76 ilköğretim öğrencisi oluşturmaktadır.

Araştırmanın bulgularına dayalı olarak sonuçları; 1. Sınıf öğrencilerinin en çok kullandığı yazılı türün yazılı karikatür olduğu, 2,3,4 ve 5. sınıflarda ise en çok kullanılan yazılı anlatım türünün şiir olduğu; tüm sınıf düzeyinde ise en az kullanılan yazılı anlatım türünün slogan, senaryo ve tekerleme olduğu; öğrencilerin sorumluluk değeri algılarına ilişkin olarak 4 tema ve 23 alt temaya ulaşılmış; bu temaların 36'sını kişisel sorumlulukların, 45'inin evdeki sorumlulukların, 102'sinin okuldaki sorumlulukların, 45'inin ise toplumsal sorumlulukların oluşturduğu; ayrıca ilköğretim öğrencilerinin sorumluluk değeri algılarının sınıf düzeyi arttıkça çeşitlendiği sonuçlarına ulaşılmıştır.

Bölüm II

Yöntem

Bu bölümde araştırmada kullanılan model, evren ve örneklem, veri toplama aracı, verilerin toplanması hakkında bilgi verilmiştir.

Araştırma Modeli

Araştırma modelinin belirlenmesinde araştırmacının amaçları temel belirleyici olmakta ve önemli rol oynamaktadır. Bu araştırma Sosyal Bilgiler dersinde değerler eğitimi yönelik uygulamalara ilişkin sınıf öğretmenlerinin görüşlerini belirleyebilmek amacıyla betimsel nitelikte gerçekleştirilmiş olup, belirlenen amaca uygun olarak genel tarama modeli kullanılmıştır. “Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle ortaya koymayı amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır”. Genel tarama modelleri ise, “çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacı ile, evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup, örnek ya da örneklem üzerinde yapılan tarama düzenlemeleri” (Karasar, 2009) şeklinde tanımlanmaktadır.

Betimsel yöntemde bir konudaki mevcut durum incelenmekte olduğundan dikkatli bir şekilde olayları, görüşleri tanımlamak önemlidir. Betimsel araştırmalar özaktarım ve gözlem araştırmaları şeklinde gerçekleştirilebilirler. Bu çalışmada, sosyal bilgiler dersinde değerler eğitimi uygulamaları konusunda sınıf öğretmenlerinin görüşlerinin elde edilebilmesi amacıyla özaktarım yöntemi kullanılmıştır. Özaktarım araştırmalarının verileri, örneklemde yer alan bireylerin kendilerinden bilgi alarak gerçekleştirilirken, katılımcılardan anket ya da ölçek vb. araçlarla bilgi alınabileceği gibi, birebir gerçekleştirilen görüşmeler yoluyla da bilgi toplanabilmektedir. Araştırmada amaca uygun şekilde veri toplayabilmek için geliştirilen “Sosyal Bilgiler Dersinde Değerler Eğitimi Yönelik Gerçekleştirilen Uygulamalara İlişkin Görüşleri Belirleme” ölçeği yasal izinler alınarak katılımcılara uygulanmıştır.

Evren ve Örneklem

Betimsel yöntemin kullanıldığı araştırmalarda öncelikle araştırmanın evreni belirlenir. Evren, araştırma bulguları sonucu genellemeye ulaşılacak olan, bulguların genelleneceği bireylerin tümünü ifade etmektedir. Evrenin boyutunun çok büyük olması durumunda, genelleme yapabilmek amacıyla, evreni temsil eden bir örneklem alınır. Örneklem, evrene genelleme yapmaya imkan tanıyacak, evreni temsil kabiliyeti yüksek, evrenden belli sayıda insanın seçilmesi yoluyla oluşan katılımcı grubudur (Altunışık ve Diğerleri, 2010)

Araştırmanın evrenini Çanakkale ili merkezi, ilçe, belde ve köylerinde görev yapmakta olan 1479 sınıf öğretmeni oluşturmuştur. Çanakkale ilinin seçilmesinin nedeni araştırmacının konumu gereği, anketlerin uygulanması sırasında karşılaşılabilecek, ulaşım, maddi sınırlılıkların ortadan kaldırılması ve daha fazla örneklemden veri toplanabilmesinin sağlanmasıdır.

Araştırmanın örneklemini ise 1479 sınıf öğretmeninden ilkokul 4. Sınıf öğretmeni olarak görev yapan ve Sosyal Bilgiler dersinin bu sınıf düzeyinde öğretimini gerçekleştiren 370 öğretmen oluşturmuştur. Alınan izin sonrasında Çanakkale ili merkezi ve ilçe, belde ve köylerinde görev yapan ve kendilerine ulaşılan 370 öğretmene veri toplama aracı uygulanmış, uygulanan araçlardan geri dönüşlerde hatalı ya da eksik doldurma sebebiyle gerçekleştirilen eleme sonucunda 313 sınıf öğretmenin veri toplama formu işleme alınmıştır.

Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada veriler, katılımcıların değerler eğitimi konusundaki görüşlerini almaya yönelik olarak hazırlanan “Sınıf Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Dersinde Gerçekleştirilen Değerler Eğitimi Uygulamaları Konusundaki Görüşlerini Belirleme Ölçeği” aracılığıyla elde edilmiştir.

Veri toplama aracını hazırlama sürecinde öncelikle değerler eğitimi konusunda yapılan araştırmalar incelenmiş, bu konuda Baysal (2013) tarafından hazırlanmış ve uygulanmış olan ortaokul sosyal bilgiler dersinde değerler eğitimi uygulamalarının öğretmenler yönüyle değerlendirilmesi adlı veri toplama aracı temel alınarak geliştirilmiş ve ölçeğe dönüştürülmüştür. Bu işleme dair atıf gösterilmiş ve adı geçen araştırmacıdan da elektronik posta yoluyla izin alınmıştır. Sonrasında veri toplama aracındaki maddeler gözden geçirilmiş, uzman görüşü alınarak maddelere ölçek biçimi verilmiştir. Bunun için 43 adet sosyal bilgiler dersinde değerler eğitimi uygulamalarına ilişkin tamamı olumlu yönde ifade edilmiş önerme alt alta sıralanmış ve ifadelerin karşısına 5, 4, 3, 2, ve 1 sayıları yazılarak ve ölçeğin ilk kısmında bu sayıların ne anlama geldiği 5= Her zaman, 4= Sıklıkla, 3= Arasıra, 2= Çok Seyrek, 1=Hiçbir zaman şeklinde açıklanarak derecelendirilmiş bir ölçek oluşturulmuştur. Ölçeğin birinci kısmında, veri toplama aracının amacı, madde sayısı, cevaplama şekli hakkında bilgilerin yer aldığı bir yönerge ile katılımcıların; cinsiyet, mesleki kıdem, mezun oldukları okul seviyesi, değerler eğitimi ile ilgili yayınları takip etme sıklıkları, değerler eğitimi ile ilgili kurs ve seminerlere katılma durumları ve yerleşim yerleri gibi kişisel bilgilerini bildirecekleri bir kısım hazırlanmıştır. Ölçeğin ikinci bölümünde ise; katılımcıların değerler eğitimine yönelik olarak uyguladıkları etkinliklerin ortaya konulabilmesine, bir sonraki bölümde yine katılımcıların değerler eğitiminde kullandıkları yöntem ve araçlar konusunda veri toplanabilmesi amacıyla hazırlanan önermelere yer verilmiştir. Yine veri toplama aracının dereceleme ölçeği kullanılan son bölümünde ise; bireyin yaşadığı toplum içerisindeki kültürel, sosyal ve ekonomik değerlerin kazandırılması olarak tanımlanan değerler eğitiminin önemine ilişkin maddeler yer almıştır. Ölçeğin bitiminde ise değerler eğitimi uygulamalarına ilişkin görüş ve önerileri bulunan katılımcıların görüşlerini yazabilecekleri bir alan eklenmiştir.

Denemelik ölçekte yer alan 43 madde, alanla ilgili uzmanların görüşüne sunulmuştur. Sonrasında deneme ölçeğinin yapı geçerliği sınaması için faktör analizini gerçekleştirmek ve aynı zamanda ölçeğin kaç boyutlu, bu boyutların neler olduğu belirleyebilmek için araştırmanın örnekleminde yer almayan yaklaşık 200 kişilik farklı bir sınıf öğretmeni grubuna uygulanmıştır. Uygulama sonucu elde edilen veriler SPSS 20.0 ile değerlendirilmiştir. Faktör analizi, birbiriyle ilişkili p tane değişkeni bir araya getirerek az sayıda ilişkisiz ve kavramsal olarak anlamlı yeni değişkenler (faktörler, boyutlar) bulmayı, keşfetmeyi amaçlayan çok değişkenli bir istatistiktir (Büyüköztürk, 2010). Öncelikle yapılan temel bileşenler çözümlemesi ve Varimax tekniği ile yapılan döndürme işlemi sonunda, özdeğeri (eigen value) 1.00' den büyük olan dört tane faktör bulunduğu anlaşılmıştır. Başlangıçta yazılan 43 adet ölçek maddesinin her birinin tek tek faktör yüklerine bakılmış, faktörler arasında 0.1 den az fark olanlar değerlendirmeye alınmamıştır. Bunun sonucunda, ölçek maddelerinden onbeş tanesinin iyi çalışmadığı belirlendiğinden bu maddeler ölçekten çıkarılmış ve ölçeğin yeni formu 28 madde olarak düzenlenmiştir. Bu bağlamda, ölçeğin hazırlanma sürecinde görünüş, kapsam ve yapı geçerliği sınamaları gerçekleştirilmiş, yapı geçerliği belirlemek amacıyla uygulanan faktör analizi sonucunda kalan 28 maddenin 4 faktörde toplandığı görülmüş ve maddelerin incelenmesi yoluyla faktörler adlandırılmıştır.

Güvenirlilik belirleme aşamasında ise pilot uygulamada yer alan katılımcıların yanıtladıkları ölçekten elde edilen veriler kullanılarak taslak ölçeğin güvenirlik değeri $r=0,93$ olarak hesaplanmıştır. Bu oldukça iyi bir değer olarak kabul edilebilir. Bu nedenle ölçeği oluşturan maddelerin birbiriyle tutarlı olduğu söylenebilir.

Ayrıca verilerin çözümlenmesi sürecinde, temel bileşenler analizi gerçekleştirilmiştir. Temel bileşenler analizine ait bulguların yorumlanmasından önce Kaiser-Meyer- Olkin

(KMO) Testi ve Barlett Testi kullanılarak ulaşılan örneklem sayısının uygunluğu ve normallik sayılıtı test edilmiştir. Tablo 1’de KMO ve Barlett Testine ilişkin istatistikler verilmektedir.

Tablo1

KMO ve Barlett Testi

KMO		.906
	<u>Ki-Kare</u>	6516.50
Barlett Testi	<u>Sd</u>	903
	<u>p</u>	,000

KMO örneklem büyüklüğü hakkında bilgi veren bir ölçü olarak kullanılmaktadır. Tablo 1 incelendiğinde analiz sonucunda elde edilen değerin 0,906’olarak hesaplandığı görülmektedir. Bu değer, ulaşılan örneklem büyüklüğünün analiz işlemlerini sürdürme konusunda oldukça iyi düzeyde olduğunu göstermektedir. Veri setinin normallik sayılıtıını karşılayıp karşılamadığı ise Barlett Testi ile test edilmiştir. Elde edilen değer, veri setinin normallik sayılıtıını karşıladığını ortaya koymaktadır ($\chi^2= 6516,50; p<,01$). KMO değeri örneklemin ve ölçek maddeleri arasındaki korelasyonun uygunluğu ile ilgili bilgi vermektedir. KMO’da hesaplanan değerin 0.60’ın üzerinde olması kabul edilirlilik için yeterlidir. KMO değerleri yüksekliği Barlett değerlerinin de yüksek çıkacağına işaret eder. Her ikisinin bu değerlere sahip olması faktör analizinin uygulanabilirliğini ve maddeler arası korelasyon değerlerinin büyük olduğunu gösterir (Ntoumalis, 2001, 140-142; Akt: şeker ve diğ, 2004).

Tablo 2

Faktör Analizi Sonucunda Faktörlere İlişkin Elde Edilen Bulgular

<i>Faktör</i>	<i>Özdeğer</i>	<i>Varyans Yüzdesi (%)</i>	<i>Toplam Varyans Yüzdesi</i>
1	13.87	32.25	32.25
2	3.30	7.68	39.93
3	2.45	5.71	45.64
4	1.94	4.51	50.15

Faktör analizi sırasında gerçekleştirilen scree sınaması sonucunda, hızlı düşüşün gözlemlendiği noktanın dördüncü faktör olduğu scree plot'da görülmüştür. Dördüncü faktörden sonra eğrinin aynı doğrultuda ilerlediği belirlenmiştir. Buradan hareketle, ölçekteki faktör sayısının dörtte kalması gerektiği düşüncesine ulaşılmıştır. Bulunan dört faktöre ilişkin özdeğerler, varyans yüzdeleri ve toplam varyans yüzdeleri Tablo 2' de gösterilmiştir. Tablo 2'de görüldüğü gibi, ölçekteki dört faktörün özdeğerleri sırasıyla 13.87, 3.3, 2,45, 1,93' şeklinde sıralanmaktadır. Dört faktörün tümü toplam varyansın %50,15'ini açıklamaktadır. Literatürde kabul edilebilir oran %41 (Kline, 1994) olarak ifade edilmektedir. Bu değer çok üstünde olan bu varyans oranının ölçeğin dört faktörden oluşan bir ölçek olarak değerlendirilmesine imkan tanıdığı söylenebilir. Faktör analizi sonucunda ölçekte kalmasına karar verilen maddelerin faktörlere dağılımı ile faktör yükleri Tablo 3'te gösterilmiştir.

Varimax rotasyonu maddelerin dört faktöre dağılmasını sağlayacak şekilde yeniden yapılmıştır. Çözümleme sonucunda elde edilen bulgulara göre maddelerin ölçekte yer almasında bir maddenin yalnızca bir faktörde en az 40 faktör yükü ile yer alması ve birden çok faktörde yer alan bir maddenin faktörlerden birindeki yükünün diğerinden en az ,1 değerinden daha büyük olması ilkesi benimsenmiştir. Tablo 3' te görüldüğü gibi, deneme ölçeğinde yer alan 43 maddeden 28'ine ilişkin faktör yükleri 48 ile 79 arasında değişmektedir. Bu özellik 28 maddenin de ölçekte yer alacak nitelikte olduğunun bir göstergesi olarak değerlendirilebilir.

Tablo 3

Faktör Analizi Sonucunda Maddelere İlişkin Elde Edilen Bulgular

Mad.	F1	F2	F3	F4
No				
3	,557			
4	,636			
5	,702			
6	,635			
7	,664			
8	,730			
9	,680			
12	,599			
13	,584			
16		,502		
17		,678		
18		,675		
19		,500		
21		,535		
22		,409		
23		,540		
32			,536	
33			,631	
34			,617	
35			,784	
36			,743	
37			,480	
38			,550	
39				,696
40				,757
41				,743
42				,701
43				,644

Yapılan çözümlenmeye göre, deneme ölçeğindeki maddelerin dokuzu birinci faktörde, yedisi ikinci faktörde, yedisi üçüncü faktörde ve beşinin de dördüncü faktörde toplandığı belirlenmiştir. Birinci faktörde toplanan dokuz maddenin ifade ettiği anlamlara bakılarak bu önermelerin “Değer Eğitiminde Farkındalık” özelliklerini yansıttığı söylenebilir. İkinci faktörde toplanan yedi maddenin “Değer Eğitiminde Uygulamalara Bakış” özelliklerini, üçüncü faktörde toplanan sekiz maddenin “Değer Eğitiminde Gelişim” özelliğini, dördüncü faktörde toplanan beş maddenin ise “Değer Eğitiminde İşbirliği” özelliğini, yansıttığı ve bu bağlamda da faktör adlandırmalarının bu şekilde gerçekleştirilmesinin uygun olacağı kanaatine varılmıştır.

Verilerin Toplanması

İlgili Mercilerden alınan izin sonrasında Çanakkale ili merkezi ve ilçe, belde ve köylerinde ilkokul 4. Sınıfı okutmakla görevli olan ve kendilerine ulaşılan 370 sınıf öğretmenine veri toplama aracı uygulanmıştır. Uygulanan araçlardan geri dönüşlerde hatalı ya da eksik doldurma sebebiyle gerçekleştirilen eleme sonucunda 313 sınıf öğretmenin veri toplama formu işleme alınmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırma için gerekli olan veriler farklı kıdem ve öğrenim düzeyine sahip, değerler eğitimi konusunda farklı donanımda olan sosyal bilgiler öğretmenlerine uygulanan anketler aracılığıyla elde edilmiştir. Elde edilen veriler bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Bilgisayar ortamındaki veriler SPSS.20 veri analizi programıyla istatistiksel olarak analiz edilmiştir. Katılımcıların araştırma kapsamında irdelenecek temel kişisel bilgilerini elde etmeye yönelik olarak hazırlanan birinci bölümdeki sorulara verilen cevaplar doğrultusunda, katılımcıların demografik özellikleri, frekans ve yüzde dağılımlarıyla çıkarılarak bulgular ve yorumlar kısmında ayrıntılı olarak açıklanmıştır. Öğretmenlere uygulanan veri toplama aracı birinci bölümde yer alan kişisel bilgiler hariç, diğer bölümlerde yer alan ve likert ölçeğine göre hazırlanmış olan maddeler, en çoktan en aza doğru; her zaman (5), sıklıkla (4), ara sıra (3), çok seyrek (2), hiçbir zaman (1) şeklinde değerlendirilmiştir.

Veri toplama aracına katılımcıların verdikleri yanıtların puanlanmasında aralıkların eşit olduğu varsayımından yola çıkılarak ağırlıklı ortalamalar için puan aralığı hesaplaması yapılmıştır.

Hesaplama:
$$\frac{\text{en yüksek puan} - \text{en düşük puan}}{\text{Seçenek Sayısı}}$$

formülü kullanılmıştır. Hesaplanan değer 0,80 olarak bulunmuştur.

Buna bağılı olarak ağırlıklı ortalamaların değerlendirme aralığı;

- 1-1,80 : Hiçbir zaman
 1,81- 2,60 : Çok seyrek
 2,61- 3,40 : Ara sıra
 3,41- 4,20 : Sıklıkla
 4,21- 5,00 : Her zaman

şeklinde belirlenmiştir.

Katılımcıların değerler eğitimi konusunda görüş ve önerilerinin yazılı olarak belirtmeleri istenilen bölümün frekans ve yüzde dağılımları çıkartılmış, bulgular ve yorumlar kısmında ayrıntılı olarak açıklanmıştır. Öğretmenlerin söz konusu maddelere ilişkin vermiş oldukları değerlendirmeler frekans ve yüzde dağılımlarına yine bulgular ve yorumlar kısmında ayrıntılı olarak yer verilmiştir.

Araştırmada kullanılacak istatistiksel teknikleri belirleyebilmek amacıyla katılımcıların veri toplama aracına verdiği cevapların homojenlik testi gerçekleştirilmiş sonuç tablo 4’de gösterilmiştir.

Tablo 4

Katılımcıların Veri Toplama Aracına Verdikleri Cevapların Normallik Sınama Sonuçları

	f	Kurtosis	Skewness
Ölçek Puanları	313	,657	-,809

Skewness Kurtosis sınama sonucunda görüleceği üzere değerler -2 ve +2 aralığında

yer almaktadır. George ve Mallery’e göre (2003), normalliği sağlayan değer aralıkları (+2.0) – (-2.0) arasındadır. Bu çerçevede ölçekten elde edilen puanlar (+2.0) - (-2.0) aralığında bulunduğundan ölçeğe verilen yanıtların normal dağılım gösterdiği ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda parametrik istatistikler ile sınama gerçekleştirilmesinin uygun olacağına karar verilmiştir. Bu bağlamda katılımcıların kişisel bilgileri ve veri toplama aracına verdikleri

yanıtların dağılımı betimsel (f, %) istatistik teknikleriyle incelenmiş; veri toplama aracında verdikleri yanıtlarda anlamlı farklılık bulunup bulunmadığı konusundaki incelemelerde ise ikili karşılaştırmalarda t-testi, çoklu karşılaştırmalarda ise varyans analizi ve scheffe testi uygulamaları gerçekleştirilmiştir.

Araştırmada kullanılan veri toplama aracının son bölümünde öğretmenlere değer eğitimi konusunda eklemek istedikleri görüş ve önerileri bulunanların doldurmaları için bir alan bırakılmıştır. Bu alana verilen yanıtların analizi ise nitel araştırma tekniklerinden betimsel analize uygun şekilde gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların verdikleri yanıtlar önce okunarak listelenmiş sonra özelliklerine göre ana ve alt kategoriler oluşturularak sunulmuştur.

Bölüm III

Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın bu bölümünde toplanan verilerin çözümlenmesi sonucunda elde edilen bulgular ve bu bulgulara ilişkin yorumlara yer verilecektir.

Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Kişisel Bilgilerine İlişkin Bulgular

Bu bölümde katılımcılara ait ölçekte yer alan kişisel bilgiler bölümünden elde edilen veriler, çizelge ve grafiklerle gösterilmiş, ardından frekans ve yüzde değerleri çerçevesinde yorumlanmıştır.

Katılımcıların Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

Araştırmaya katılan öğretmenlerin cinsiyetlere göre frekans ve yüzdeleri Tablo 5’de verilmiştir.

Tablo 5
Katılımcıların Cinsiyetlere Göre Frekansları

Cinsiyet	f	%
Kadın	202	64,5
Erkek	111	35,5
Toplam	313	100,0

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin yarısından fazlasını %64,5 ile kadın öğretmenlerden oluştuğu Tablo 5’te görülmektedir. Geriye kalan %35,5’lik dilim ise erkek cinsiyetindeki katılımcılara aittir. Milli Eğitim Bakanlığında görev yapmakta olan tüm öğretmenler bazında kadın cinsiyetinde olanların %51 lik bir oranla erkek cinsiyetinden önde olduğu, yine Yükseköğretim Kurulu’nun yayınlamış olduğu yükseköğretim atlası incelendiğinde de Eğitim Fakültelerine yerleşme rakamlarının cinsiyet değişkeni açısından kadınlar lehine oluştuğunu göstermektedir.

Katılımcıların Mesleki Kıdem Değişkeni Açısından Dağılımı

Araştırmaya katılan öğretmenlerin mesleki kıdemlerine göre frekans ve yüzdeleri Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6

Katılımcıların Mesleki Kıdem Değişkeni Açısından Dağılımı

Mesleki Kıdem	f	%
0-5 yıl	41	13,1
6-10 yıl	64	20,4
11-15 yıl	53	16,9
16-20 yıl	60	19,2
21 yıl ve üzeri	95	30,4
Toplam	313	100,0

Tablo 6’ya göre, araştırmaya katılan öğretmenlerin , %30,4’ü 21 yıl ve üzeri kıdeme sahip öğretmenlerden oluşmaktadır. %20,4’ü ise 6-10 yıl mesleki kıdeme sahip oldukları görülmektedir.

Geriye kalan öğretmenlerin %19,2’si 16-20 yıl, %16,9’ü ise 11-15 yıl mesleki kıdeme sahiptir. Bu bilgiler kapsamında araştırma, her kıdemden öğretmenlerin %10’dan fazla katılımıyla gerçekleştirilmiş olmakla birlikte, en fazla ağırlığa sahip olan öğretmen grubunun, kıdemi 21 yıl ve üzerinde olanlar olduğu görülmektedir. Bu nedenle araştırmada yaşça büyük, kıdemli öğretmenlerin katılım oranının yüksek olduğu, göreve yeni başlayan öğretmenlerin oranının ise çok düşük olduğu söylenebilir.

Katılımcıların Eğitim Durumu Değişkeni Açısından Dağılımı

Araştırmaya katılan öğretmenlerin eğitim durumuna göre sayı ve yüzdeleri Tablo 7’de gösterilmiştir.

Tablo 7

Katılımcıların Eğitim Durumu Değişkeni Açısından Dağılımı

En Son Mezun Olunan Eğitim Basamağı	f	%
Eğitim Enstitüsü	33	10,5
Lisans Tamamlama	47	15,1
Lisans	206	65,8
Lisans Üstü (Yüksek Lisans-Doktora)	27	8,6
Toplam	313	100

Tablo 7 incelendiğinde, katılımcıların büyük çoğunluğunun %65,8 ‘lik bir oranla lisans mezunu öğretmenlerden oluştuğu görülmektedir. İkinci yüksek orana sahip olan grup ise %15 ile lisans tamamlama programlarından mezun olan öğretmenlerdir. En düşük katılımcı grubu ise %8,6 ile lisansüstü eğitimini tamamlamış olan öğretmenlerdir.

Katılımcıların Değerler Eğitimi Konusunda Yayınları Takip Etme Durumu

Açısından Dağılımı

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin değerler eğitimi konusundaki yayınları takip etme sıklıklarını gösteren tabloya aşağıda yer verilmiştir.

Tablo 8

Katılımcıların Değerler Eğitimi Konusunda Yayınları Takip Etme Durumları

Değerler eğitimi konusunda yayınları takip etme düzeyi	f	%
Hiçbir Zaman	46	14,7
Ara Sıra	193	61,7
Her Zaman	74	23,6
Toplam	311	100

Tablo 8 incelendiğinde katılımcıların %61,7'i ile büyük çoğunluğu değerler eğitimi konusundaki yayınları ara sıra takip ettiklerini belirtmişlerdir. Değerler eğitimi konusundaki yayınları her zaman takip eden katılımcıların oranı ise %23,6'dır. Hiçbir zaman takip etmediğini beyan edenlerin oranı ise %14,7'dir.

Katılımcıların Değerler Eğitimi Konusunda Kurs ve Seminerlere Katılım**Durumları**

Öğretmenlerin değerler eğitimi konusundaki kurs ve seminerlere katılım sıklıklarını gösteren tabloya aşağıda yer verilmiştir

Tablo 9

Katılımcıların Değerler Eğitimi Konusunda Kurs ve Seminerlere Katılım Durumları

Değerler eğitimi konusunda kurs ve seminere katıldınız mı?		
	f	%
Katıldım	61	19,5
Katılmadım	252	80,5
Toplam	313	100

Araştırmanın örneklem kümesini oluşturan öğretmenlerin %80,5 oranında büyük çoğunluğu değerler eğitimiyle ilgili herhangi bir kurs ve seminere katılmadığını belirtirken,

%19,5 oranında sınıf öğretmeninin ise değerler eğitimi konusunda bir kurs ya da seminere katılım gösterdikleri yönünde beyanda buldukları Tablo 9’ da yer alan bulgulardan anlaşılmaktadır.

Katılımcıların Görev Yaptıkları Yerleşim Yerine Göre Dağılımı

Öğretmenlerin görev yaptıkları yerleşim yeri özelliklerine göre dağılımını gösteren tabloya aşağıda yer verilmiştir.

Tablo 10

Katılımcıların Görev Yaptıkları Yerleşim Yerlerine Göre Dağılımı

Görev yapılan yerleşim yeri	f	%
Köy	43	13,7
Belde	31	9,9
İlçe	116	37,1
İl Merkezi	122	39,0
Toplam	313	100,0

Tablo 10’da göre katılımcı öğretmenlerin % 39’u il merkezinde yer alan okullarda görev yaparken, %37,1’i ise ilçe merkezlerinde görev yapmaktadır. Köy ve beldelerde görev yapan öğretmenlerin oranları ise sırayla; %13,7 ve %9,9 şeklinde oluşmuştur. Katılımcıların yaklaşık %75’i şehir ve ilçe merkezlerinde bulunmaktadır. Bu değerlerin oluşmasında köy okullarının taşınmalı sistem ile il ve ilçe merkezinde bulunan ilkokullara taşınıyor olmasının etkisi olduğu söylenebilir.

Öğretmenlerin Değerler Eğitimine İlişkin Görüşleri

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin veri toplama aracı olan “Sınıf Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Dersinde Gerçekleştirilen Değer Eğitimi Uygulamalarına İlişkin Görüşlerini Belirleme” ölçeğine verdikleri yanıtların faktörlere göre dağılımı sırasıyla

sunulmuştur. İlk olarak “Değer Eğitiminde Farkındalık” faktöründe yer alan maddelere ilişkin dağılım aşağıda Tablo 11’de sunulmuştur.

Tablo 11 incelendiğinde veri toplama aracının değer eğitimin farkındalık şeklinde adlandırılan birinci faktöründe yer alan maddelere katılımcıların verdiği yanıtların genel ortalaması 4.58’lik bir değerle “Her Zaman” düzeyinde gerçekleşmiştir. Birinci faktörde yer alan maddelere verilen yanıtların teker teker incelemesi yapıldığında en yüksek ortalama değerinin 4,66 ile 6. maddeye ait olduğu görülmektedir. Öğrencilere başkalarının hak ve özgürlüklerine saygı göstermelerine yönelik etkinlikleri önemli bulurum şeklinde bir önerme olan altıncı maddede katılımcıların en yüksek puan ortalamasına sahip olmalarında ilkokulun ilk sınıfından itibaren önem verilen farklılığa ve bireysel haklara saygı konulu etkinliklerin etkili olmuş olabileceği düşünülebilir. Altıncı maddeye en yakın değer ise “Öğrencilerin sorumluluk sahibi olmalarına yönelik etkinlikler düzenlenmesi gerektiğini biliyorum” önermesi ile 3. maddede oluşmuştur.

Tablo 11

*Katılımcıların “Değer Eğitiminde Farkındalık” Faktöründe Yer Alan Maddelere Verdikleri**Yanıtların Dağılımı*

Maddeler	Her Zaman		Sıklıkla		Arasıra		Çok Seyrek		Hiçbir Zaman		N	\bar{X}	S
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%			
1- Öğrencilere doğayı sevdirecek etkinliklerin düzenlenmesi gerektiğine inanırım.	193	62	92	29	25	8	3	1	-	-	313	4,51	0,69
2- Öğrencilere, Milli kültürün tarihi ve kültürel bir miras olduğu bilincini verecek etkinlikler beni heyecanlandırır.	177	57	107	34	26	8	3	1	-	-	313	4,46	0,68
3- Öğrencilerin sorumluluk sahibi olmalarına yönelik etkinlikler düzenlenmesi gerektiğini biliyorum	223	71	71	23	16	5	3	1	-	-	313	4,64	0,62
4- Öğrencilerin yardımsever bir birey olmalarına yönelik etkinlikler düzenlerim.	181	58	104	33	27	8,7	-	-	1	0,3	313	4,48	0,68
5- Öğrencilere başkalarının görüşlerine düşüncelerine değer vermeleri ve saygı göstermelerine yönelik etkinlikler düzenlemem gerektiğini biliyorum	211	67,4	86	27,5	16	5,1	-	-	-	-	313	4,62	0,58
6- Öğrencilere başkalarının hak ve özgürlüklerine saygı göstermelerine yönelik etkinlikleri önemli bulurum.	223	71,3	76	24,3	12	3,8	2	0,6	-	-	313	4,66	0,58
7- Öğrencilerin vatansever bir birey olmalarına yönelik etkinlikler beni mutlu eder.	216	69	81	25,9	13	4,1	3	1	-	-	313	4,63	0,61
8- Öğrenciler için dürüstlük örneği olabilecek etkinlikleri önemli buluyorum.	204	65,2	88	28,1	16	5,1	5	1,6	-	-	313	4,57	0,67
9- Öğrencilerin adil birer birey olmaları yönünde etkinliklerin önemli olduğunu düşünüyorum	215	68,7	81	25,9	15	4,8	2	0,6	-	-	313	4,63	0,61
Genel Ortalama												4,58	0,64

Birinci faktörde yer alan maddeler arasında en düşük ortalama değeri alan “Öğrencilere, Milli kültürün tarihi ve kültürel bir miras olduğu bilincini verecek etkinlikler beni heyecanlandırır” önermesi olmuştur. Ölçekte 3. Madde olarak yer alan bu önermeye verilen yanıtlar 4,46’lık bir değerle “Herzaman” düzeyinde bir bulgu ortaya koymuştur. Böyle bir bulgunun ortaya çıkışında milli kültürün tarihi ve kültürel bir miras

olduğu bilincini verme gibi soyut bir niteliği kazandırabilmek için ilkokul 4. Sınıf düzeyinde gerçekleştirilen etkinliklerin bu aşamada başlaması gerektiğini ve öğrencilerin yavaş yavaş soyut düşünmeye alışmaları gerektiği düşüncesi etkili olmuş olabilir. Nitekim 4. Sınıfta öğrenim gören öğrencilerin halihazırda somut işlemler basamağından soyut işlemler basamağına geçiş sürecine girmeleri sebebiyle bu sınıf düzeyinde milli kültürün tarihi ve kültürel bir miras olduğu bilinci oluşması gibi bir niteliğin kazanılması için çaba sarf edilmesi gerektiği öğretmenlerce düşünülüyor olabilir.

Tablo 12

Katılımcıların “Değer Eğitiminde Uygulamalara Bakış” Faktöründe Yer Alan Maddelere Verdikleri Yanıtların Dağılımı

Maddeler	Her zaman		Sıklıkla		Arasıra		Çok Seyrek		Hiçbir Zaman		N	\bar{X}	s
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%			
	10- Değerlerle ilgili olumlu ve olumsuz durumlar için pekiştiriciler kullanırım	126	40,3	146	46,6	39	12,5	2	0,6	-			
11- Derste ele alınan konuyla ilgili ahlaki ikilemlerin bulunduğu örnekler vererek, öğrencilerin bu çıkmazları çözmelerine yardım ederim	118	37,7	146	46,6	42	13,4	7	2,2	-	-	313	4,20	0,75
12- Öğrencilere değerler ile ilgili durumlar vererek, öğrencilerin bu durumlarda nasıl davranmaları gerektiğini kendilerinin bulmasını Sağlarım	119	38	145	46,3	39	12,5	10	3,2	-	-	313	4,20	0,77
13- Değerlerle ilgili ; öğrenciler özgürce seçim yapabildiğinde görevimi yerine getirmenin huzurunu yaşarım	179	57,2	106	33,9	24	7,7	4	1,3	-	-	313	4,47	0,69
14- Değerler Eğitiminde tartışma yönteminin uygun olan tekniklerini kullanırım	75	24	154	49,2	73	23,3	10	3,2	1	0,3	313	3,93	0,79
15- Değerler Eğitiminde öğrencilerin işbirliğine dayalı bir ortamda çalışmalarını sağlarım	108	34,5	154	49,2	47	15	3	1	1	0,3	313	4,17	0,73
16- Öğrencileri değerlerle ilgili yaşamsal problemlerle karşılaştırırım	103	32,9	136	43,5	71	22,7	3	1	-	-	313	4,08	0,77
Genel Ortalama												4,19	0,74

Veri toplama aracı olarak geliştirilen ölçeğin “Değer Eğitiminde Uygulamalara Bakış” olarak adlandırılan ikinci faktöründe yer alan yedi maddeye katılımcıların verdiği yanıtların dağılımı ve ortalamaları Tablo 12’de yer almaktadır. Değer eğitiminde uygulamalara bakış olarak adlandırılan ikinci faktörde yer alan maddelere verilen yanıtların genel ortalaması 4,19 luk bir değerle “sıklıkla” düzeyinde gerçekleşmiştir. Bu faktörde yer alan maddelere verilen yanıtların sıklıkla düzeyinde bir ortalamaya sahip olacak bir bulgu ortaya koymuş olması, 4. Sınıf düzeyinde öğretimi sürdüren sınıf öğretmenlerinin değer eğitimi konusundaki farkındalıklarının ve değer eğitimi uygulamalarına bakışlarının istenen düzeyde bulunmadığı şeklinde yorumlanabilir.

Bu faktörde yer alan maddelere katılımcıların verdiği yanıtlar incelendiğinde en yüksek ortalamanın 4,47’ lik bir değerle onüçüncü maddede (“Değerlerle ilgili öğrenciler özgürce seçim yapabildiğinde görevimi yerine getirmenin huzurunu yaşarım”) olduğu görülmektedir. Burada oluşan yüksek değer mevcut uygulamalar düşünüldüğünde dikkat çekici bulunabilir. Bu durum öğretmenlerin beklentilerini yansıtmaya yönelik bir bulgu olarak yer alır. Yine katılımcıların verdikleri yanıtlarda en düşük ortalama 3,93’lük değerle ondördüncü maddede (Değerler Eğitiminde tartışma yönteminin uygun olan tekniklerini kullanırım) gözlenmiştir. Faktörde yer alan diğer maddelerin aritmetik ortalama değerlerinin ise 4,08 ile 4,27 arasında değiştiği yine Tablo 12’de görülmektedir.

Tablo 13 incelendiğinde ise veri toplama aracının’’ Değer Eğitiminde Gelişim’’ şeklinde adlandırılan üçüncü faktöründe yer alan maddelere katılımcıların verdiği yanıtların dağılımı görülmektedir. Katılımcıların veri toplama aracına verdikleri yanıtların genel ortalaması 4.20’lik bir değerle “Sıklıkla” düzeyinde gerçekleşmiştir. Üçüncü faktörde yer alan maddelere verilen yanıtlar incelendiğinde en yüksek ortalama değer 4,36 ile “Değer öğretiminin tam olarak gerçekleşebilmesi için görsel materyallerin kullanılması gerektiğini düşünüyorum” şeklinde ifade edilen 21. maddeye ait olduğu görülmektedir. On yedinci madde

olarak ölçekte yer alan “Öğrencilerden kendi yaşantılarında farkında oldukları bir değeri sınıfta sözel olarak sunmaları işimi kolaylaştırır” önermesi ise 3,98’lik bir ortalama değer ile üçüncü faktörde yer alan maddeler arasında en düşük değere sahip olmuştur. Bu faktörde yer alan diğer maddelerin aritmetik ortalama değerlerinin ise 4,05 ile 4,35 arasında değişmekte olduğu yine Tablo 13’te görülmektedir.

Tablo 13

Katılımcıların “Değer Eğitiminde Gelişim” Faktöründe Yer Alan Maddelere

Verdikleri Yanıtların Dağılımı

Maddeler	Her zaman		Sıklıkla		Arasıra		Çok Seyrek		Hiçbir Zaman		N	X	S
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%			
	17- Öğrencilerden kendi yaşantılarında farkında oldukları bir değeri sınıfta sözel olarak sunmaları işimi kolaylaştırır	105	33,5	119	38	71	22,7	13	4,2	5			
18- Okulda değerler eğitimi için sürekli daha iyi yöntemler ararım	109	34,8	134	42,8	62	19,8	7	2,2	1	0,3	313	4,09	0,81
19- Değerler Eğitiminde edebi kaynakları kullandığımda işimi iyi yaptığımı hissediyorum.	108	34,5	128	40,9	66	21,1	9	2,9	2	0,6	313	4,05	0,85
20- Değerler Eğitiminde somut materyaller kullanmanın önemini farkındayım.	150	47,9	126	40,3	33	10,5	3	1	1	0,3	313	4,35	0,73
21- Değer öğretiminin tam olarak gerçekleşebilmesi için görsel materyallerin kullanılması gerektiğini düşünüyorum.	160	51,1	111	35,5	38	12,1	4	1,3	-	-	313	4,36	0,74
22- Değerler Eğitiminde bilişim araçlarını Kullanırım	133	42,5	116	37,1	56	17,9	7	2,2	1	0,3	313	4,19	0,83
23- İşe yaradığını bildiğim materyalleri kullanmak içimi rahatlatır	154	49,2	120	38,3	35	11,2	3	1	1	0,3	313	4,35	0,74
Genel Ortalama												4,20	0,81

Veri toplama aracında “Değer Eğitiminde İşbirliği” olarak adlandırılan dördüncü faktörde yer alan maddelere katılımcıların verdikleri yanıtlara ilişkin bulgular Tablo 14’de verilmiştir. Tablo 14 incelendiğinde veri toplama aracının değer eğitiminde işbirliği şeklinde adlandırılan dördüncü faktöründe yer alan maddelere katılımcıların verdiği yanıtların genel ortalaması 4.24’lük bir değerle “Her zaman” düzeyinde gerçekleştiği görülmektedir.

Tablo 14

Katılımcıların “Değer Eğitiminde İşbirliği” Faktöründe Yer Alan Maddelere Verdikleri

Yanıtların Dağılımı

Maddeler	Her zaman		Sıklıkla		Arasira		Çok Seyrek		Hiçbir Zaman		N	\bar{X}	S
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%			
	24- Çevremizdeki kültürü ve değerleri yansıtan tarihi mekanlara geziler düzenlemenin kazanımlar bakımından öneminin farkındayım	150	47,9	115	36,7	40	12,8	7	2,2	1			
25- Değerler Eğitiminde çevremizde bulunan kurum ve kuruluşlarla (Emniyet Müdürlüğü, Müftülük, Üniversiteler, Sivil toplum kuruluşlar vb) işbirliği yaptığım da sorumluluğu paylaştığımı hissederim.	130	41,5	105	33,5	63	20,1	13	4,2	2	0,6	313	4,11	0,91
26- Değerler Eğitimi ile ilgili okul yönetimi ve diğer zümre öğretmenlerle işbirliği yaptığım da öğrenciye çok yönlü ulaşabildiğimi düşünürüm	131	41,9	120	38,3	53	16,9	7	2,2	2	0,6	313	4,19	0,84
27- Değerler Eğitiminde öğrencilerin toplum hizmetine katılmaları için fırsatlar oluştururum.	123	39,3	126	40,3	55	17,6	8	2,6	1	0,3	313	4,16	0,82
28- Değerler Eğitimi programlarında aileler ile birlikte hareket edilmesi daha etkili sonuçların alınmasını sağlar.	169	54	113	36,1	27	8,6	4	1,3	-	-	313	4,43	0,70
Genel Ortalama												4,24	0,81

Dördüncü faktörde yer alan maddelere verilen yanıtlar incelendiğinde en yüksek aritmetik ortalama değerinin 4,43 ile 28. maddeye (Değerler Eğitimi programlarında aileler ile birlikte hareket edilmesi daha etkili sonuçların alınmasını sağlar) ait olduğu yine Tablo 14’de görülmektedir. Değerler eğitiminde çevremizde bulunan kurum ve kuruluşlarla (Emniyet Müdürlüğü, Müftülük, Üniversiteler, Sivil Toplum Kuruluşları vb) işbirliği yaptığımızda sorumluluğu paylaştığımızı hissederim önermesi olarak veri toplama aracında 25. Madde olarak bulunan ifade katılımcıların yanıtlarına dayalı olarak 4,11’lik değerle en düşük aritmetik ortalamaya sahip olmuştur. Bu faktörde yer alan diğer maddelerin aritmetik ortalama değerlerinin 4,16 ile 4,30 arasında değiştiği yine tablo 14’te görülmektedir.

Katılımcıların Veri Toplama Aracına Verdikleri Yanıtların Cinsiyet Değişkeni Açısından Analiz Sonuçları

Katılımcıların veri toplama aracına verdikleri yanıtların cinsiyet değişkeni açısından farklılık gösterip göstermediği t test ile sınanmış, sınama sonuçları Tablo 15’ te gösterilmiştir.

Tablo 15

Katılımcıların Veri Toplama Aracına Verdikleri Yanıtların Cinsiyet Değişkeni Açısından Sınama Sonuçları

Faktör	Cinsiyet	N	— X	S	t	Sd	p																																								
Faktör 1	Erkek	202	4,61	,44	1,038	311	,197																																								
	Kadın	111	4,55	,49				Faktör 2	Erkek	202	4,16	0,58	-,347	311	,699	Kadın	111	4,19	0,62	Faktör 3	Erkek	202	4,17	0,52	1,222	311	,051	Kadın	111	4,09	0,61	Faktör 4	Erkek	202	4,20	0,65	-1,359	311	,271	Kadın	111	4,30	0,69		Toplam	313	
Faktör 2	Erkek	202	4,16	0,58	-,347	311	,699																																								
	Kadın	111	4,19	0,62				Faktör 3	Erkek	202	4,17	0,52	1,222	311	,051	Kadın	111	4,09	0,61	Faktör 4	Erkek	202	4,20	0,65	-1,359	311	,271	Kadın	111	4,30	0,69		Toplam	313													
Faktör 3	Erkek	202	4,17	0,52	1,222	311	,051																																								
	Kadın	111	4,09	0,61				Faktör 4	Erkek	202	4,20	0,65	-1,359	311	,271	Kadın	111	4,30	0,69		Toplam	313																									
Faktör 4	Erkek	202	4,20	0,65	-1,359	311	,271																																								
	Kadın	111	4,30	0,69					Toplam	313																																					
	Toplam	313																																													

p> ,05

Tablo 15 incelendiğinde katılımcıların veri toplama aracına verdikleri yanıtların cinsiyet değişkeni açısından faktörler bazında anlamlı farklılık göstermediği belirlenmiştir. Erkek ve Kadın cinsiyetinde bulunan katılımcıların verdikleri yanıtların aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri incelendiğinde birbirine oldukça yakın değerlerin analiz sonucu ortaya çıktığı görülmektedir. Araştırmanın bu bulgusu, Güven (2016)'in Sınıf Öğretmeni adaylarının değerler eğitime ilişkin görüşleri başlıklı araştırmasının bulgusu ile paralellik göstermektedir. Sınıf öğretmeni adaylarının değer eğitime ilişkin görüşlerinin Güven ve Aktepe (2014) tarihli ölçeğinin uyarlanması ile oluşturulan araçla gerçekleştirilen araştırmada kadın cinsiyetinde bulunan adayların verdikleri yanıtlar ile erkek cinsiyetinde bulunan katılımcıların yanıtlar arasında farklılık bulunmamıştır. Can tarafından 2008 yılında gerçekleştirilen “Dördüncü Sınıf Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Dersinde Değerler Eğitimi Uygulamalarına İlişkin Görüşleri” adlı çalışmada ise araştırmanın bu bulgusundan farklı olarak cinsiyet değişkeni açısından sınıf öğretmenlerinin değer eğitime yönelik görüşlerinde kadın öğretmenler lehine anlamlı farklılık bulunduğu belirlenmiştir.

Katılımcıların Veri Toplama Aracına Verdikleri Yanıtların Görev Yaptıkları

Yerleşim Yeri Değişkeni Açısından Sınama Sonuçları

Katılımcıların veri toplama aracına verdikleri yanıtların lisans eğitiminde derslerde değer eğitimi konusunda sınama sonuçları Tablo 16'da yer almaktadır.

Tablo 16

Katılımcıların Veri Toplama Aracına Verdikleri Yanıtların Görev Yaptıkları Yerleşim Yeri Değişkeni Açısından Sınama Sonuçları

	Faktörler	N	Kareler Toplamı	Sd	F	p
Fak1.	Köy	43	2,389			
	Belde	16	62,433	3	2,947	,054
	İlçe Merk	131	64,822	310		
	İl Merk	122				
Fak2.	Köy	43	3,974	3		
	Belde	16	105,334	310	2,905	,052
	İlçe Merk	131	109,308			
	İl Merk	122				
Fak3.	Köy	43	1,543	3		
	Belde	16	94,528	310	1,257	,287
	İlçe Merk	131	96,071			
	İl Merk	122				
Fak4.	Köy	43	3,114	3		
	Belde	16	134,405	310	1,784	,132
	İlçe Merk	131	137,519			
	İl Merk	122				

p> ,05

Tablo 16 incelendiğinde katılımcıların veri toplama aracına verdikleri yanıtların görev yaptıkları yerleşim yeri değişkeni açısından farklılık göstermediği anlaşılmaktadır. Bu bulgulara dayalı olarak sınıf öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersinde değerler eğitimi yönelik uygulamalara ilişkin görüşlerinin görev yapılan yerleşim yeri değişkeni açısından farklılık oluşturmadığı söylenebilir.

Katılımcıların Veri Toplama Aracına Verdikleri Yanıtların Değerler Eğitimi

Konusunda Yayınları Takip Etme Durumu Açısından Sınama Sonuçları

Katılımcıların veri toplama aracına verdikleri yanıtların değer eğitimi konusunda ders alma değişkeni açısından sınama sonuçları Tablo 17'de yer almaktadır. Katılımcıların veri toplama aracına verdikleri yanıtların değer eğitimi konusunda yayın takip etme durumu değişkeni açısından sınıması varyans analizi ile gerçekleştirilmiş, sınama sonucunda katılımcıların verdikleri yanıtlarda faktör 1 ve faktör 3'de farklılaştıkları Tablo 17'de

görülmektedir. Farklılaşmanın hangi gruplar arasında ve ilgili faktörlerde hangi maddelerde oluştuğunu belirlemek amacıyla Scheffe test ile ayrıca sınama yapılmış sınama sonucunda ‘‘Değerler Eğitiminde Farkındalık’’ faktöründe yer alan 1. ve 3. maddelerde yine ‘ ‘ Değerler Eğitiminde Gelişim’’ faktöründe yer alan 10 ve 13. maddelerde katılımcıların yanıtlarının farklılık gösterdiği tespit edilmiştir.

Tablo 17

Katılımcıların Veri Toplama Aracına Verdikleri Yanıtların Değerler Eğitimi Konusunda Yayınları Takip Etme Durumu Açısından Sınama Sonuçları

Faktör	Yayın Takip	N	Kareler Toplamı	Sd	F	p
Faktör 1	Hiçbirzaman	46	1,613	2	3,955	,020
	Arasıra	193	63,209			
	Herzaman	74	64,822			
Faktör 2	Hiçbirzaman	46	1,228	2	1,761	,174
	Arasıra	193	108,080			
	Herzaman	74	109,308			
Faktör 3	Hiçbirzaman	46	3,794	2	6,374	,002
	Arasıra	193	92,276			
	Herzaman	74	96,071			
Faktör4	Hiçbirzaman	46	,584	2	,661	,517
	Arasıra	193	136,935			
	Herzaman	74	137,519			

p> ,05

Farklılığın her zaman derecesinde yayın takip edenler ile hiçbir zaman takip etme durumunda bulunduğunu beyan edenler arasında her zaman takip edenler lehine oluştuğu da yine Scheffe sınama sonucunda görülmüştür. Farklılığın oluştuğu faktör 1 değer farkındalığı, faktör 3 ise değer eğitiminde gelişim olarak adlandırılmıştır. Faktör 1 de farklılığın oluştuğu maddelerde milli kültür ve yardımseverlik gibi duyuşsal nitelikler yine Faktör 3’te farklılığın oluştuğu 10 ve 13. maddelerde değer eğitiminde gelişime katkı sağlayacak uygulamalar yer almaktadır.

Tablo 18

Katılımcıların Değerler Eğitimi Uygulamaları Ölçeğine Verdikleri Yanıtların Mesleki Kıdem Değişkeni Açısından Sınama Sonuçları

	Faktörler	N	Kareler Toplamı	Sd	F	p
Fak1.	0-5	41	,517	4	,366	,833
	6-10	64	108,79			
	11-15	53	109,31			
	16-20	60				
	21 ve üzeri	95				
Fak2.	0-5	41	1,25	4	1,52	,196
	6-10	64	63,568			
	11-15	53	64,823			
	16-20	60				
	21 ve üzeri	95				
Fak3.	0-5	41	,598	4	,483	,749
	6-10	64	95,472			
	11-15	53	96,071			
	16-20	60				
	21 ve üzeri	95				
Fak1.	0-5	41	,084	4	,047	,996
	6-10	64	137,435			
	11-15	53	137,519			
	16-20	60				
	21 ve üzeri	95				

p> ,05

Tablo 18 incelendiğinde katılımcıların veri toplama aracına verdikleri yanıtların mesleki kıdem değişkeni açısından farklılık göstermediği anlaşılmaktadır. Can tarafından 2008 yılında gerçekleştirilen “Dördüncü Sınıf Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Dersinde Değerler Eğitimi Uygulamalarına İlişkin Görüşleri” adlı araştırmada da katılımcıların veri toplama aracına verdikleri yanıtların mesleki kıdem değişkeni açısından anlamlı farklılık göstermediği bulgusuna ulaşılmıştır. Her iki araştırmada da ortaya çıkan bulgulara dayalı olarak mesleki kıdem değişkeninin sınıf öğretmenlerinin değer eğitimine yönelik görüşlerinde anlamlı farklılık oluşturmadığı yorumu yapılabilir.

Katılımcıların Veri Toplama Aracına Verdikleri Yanıtların Eğitim Durumu

Değişkeni Açısından Sınama Sonuçları

Katılımcıların veri toplama aracına verdikleri yanıtların öğrenim görülen sınıf değişkeni açısından sınama sonuçları Tablo 19’da yer almaktadır.

Katılımcıların veri toplama aracına verdikleri yanıtların en son mezun oldukları öğretim basamağı değişkeni açısından sınaması varyans analizi tekniği ile gerçekleştirilmiş, sınama sonucunda katılımcıların eğitim düzeyi açısından verdikleri yanıtlarda anlamlı farklılık bulunmadığı belirlenmiştir.

Tablo 19

Katılımcıların Veri Toplama Aracına Verdikleri Yanıtların Eğitim Durumu Değişkeni Açısından Sınama Sonuçları

Faktörler	Eğitim Durumu	N	Kareler Toplamı	Sd	F	p
Fak1.	Enstitü	33	,250	3	0,399	,753
	Lisans Tam	47	64,572	310		
	Lisans	206	64,822			
	Lisansüstü	27				
Fak2.	Enstitü	33	1,512	3	1,444	,230
	Lisans Tam	47	107,796	310		
	Lisans	206	109,308			
	Lisansüstü	27				
Fak3.	Enstitü	33	,382	3	,411	,745
	Lisans Tam	47	95,689	310		
	Lisans	206	96,071			
	Lisansüstü	27				
Fak4.	Enstitü	33	,901	3	0,679	,565
	Lisans Tam	47	136,618	310		
	Lisans	206	137,519			
	Lisansüstü	27				
Toplam		313				

p> ,05

Araştırmanın bu bulgusu Can tarafından 2008 yılında gerçekleştirilen “Dördüncü Sınıf Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Dersinde Değerler Eğitimi Uygulamalarına İlişkin Görüşleri” adlı çalışmanın bulgusu ile paralellik göstermektedir. Can gerçekleştirdiği araştırmasında sınıf öğretmenlerinin değerler eğitimi konusundaki görüşlerini belirlemeye dönük hazırladığı veri

toplama aracını uygulamış, uygulama sonucunda katılımcıların verdikleri yanıtların eğitim durumu değişkeni açısından anlamlı farklılık göstermediğini belirlemiştir.

Katılımcıların Veri Toplama Aracına Verdikleri Yanıtların Değer Eğitimi

Konusunda Kurs ya da Seminer Alma Durumu Değişkeni Açısından Sınama Sonuçları

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin veri toplama aracına verdikleri yanıtların değerler eğitimi konusunda kurs ya da seminer gibi eğitsel faaliyetlere katılma durumları değişkeni açısından farklılık gösterip göstermediği t test ile sınanmış sınama sonuçları

Tablo

20' de gösterilmiştir.

Tablo 20

Katılımcıların Veri Toplama Aracına Verdikleri Yanıtların Değer Eğitimi Konusunda Kurs ya da Seminer Alma Durumu Değişkeni Açısından Sınama Sonuçları

Faktör	Kurs seminer Alma	N	— X	S	t	Sd	p																																
Faktör 1	Aldım	61	4,66	0,49	1,390	311	,606																																
	Almadım	252	4,56	0,44				Faktör 2	Aldım	61	4,24	0,58	0,944	311	,803	Almadım	252	4,16	0,60	Faktör 3	Aldım	61	4,18	0,51	0,554	311	,396	Almadım	252	4,13	0,57	Faktör 4	Aldım	61	4,30	0,64	0,781	311	,787
Faktör 2	Aldım	61	4,24	0,58	0,944	311	,803																																
	Almadım	252	4,16	0,60				Faktör 3	Aldım	61	4,18	0,51	0,554	311	,396	Almadım	252	4,13	0,57	Faktör 4	Aldım	61	4,30	0,64	0,781	311	,787	Almadım	252	4,22	0,67								
Faktör 3	Aldım	61	4,18	0,51	0,554	311	,396																																
	Almadım	252	4,13	0,57				Faktör 4	Aldım	61	4,30	0,64	0,781	311	,787	Almadım	252	4,22	0,67																				
Faktör 4	Aldım	61	4,30	0,64	0,781	311	,787																																
	Almadım	252	4,22	0,67																																			

p> ,05

Tablo 20 incelendiğinde katılımcıların veri toplama aracına verdikleri yanıtlar değerler eğitimi konusunda kurs ya da seminer alma durumu açısından faktörler bazında farklılık göstermemektedir. Kurs ya da seminer aldığı bildiren katılımcıların veri toplama aracına verdikleri yanıtların ortalama ve standart sapma değerleri herhangi bir kurs ya da seminere katılmadığını beyan eden katılımcılarla oldukça yakın değerlerde olduğu yine tablo 20'de görülmektedir. Bu durum seminer ya da kursların etkisinin yeterli düzeyde olmadığı şeklinde yorumlanabilir. Sınıf öğretmenlerine sunulacak hizmet içi eğitim faaliyetlerinin istenen etkiyi

sağlayabilmesi için gerekli tedbirler alınmalı, nitelik bakımından gelişmeyi sağlayacak ortamlarda faaliyetlerin sunumu gerçekleştirilmelidir.

Katılımcıların Veri Toplama Aracında Yer Alan Değer Eğitiminin Daha Nitelikli Gerçekleşmesi İçin Görüş ve Önerileriniz Nelerdir? Sorusuna Verdikleri Yanıtlara İlişkin Bulgular

Araştırmada kullanılan veri toplama aracında yer alan “Değerler Eğitimi Uygulamalarına İlişkin Belirtmek İstedığınız Görüş ve Önerileriniz” bölümüne katılımcıların verdiği yanıtlara ilişkin bulgular bu bölümde kategorize edilerek sunulmuştur. Araştırmaya katılan 313 sınıf öğretmeninden 70 katılımcı bu kapsamda görüş ve öneri bildirmiştir. Görüş belirten katılımcıların cinsiyet, mesleki kıdem ve değerler eğitimine ilişkin eğitim alma durumu açısından dağılımı Tablo 21’de görülmektedir.

Tablo 21

Görüş Bildiren Katılımcıların Cinsiyet, Mesleki Kıdem ve Değerler Eğitimine İlişkin Eğitim Alma Durumu Açısından Dağılımı

Cinsiyet	f	%
Kız	48	68,6
Erkek	22	31,4
Toplam	70	100

Mesleki Kıdem	f	%
0-5 yıl	11	13,1
6-10 yıl	17	20,4
11-15 yıl	9	16,9
16-20 yıl	11	19,2
21 yıl ve üzeri	22	30,4
Toplam	70	100

Değerler Eğitimi Konusunda Kurs Semineere Katılma		
	f	%
Katıldım	12	17,1
Katılmadım	58	82,9
Toplam	70	100

Tablo 21 incelendiğinde değerler eğitimi konusunda görüş ve önerilerini yazılı olarak belirten 70 katılımcının temel değişkenler açısından dağılımı görülmektedir. Tabloda yazılı görüş bildiren katılımcıların yaklaşık %70'inin kadın katılımcılardan oluştuğu, kıdem değişkeni açısından en yüksek frekansa 21 yıl ve üzeri basamakta bulunan katılımcıların sahip olduğu ve değerler eğitimi konusunda kurs ya da seminer alma durumu açısından bu tür eğitimlere katılmayanların yaklaşık %83'lük bir dilimle dikkat çekici bir düzeyde yüksek olduğu görülmektedir.

Kişisel nitelikleri tanıtılan katılımcıların yazılı görüşleri dikkatlice incelenmiş ve inceleme sonucunda görüşlerin belirlenen 3 grupta tasnif edilebileceğine karar verilmiştir. Bu kategoriler; Öğretime Dönük Görüş ve Öneriler, Yaşama Dönük Görüş ve Öneriler ile Aile-Okul İşbirliğine İlişkin Görüş , Öneriler şeklinde adlandırılmıştır. Anılan kategoriler ve görüş-öneriler betimsel şekilde sırasıyla sunulmuştur.

A)Öğretime Dönük Görüş ve Öneriler

A1) Öğretmen

- A1.1 Davranışa dönüşmeyen eğitimden vazgeçmelidir.
 - A1.2 Öğretmenler bu konuda eğitilmeli, seminerler düzenlenmelidir.
 - A1.3 Öğretmenlere değerler eğitimi ile ilgili örnek dokümanlar oluşturulmalı.
 - A1.4 Öncelikle bütün yöneticilere değerler eğitimi verilmeli, balık baştan kokmamalı.
 - A1.5 Okullarda yöneticiler etik değerlere önem vermeli
 - A1.6 Zümre öğretmenler değer eğitimi konusunda işbirliği yapmalı.
 - A1.7 Öğretmenler bu konuyla ilgili bilgilendirilmeli, kaynaklar artırılmalı.
 - A1.8 Değer eğitimi uygulamalarının sonuçları takip edilmeli, olumlu sonuçların devamlılığı sağlanmalı.
 - A1.9 Kurs ve seminerler ile öğretmenler desteklenmeli, yaratıcı etkinlik örnekleri paylaşılmalıdır.
 - A1.10 Değerler eğitimi ilkokul öğretmenlerinin yükünü artırmaktan ileri gitmiyor.
-

A2) Öğrenci

- A2.1 Öğrencinin ilgisini çeken konular değer eğitiminde ele alınmalı.
- A2.2 Uygulamalar önemsenmelidir.
- A2.3 0-6 yaş arası eğitim daha etkili sunulmalıdır çünkü değer eğitiminde en önemli dönemdir.
- A2.4 Değer eğitimi konulu tiyatro izletilmeli, geziler düzenlenmeli.
- A2.5 Tüm eğitim basamaklarında yaygınlaştırılmalı, herkese verilmelidir.
- A2.6 Drama uygulamaları ile kazandırılmalı.
- A2.7 Soyut kavramlar yerine somut örneklerle desteklenmeli.

- A2.8** Yaparak yaşayarak öğrenme tercih edilmeli.
- A2.9** İl , ilçe genelinde ortak değerler eğitimi planlanmalı ve ona uygun hareket edilmeli, örnek davranış sergileyen öğrenciler teşvik edilmelidir.
- A2.10** Çocuklarımızın toplumsal , evrensel değerleri kazanmalarını ve kişiliklerinin her türlü gelişimine katkı sağlamayı amaçlamalıdır.
- A2.11** Drama ve tiyatro yoluyla kazandırılmalı
-

A3) Program

- A3.1** Ders içi uygulanabilir etkinliklerle pekiştirme yapılmalıdır.
- A3.2** Derslerde değerler eğitime daha çok zaman ayrılmalı.
- A3.3** Okul genelinde uygulanacak 1 yıllık değer eğitimi planı yapılmalı ve uygulanmalı.
- A3.4** Okullar değer eğitimi konusunu misyon edinmeli ve okul düzeyinde etkinlikler yapmalı.
- A3.5** Değerler eğitimi kılavuzu hazırlanmalı. Hangi değer hangi masal-hikaye ya da etkinlikle kazandırılacağı sistematik şekilde belirtilmeli, değer eksikliğinin kaynağı ne ise bulunmalı ve giderilmeli.
- A3.6** Değerler eğitimi çocuklarımızın toplumsal ve evrensel değerleri kazanmalarını ve kişiliklerinin her türlü gelişimine katkı sağlamayı amaçlamalıdır. Her ay belli bir değere odaklanılmalı farklı derslerde uygun etkinliklerle o değer kazandırılmalıdır.
- A3.7** İçerik zenginleştirilmeli, zamanlama konulara uygun olmalı.
- A3.8** Köy okullarında mevcutların azlığı sebebiyle uygulamalarda sorun yaşanmaktadır.Görsel materyal ve teknoloji desteği sağlanmalı.
- A3.9** Kaynaklarda değer eğitime ağırlık verilmeli.
- A3.10** Her derste gerçekleştirilmelidir.
- A3.11** Seçmeli ders olarak programa konmalıdır.
- A3.12** Başlı başına bir ders ve uygulama alanı olmalı.
- A3.13** 30 saatlik haftalık ders programı içerisine alınmalı, başlı başına bir ders olmalı, MEB projelerle destek sağlamalı.

- A3.14** Tüm derslere dağıtılacak etkinliklerle gerçekleştirilmelidir.
- A3.15** Değerler eğitimi konuları tüm derslere yayılmalı.
- A3.16** Okullarda sıkça uygulanmalı.
- A3.17** Başlı başına bir ders olarak verilmeli, okul rehber öğretmenleri bu konuda sunumlar gerçekleştirmeli.
-

Toplam 38 maddeden oluşan Öğretime dönük görüş ve öneriler kendi içerisinde **“Öğretmen, Öğrenci, Program”** olmak üzere 3 alt gruba ayrılmıştır.

Öğretmene yönelik görüş ve önerilerin sayısı 10 olarak belirlenmiş, **“Değerler eğitimi ilkokul öğretmenlerinin yükünü artırmaktan ileri gitmiyor”** önerisi dışında tamamı olumlu bakış ile oluşturulmuştur. Görüşlerin sayıca önemli bir bölümü değer eğitimi konusunda öğretmenlerin bilgilendirilmeleri ve birbirleriyle işbirliği içerisinde olmaları gerektiği yönünde öneriler olduğu söylenebilir.

Öğrenciye yönelik olarak belirlenen 11 öneri incelendiğinde; değerler eğitiminin uygulamaya dönük sunulması, drama, tiyatro gibi etkinliklerin daha çok kullanılması gerektiği yönünde önerilerdir.

Programa yönelik görüş ve önerilerin sayısı 17 olarak tespit edilmiştir. Bu başlık altında yer alan önerilerde dikkat çeken önemli husus ise ortak bir program ve kılavuzun hazırlanması gerektiği yönündeki istektir.

B) Yaşama Dönük Görüş ve Öneriler

B1) Toplumsal Paylaşım

- B1.1** Olumlu örnekleri öne çıkarma, saygın kişilerin örnek gösterilmesi, kamu spotları ile bilinçlendirme yapılması.
- B1.2** Çocukların hayata geçirebilecekleri olumlu davranışlara odaklanarak bir arada yaşama kültürünü oluşturacak bir eğitim verilmeli.
- B1.3** Toplumsal karşılığı yüksek olan, ilgi uyandıran değerler ön plana çıkarılmalı.
- B1.4** Değer eğitimi kapsamında toplum hizmeti çalışmalarının daha etkili gerçekleştirilmesi.
- B1.5** Toplum olarak değerler eğitimine önem vermeliyiz. Medya, okul yöneticileri, ülke yöneticileri değerlere sahip çıkmalı.
- B1.6** Zengin değerler eğitimi sağlanmalı. İnsan ilişkileri, aile, çevre ile oluşan etkileşim geliştirilmeli.
- B1.7** Örnek alınacak kişilerin değerlere sahip olacak şekilde yetişmiş olmaları gerekir. Etik haftası gibi sınırlı işlerle uğraşılmamalıdır.

B2) Transfer Edilebilme

- B2.1** Ders yerine yaşama biçimi olmalı.
- B2.2** Daha geniş zaman ayrılmalı; hayatla iç içe, uygulamalı şekilde gerçekleştirilmeli.
- B2.3** Yaşantısal öğrenme sağlamak, sevgi saygı, yardımlaşma, sorumluluk, dürüstlük gibi değerlere ağırlık verilmeli.
- B2.4** Yaşamla iç içe olmalı, hayat bilgisi dersi ile birleştirilmelidir.
- B2.5** Sadece sosyal bilgiler vb ders ile sınırlandırılmamalı zengin yaşamsal içerik oluşturulmalıdır.

- B2.6** Yerel yönetimden destek alınmalı.
- B2.7** Değer haritası çıkarılmalı, okul çevresinde de unutulmuş değerler ile ilgili etkinlikler yapılmalı isim olarak ta “umuda koşan yürekler” verilmeli.
- B2.8** Üniversitelerle işbirliğine gidilerek somut projelere yer verilmeli.
- B2.9** Televizyonda örnek programlara yer verilmeli.

Yaşama dönük görüş ve önerilerin sayısı ise 16 olarak belirlenmiştir. Bu öneriler kendi içerisinde ”**Toplumsal Paylaşım**” ve “**Transfer Edilebilme**” olmak üzere 2 alt gruba ayrılmıştır.

Toplumsal paylaşımı ifade edilen önerilerin sayısı 7 olarak belirlenmiş, incelenen görüş ve önerilerde toplum olarak değerler eğitimine önem verme , medyaya yönelik ifadeler dikkat çekicidir.

Önerilerin transfer edilebilmelerine yönelik görüşlerin sayısı 9 olarak tespit edilmiş, görüşlerin önemli bir bölümünde toplumsal projeler ve değer haritası oluşturma ile değerlerin yaşama aktarılmasına yönelik ifadeler dikkat çekicidir.

C) Aile-Okul İşbirliğine İlişkin Görüş ve Öneriler

- C.1** Aile ile başlamalı, okulda pekiştirilmelidir.
- C.2** Uygulamalar çeşitlendirilmeli velilerde mutlaka yer almalı.
- C.3** Öncelikle velilere eğitim verilmeli çünkü eğitim ailede başlar.
- C.4** Başarılı örnekler ailelerle, çevre ve toplumla paylaşılmalı.

- C.5** Ailede daha çok önem verilmeli.
- C.6** Sınıf içinde sınırlı kalmamalı aileler sürece katılmalı.
- C.7** Aile desteği alınmalı.
- C.8** Okul-aile işbirliği ile yürütülmeli, ailelere değerler eğitimi konusunda yayınlar ulaştırılmalı.
- C.9** Veliler evde destekleyici uygulamalar yapmalı.
- C.10** Aileler ile etkinlikler düzenlenmeli.
- C.11** Öğrenci, öğretmen ve veli ile anlaşmalı eğitim sağlamalı.
- C.12** Ailelere benimsetilmeli, materyaller gerçekçi öğelerden yola çıkılarak hazırlanmalı.
- C.13** Aileler uygun programlar hazırlanmalı ve yerel yönetimlerle birlikte sürdürülmeli.
- C.14** Ailelerin proje oluşturması ya da önerileri dikkate alınmalı.
- C.15** Sürekli ailelerle diyalog kurulmalı, ortak özel gün kutlamaları yapılmalı.
- C.16** Uygulamalar yaygınlaştırılmalı, yetkili kurumlar destek vermeli.

Son grup önerilerde okul- aile işbirliğine atıfta bulunan 16 görüş ve öneri değer eğitiminde özellikle ailelerin ne denli önemli işleve sahip olduğunun göstergesi sayılabilecek ifadelerdir.

Bölüm IV

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu bölümde araştırma sonucunda elde edilen verilerin analiz sonucu elde edilen bulgulardan çıkarılan sonuç ve konuya ilişkin önerilere yer verilmiştir.

Tartışma

Değerler eğitimi, çocukların sağlıklı bir birey olarak yetişmelerinin temel taşlarını oluşturan toplumsal ve evrensel değerleri kazanmalarını , kişiliklerinin her yönüyle gelişmesini sağlayan bir alandır. Bu alan bireylere toplumsal ve evrensel değerleri kazandırma, bu değerlerle yaşamayı yaşamın tüm alanlarına yayma, eğitimin temel amaçlarından olan, kalıcı davranış değişikliği gerçekleştirme, çeşitli programlar aracılığı ile öğrencilerin temel insani özellikleri kazanmalarına yardımcı olma gibi son derece önemli özellikleri kazandırmayı hedeflemektedir.

Sosyal bilgiler dersi öğretimi de ilkokullarda bireylerin iyi ve sorumlu birer vatandaş olmaları amacıyla sosyal bilim disiplinlerinden seçilmiş bilgilere dayalı olarak gerçekleştirilen etkinlik ve uygulamaları değerler eğitimi ile daha da geliştiren ve birbirini tamamlayıcı yönlerini ortaya çıkaran bir konumdur. Bu yönleriyle değerler eğitimi sosyal bilgiler eğitiminden bağımsız düşünülemeyeceği gibi, sosyal bilgiler eğitimi de değerler eğitiminden bağımsız düşünülemez. Bu bağlamda, sosyal bilgiler dersi veren öğretmenlerin değerler eğitimi konusunda donanım kazanmaları, değerler eğitiminin önemini kavramış olmaları ve değerler eğitiminin kazandırılmasına yönelik olarak kullanılacak yöntemler konusunda bilgi sahibi olmaları önem arz etmektedir. Aynı zamanda, söz konusu öğretmenlerin değerler eğitimi ve sosyal bilgiler eğitimi arasındaki bağlantıyı kavrayarak, ders programını bu yönde hazırlaması ve eğitim çıktılarına bu yönde şekillendirmesi konunun önemli bir diğer boyutudur.

Aile ve çevrenin işbirliği içinde olması değerler eğitiminde önemli bir boyutu oluşturmaktadır. Araştırmanın bulgularından yola çıkarak değerler eğitiminin daha faydalı olması için öğretmen ve ailenin işbirliği içinde olması gerektiği sonucu çıkarılabilir. Akbaş da (2004) aynı sonuçlar elde etmiş olup öğretmenler değerlerin öğretiminde belirleyici olan ana unsurun aile olduğunu, okul ve aile arasında işbirliği olmadığını, okul ile ailede verilen değerlerin çatışabileceğini ifade etmiştir(Yalar, Yalpan Yelken, 2011). Ulusoy da (2005) çalışmasında değerler eğitiminin problemleri arasında önemli bir faktör olarak çevreyi tespit etmiştir. Bu bakımdan, ilgili kurum ve kuruluşlar yoluyla ailelerin değerler ve eğitimi konusunda bilgilendirilmelerinin önemli olduğu söylenebilir (Kurtuluş, Tösten ve Gündaş, 2014). Sarı'nın (2007) yaptığı araştırma sonuçlarına göre''okul yaşam kalitesi'' düşük olan okullarda görev yapan öğretmenler, genel olarak okul-aile işbirliğinin zayıf olduğu ve velilerin genelinin ilgisiz olduğu okullardan çıktığı gözlenmiştir. Yıldırım (2009) yaptığı araştırma sonuçlarına bağlı olarak değerler eğitiminin öğretmen, aile ve medya arasındaki işbirliği eksikliğini gerekli eğitimlerle giderilebileceğini ve bu konudaki yeterliliklerinin artırılabilirliğini ifade etmiştir (Yalar, Yalpan Yelken, 2011).

Araştırmada değerler eğitimi sürecinde; doğa sevgisi, milli kültür, kültürel miras, yardımseverlik, hak ve özgürlüklere saygı gösterme, vatanseverlik, dürüstlük, adil olma, uzlaşma, hoşgörü gibi değerlerin öğrencilere kazandırılmaya çalışıldığı görülmüştür. Bu bulgular bir anlamda Çengelci'nin (2010) elde ettiği bulguları destekler niteliktedir.

Bu çalışma kapsamında Sosyal Bilgiler dersinde değerler eğitiminde güncel olaylardan yararlanılması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Lintner (2006, s.101) derste güncel olayların olaylara farklı bir boyut kazandırmanın yanı sıra öğrencilere toplum içindeki rollerini, hak ve sorumluluklarını da öğrettiğini belirtmiştir (Çengelci, 2010). Arın ve Deveci (2008) araştırmasında güncel olayların, öğrencilerin başarılarını artırmada etkili olduğu sonucuna

ulaşmışlardır (Çengelci,2010). Sonuç olarak bu araştırmada da değerler eğitimi sürecinde güncel olaylardan yeteri kadar yararlanılmaya çalışılması gerektiği görülmektedir.

Değerler eğitimi sürecinde karşılaşılan sorunlardan bir tanesi ise televizyonda değerlerle örnek programlara yer verilmemesidir. Baydar'ın (2009) ilköğretim öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersinde değerlerin kazandırılmasında karşılaştıkları en önemli sorunun medya olduğu; Tokdemir'in (2007) tarih öğretmenlerinin değerler eğitimi konusunda karşılaştıkları problemlerin kaynağı olarak medya ve internet olduğunu belirlemesi kitle iletişim araçlarının değerler eğitimi sürecinde önemini doğrular niteliktedir (Kurtulmuş, Tösten ve Gündaş, 2014). Değerlerin kazandırılmasında önemli bir rol alan kitle iletişim araçlarının içeriklerinin toplum ahlakına uygunluğunun bir kurum tarafından denetlenmesi yararlı olabilir.

Yapılan araştırmada öğretmenlerin değerler eğitimini öğretme-öğrenme sürecinde genelde drama etkinliklerinde: Beyin fırtınası, örnek olay, soru-cevap gibi yöntemleri kullandığı görülmüştür. Akbaş (2009) araştırmasında öğretmenlerin değerler öğretimi uygularken öğüt verme, telkinde bulunma ve güzel sözler paylaşma gibi kullandıkları sonucuna ulaşmıştır (Çengelci, 2010). Çengelci'nin (2010) araştırmasında da öğretmenin telkin yoluyla değerleri kazandırmaya çalıştığı bulgusuna ulaşılmıştır. Bu araştırmada sınıf öğretmenlerinin değerler eğitiminde açıklama, anlatım ve soru-cevap yöntemini kullandığı görülmüştür. Araştırmanın bu bulgusu Baydar'ın (2009) bulgusuyla örtüşmektedir.

Araştırmada öğretmenin Sosyal Bilgiler dersinde değerler eğitiminde örtük programdan yararlandığı, örtük program aracılığıyla öğrencilere değerleri kazandırmaya çalıştığı sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmanın bu bulgusu Sarı'nın (2007) araştırmasında ulaştığı örtük programın öğrencilerin temel demokratik değerleri kazanmalarında önemli bir göreve sahip olduğu bulgusuyla örtüşmektedir. Araştırma sonuçları doğrultusunda okuldaki

örtük programı oluşturan öğelerin birbiriyle ilişki içinde olduğu ortaya konulmuştur (Yalar, Yalpan Yelken, 2011).

Öğretmenler değerler eğitiminde örnek alınacak kişilerin yani kendilerinin değerlere sahip olacak şekilde yetişmiş olmaları gerektiğini ifade etmişlerdir. Kirschenbaum'un da (1994) belirttiği gibi, değerler eğitiminde öğretmen iyi olan değeri sergilerse öğrencilerin değeri özümsemeleri daha da kolaylaşacaktır (Titus,1994, s.11). Cottom'da (1996, s.5) değerler öğretiminde öğretmenlerin öğrencilere örnek olması gerektiğini belirtmektedir. Araştırmalar; öğretmenlerin öğrenci gözünde model olduğu için öğretmenlerin öğrencilere yönelik tavır ve davranışlarında daha dikkatli olmaları gerektiğini göstermektedir (Kurtulmuş, Tösten ve Gündaş, 2014).

Daha yararlı bir değerler eğitimi için öğretmenlerin hizmet içi eğitimin gerekliliğine inandıkları görülmektedir. Bu bulgular, Tokdemir'in (2007) ve Güz'ün (2011) yaptığı araştırmalarda elde edilen verileri destekler niteliktedir. Tokdemir'in (2007) çalışmasında öğretmenler, değerler eğitimi konusunda hizmet içi eğitim etkinliklerinin düzenlenmesi gerektiğini, hizmet içi eğitim semineri, kurs v.b eğitim etkinliklerinin olması durumunda katılmak istediklerini ifade etmişlerdir (Yalar, Yalpan Yelken, 2011). Öğretmenlerin değer eğitimi alanında yeterli beceriye sahip olmaları ve değerlerin nasıl öğretileceğini bilmeleri önemlidir (Baydar, 2009). Bu sonuçlara göre görevde olan öğretmenler ve öğretmen adayları için değerler eğitimi konusunda eksiklerinin giderilmesi için eğitim verilmesi sağlanabilir (Yalar, Yalpan Yelken, 2011).

Sosyal Bilgiler dersi öğretim programında yer alan değerler eğitimi uygulamalarına yönelik sınıf öğretmenlerinin görüşlerinin cinsiyet değişkeni açısından anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir. Ekşi ve Okudan'ın (2011) " Eğitim Yöneticilerinin Bakış Açısı İle Değerler Eğitimi " adlı çalışmasında cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık

olduğu; kadın yöneticilerin erkek yöneticilere göre değer eğitiminde çevrenin daha etkili olduğu görüşünü söyleyebiliriz. Cinsiyet değişkeni açısından benzer bir sonucu Orden'in (2000) alışmasında da görmekteyiz. Değer eğitiminin amacına ulaşması hakkında okul ve yönetim süreçlerinde erkek ve kadın yöneticiler arasında anlamlı bir farklılık bulunmazken; okul dışı çevrenin okulun amaçlarına göre düzenlenmesini kadın yöneticiler erkek yöneticilere göre daha çok önemsemektedir (Okudan, Ekşi, 2011). Yine Can'da (2008) cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık görülmekte olup kadın öğretmenlerin erkek öğretmenlere göre değerler eğitimine yönelik uygulamalara daha çok önem verdiklerini ifade etmiştir.

Yapılan araştırmada katılımcıların eğitim durumu değişkeni açısından anlamlı bir farklılık bulunmadığı belirlenmiştir. Araştırmanın bu bulgusu Can'ın (2008) alışmasındaki bulgusuyla örtüşmektedir.

Sosyal Bilgiler dersi ğretim programında yer alan değerler eğitimi uygulamalarına yönelik mesleki kıdem değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek üzere yapılan analizlerde herhangi bir farklılık gözlenmemiştir. Mesleki kıdem değişkeni bağlamında benzer bir sonuç Ekşi ve Okudan'ın (2011) ‘‘ Eğitim Yöneticilerinin Bakış Açısı ile Değerler Eğitimi’’ adlı çalışmasında görülmektedir. Bu sonuç bizleri yöneticilerin ilgili değişkenler açısından değerler eğitimine bakış açılarının farklılaşmadığı sonucuna götürmektedir.

Araştırmada katılımcıların görev yaptıkları yerleşim yerinin değişkene göre anlamlı bir farklılık göstermediği ifade edilmiştir. Can'ın (2008) alışmasında da görev yaptıkları yerleşim yeri değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek üzere yapılan analizlerde herhangi bir farklılık gözlenmemiştir.

Sonuç

Araştırmada yer alan katılımcıların büyük çoğunluğu kıdemli öğretmenlerden oluşmaktadır. Eğitim düzeyine bakıldığında ise lisans mezunu öğretmenlerin örneklemin çoğunluğunu oluşturduğu görülmektedir. Katılımcıların çoğunluğu daha önce değerler eğitimiyle ilgili herhangi bir kurs ya da seminere katılmamış olup, değerler eğitimiyle ilgili yayınları ara sıra takip etmektedir. Katılımcıların büyük çoğunluğu il merkezinde görev yapan öğretmenlerden oluşmaktadır.

Katılımcıların değerler eğitimine yönelik ilkökul sosyal bilgiler dersinde gerçekleştirilen uygulamalara ilişkin görüşleri belirlemek için geliştirilen veri toplama aracında yer alan maddelere verdikleri yanıtların incelenmesi sonucunda; değerler eğitimini temellendiren, doğa sevgisi, milli kültür, kültürel miras, yardımseverlik, hak ve özgürlüklere saygı gösterme, vatanseverlik, dürüstlük, adil olma, uzlaşma, hoşgörü, ahlaki değerler gibi kavramların, öğretmenler tarafından sıklıkla kullanıldığı ve öğrencilerde bu kavramlarla ilgili olumlu yönde davranış değişiklikleri oluşturulmasının hedeflendiği görülmektedir.

Katılımcıların değerler eğitiminde önerilen yöntem ve uygulamalara yönelik görüşleri belirleyebilmek amacıyla yöneltilen maddelere verdikleri yanıtlarda ise drama etkinlikleri, tartışma yönteminin çeşitli teknikleri, beyin fırtınası, örnek olaylar, açık uçlu sorular, grup çalışmaları, somut materyaller ve bilişim araçları en çok kullanılan yöntemler arasında yer aldığı görülmektedir. Katılımcıların önemli bir çoğunluğu yatkın oldukları ya da işe yaradığını düşündükleri materyalleri kullandıkları yönünde görüş bildirmişlerdir.

Değerler eğitiminde işbirliği boyutuna ilişkin görüşleri belirlemeye yönelik maddelere verilen yanıtlarda, katılımcıların değerler eğitiminin öğrencide davranış farklılıkları oluşturabilmesi amacıyla aile ve farklı meslek gruplarıyla oluşturulacak işbirliğinin önemli olacağı görüşünde oldukları belirlenmiştir.

Toplumun sağlam temellere dayalı bütünlüğünü ve devamlılığını sağlamada son derece önemli nitelikler olarak görülen değerlerin ediniminde ailenin yanı sıra okullar ,orada görev yapan öğretmenler son derece stratejik bir konumda görölmektedir. Toplumun geleceği olan çocukların ailesinden hemen sonra eğitim ve öğretim amaçlı karşılaştığı ilk formal yapı ise ilkokullardır. Çocukların gelişimsel özellikleri itibariyle kritik bir dönem olan ilkokul sürecinin kişilik gelişimi açısından da son derece önemli olduğu, Kohlberg, Ericson gibi birçok uzman tarafından ortaya konmuştur. Değerler de bu anlamda kişilik özelliklerine benzer şekilde duyuşsal nitelikleri bünyesinde barındırması sebebiyle bu dönemde daha etkili şekilde kazandırılabilir. Yine bu dönem çocuklarının öğretmenlerini rol model olarak benimsemesi, gözlemlemesi ve taklit yoluyla öğretmenlerinin davranışlarını yinelenmesi bu basamakta görev yapan sınıf öğretmenlerinin nitelikli olmalarını gerektirmektedir. Meslekte hizmet içi eğitim faaliyetlerinin yanı sıra kendilerinin örtük program dahilinde çaba sarf etmeleri ortaya çıkan fırsatları değerlendirmeleri son derece önemli görölmektedir. Sınıf öğretmenleri değerler eğitiminde gerçekleştirmeleri beklenen etkinlikler ile ilgili olarak hayat bilgisi ve diğer derslerde dolaylı olarak gerçekleştirdikleri değerler eğitimini ilkokul 4. sınıftan itibaren bizzat değerleri ve öğretimini programında başlı başına bir bölüm olarak kapsamına alan Sosyal Bilgiler dersi ile doğrudan gerçekleştirmeye çalışmaktadırlar. Değer eğitimi salt ders etkinlikleri ile gerçekleşmesi mümkün olmamakla birlikte bu sürecin etkili geçirilmesi toplumsal yaşama, aileye de olumlu etki yapabilmektedir. Bu sebeple görev yapan sınıf öğretmenlerinin bu konuda hassasiyet göstermeleri ayrıca yeterlik kazanmaları gerektiği hususu ortaya çıkmaktadır. Bu sebeple sınıf öğretmenlerinin değer eğitimi konusundaki görüşlerini belirleyebilmek amacıyla böyle bir araştırma gerçekleştirilmiştir. Araştırmada ulaşılan bulgular ve yorumların tartışılmasına bağlı olarak sonuçlar şöyle sıralanabilir:

1) Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin veri toplama aracına verdikleri cevapların genel ortalaması incelendiğinde katılımcıların değerler eğitimine ilişkin görüşlerinin

olumlu yönde olduğu, faktörler bazında değerlerin farkındalığına ilişkin maddelere verilen yanıtların aritmetik ortalaması 4,51 gibi bir değerle oldukça yüksek düzeyde gerçekleşmiştir. Katılımcıların veri toplama aracına verdikleri yanıtlarda en düşük aritmetik ortalama değeri ise değerler eğitiminde gelişim faktöründe 4,13 gibi bir rakamla oluşmuştur. Genel ortalama ise 4,28 gibi bir rakamla oldukça iyi bir değer olarak belirlenmiştir. Buradan hareketle sınıf öğretmenlerinin değerler ve değerler eğitimi konusunu önemsedikleri, bu konuya ilişkin olumlu görüşe sahip oldukları sonucuna ulaşılabilir.

2) Katılımcıların veri toplama aracına verdikleri yanıtların cinsiyet, eğitim durumu ve görev yapılan yerleşim yeri ve değerler eğitimine ilişkin kurs seminer alma değişkenleri açısından farklılaşmadığı,

3) Katılımcıların veri toplama aracına verdikleri yanıtların değerler eğitimi konusunda yayın takip etme durumu değişkeni açısından 1. ve 3. Faktörde farklılaştığı belirlenmiştir. Farklılaşmanın “her zaman” yayın takip ettiğini beyan edenler ile hiçbir zaman yayın takip etme durumunu beyan edenler arasında her zaman takip edenler lehine olduğu belirlenmiştir.

Öneriler

Öğretmenlere değerler eğitimi konusunda sağlanan kurs , seminer imkanlarının sınırlı olduğu bulgu ve sonuçlardan anlaşılmaktadır. Bu durumda öğretmenlerin değerler eğitimi konusundaki donanımlarını artırmak amacıyla kurs ve seminer sayısı yeniden düzenlenmelidir. Öğretmenlerin büyük çoğunluğu işe yaradığını bildiği ya da yatkın oldukları yöntemleri kullanmaktadır. Bu durum öğretmenlerin farklı ya da alternatif yöntemleri kullanma konusunda çekimser davrandıkları şeklinde bir algının oluşmasına sebep olmaktadır. Düzenlenecek kurs ve seminerlerle öğretmenlere yeni teknikler ve yöntemler konusunda bilgi verilmeli, yeni yaklaşım ve yöntemleri değerler eğitiminde kullanmaları sağlanmalıdır.

Bununla birlikte değerler eğitimi konusunda öncelikle aile, ardından, kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum kuruluşları gibi farklı kuruluşlarla işbirliği yapılmalı; öğrencilerde değerler eğitimi konusunda kalıcı davranış değişiklikleri oluşturma konusunda toplumsal ve çevresel destek alınmalıdır.

Ulaşılan sonuçlara ilişkin getirilen diğer öneriler ise:

- 1) Değer eğitimi konusunda Milli Eğitim Bakanlığı özellikle okul öncesi ve ilköğretimden başlayarak ortaokul ve liselerde de iyi örnekleri içeren eğitsel uygulamalar konusunda yeni bir ders ya da etkinlik alanı oluşturmalı, uygulama sonuçlarını da değerlendirmelidir.
- 2) Değer eğitimi konusu Sosyal Bilgiler dersi öğretim programının dışında yer alan diğer derslerin programında da bir bölüm olarak yer almalıdır.
- 3) Yalnızca yerel olmayan, ulusal ve evrensel değer farkındalığını da sağlayacak bültenler hazırlanıp değerlerin farklılığı ve saygı duyulması gereken nitelikler olduğu öğretmen , öğrencilere hissettirilmelidir.
- 4) Yeni ilkokul programlarının değerlerin edindirilmesinin etkisinin ele alınacağı yeni araştırmalar yapılmalıdır.
- 5) Sınıf öğretmenlerinin örnek uygulamalarını paylaşabilecekleri her il ve ilçe merkezinde sunum ya da kongreler gerçekleştirilmelidir.

Kaynakça

- Akbaş, O. (2004). *Türk milli eğitim sisteminin duyuşsal amaçlarının (değerlerinin) ilköğretim II. kademedeki gerçekleştirme derecesinin değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Akbaş, O. (2007). Türk milli eğitim sisteminin duyuşsal amaçlarının (değerlerinin) ilköğretim 8. sınıf öğrencilerinde gerçekleştirme derecesinin değerlendirilmesi. *Değerler ve Eğitimi Uluslararası Sempozyumu* (26–28 Kasım 2004), s. 673–695, İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları.
- Akdağ, H. (2009). *Sosyal bilgilerin tanımı, amacı, önemi ve Türkiye’deki yeri*. Turan, R., Altunışık, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S., Yıldırım, E. (Eds) Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri SPSS Uygulamalı. 6. Baskı. Sakarya, Sakarya Yayıncılık
- Ambarlı, A. (2010). *Türkiye’de Cumhuriyet’ten günümüze sosyal bilgiler programları (değişiklikler, düzenlemeler, güncellemeler)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya
- Ateş, F. (2013). *İlkokul ve ortaokul öğretmenlerinin değerler eğitimi ve uygulamalarına yönelik görüşleri üzerine nitel bir araştırma*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Bacanlı, H. (2006). *Duyuşsal davranış eğitimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Bağcı, İ. (2007). J. J. Rousseau, Emile ve Çocuğun sosyal eğitimi. *Eğitim Klasikleri İncelemeleri*. Bahri Ata ve İkrım Bağcı (Eds), (ss. 31–41). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Barth, J. ve Demirtaş, A. (1997). *İlköğretim sosyal bilgiler öğretimi*. Ankara: YÖK Dünya Bankası Milli Eğitimi Geliştirme Projesi.
- Başaran, İ.E. (1999). *Eğitime giriş* (4. Baskı). Ankara: Umut Yayınları.
- Bayram, N. (2009). *Sosyal bilimlerde SPSS ile veri analizi*. Bursa: Ezgi Kitabevi,
- Baysal, N.(2013). *Ortaokul sosyal bilgiler dersinde değerler eğitimi uygulamalarının*

öğretmenler yönüyle değerlendirilmesi. Yayınlanmamış Lüksek Lisans Tezi. Niğde Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Beill, B. (2003). *İyi çocuk, zor çocuk “Doğru davranışlar çocuklara nasıl kazandırılır?”* (Çev. Cuma Yorulmaz). Ankara: Arkadaş Yayınevi.

Bilgili, A.S. (Ed). (2010). *Sosyal bilgilerin temelleri. (3. Baskı)*. Ankara: PegemA Yayıncılık. 19-20.

Bishop, C.D. (Ed). (1993). *Report of the task force on values in education for the state of Arizona*, Arizona Department of Education. www.eric.ed.gov, ERİC Document: ED 386 270.

Bolay, S. H. (2007). Aşkın değerler buhranı. *Değerler ve Eğitimi Uluslararası Sempozyumu Bildiriler Kitabı* içinde (s.55–69), İstanbul.

Büyüköztürk, Ş. (2010). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*, 11. Baskı, Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

Can, Ö. (2008). *Dördüncü ve beşinci sınıf öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersinde değerler eğitimi uygulamalarına ilişkin görüşleri* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üni.Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara

Can G., Yaşar Ş., Sözer E.(1998). *Sosyal bilgiler öğretimi*, T.C. Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları, Eskişehir.

Çelikkaya , H. (1996). *Fonksiyonel eğitim sosyolojisi*. İstanbul:Alfa Yayınları.

Çengelci, T. (2010). *İlköğretim beşinci sınıf sosyal bilgiler dersinde değerler eğitiminin gerçekleştirilmesine ilişkin bir durum çalışması*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.

Çetinbaş, E. (2015). *Sınıf öğretmenlerinin değerler eğitimine yönelik yeterliliklerinin belirlenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Akdeniz Üni. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Antalya.

- Deveci, H. (2008). Sosyal bilgilerde bilgi, beceri, ve değerlerin kazandırılması. *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi* Şefik Yaşar (Ed) (ss. 187–206). Anadolu Üniversitesi Yayınları,1807. Açıköğretim Fakültesi Yayınları No: 937. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Web-Ofset Tesisleri.
- Deveci, H. ve Selanik Ay , T. (2009). İlköğretim öğrencilerinin günlüklerine göre günlük yaşamda değerler. *Uluslar arası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt 2, Sayı 6
- Doğanay, A. (2006). Değerler eğitimi. *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler öğretimi* Cemil Öztürk(Ed) (ss. 255–286). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Ekşi, H. (2003). Temel insani değerlerin kazanılmasında bir yaklaşım: Karakter Eğitimi Programları. *Değerler Eğitimi Dergisi*. Cilt I, Sayı 1.(s. 79–96).
- Elbir, B. ve Bağcı, C. (2013). “Değerler eğitimi üzerine yapılmış lisansüstü düzeyindeki çalışmaların değerlendirilmesi”, *International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Cilt: 8, Sayı: 1(s. 1321-1333), Ankara.
- Eliküçük, H. (2006). *Öğretmenlerin öğretme-öğrenme süreçlerinde teknoloji kullanma Yeterlilikleri* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Erden, M. (tarihsiz). *Sosyal bilgiler öğretimi*. Ankara: Alkım Yayınevi.
- Everit, B S. (1996) *Making sense of statistica in Psychology*, Oxford University Press, Newyork.
- Ertürk, S. (1972). *Eğitimde program geliştirme*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayını.
- George, D., & Mallery, P. (2003). George, D., & Mallery, P. (2003). *SPSS for windows step By Step: A Simple Guide And Reference* 11.0 Update (4th Ed.). Boston: Allyn & Bacon.

- Gömlüksiz, M. N. ve Cüro, E. (2011). Sosyal bilgiler dersi öğretim programında yer alan değerlere ilişkin öğrenci tutumlarının değerlendirilmesi. Cilt: 8, Sayı: 1(2011) *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*,
- Güngördü, E. (2002). *İlköğretimde hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım(2002).
- Gürol, M. ve Tezci, E. (2006). *Eğitimde program geliştirme ölçme ve değerlendirme*. Ankara: Akış Yayıncılık.
- Güven, B. (2016). Sınıf öğretmeni adaylarının değer eğitimi uygulamalarına ilişkin görüşleri. Özet metin basılmış bildiri. *VIII.Uluslararası Eğitim Araştırmaları Kongresi*, 5-8 Mayıs, Çanakkale.
- Halstead, J., M. (1996). *Values in education and education in values*. Values and values education in schools. London: The Falmer Press.
- Halstead, J. M.& Taylor, J. M.(2000). *Learning and teaching about values: a review of recent research*. Cambridge Journal of Education, Vol. 30, No.2. (169-202).
- Kağıtçıbaşı, Ç., Kuşdil, M. E. (2000). *Türk öğretmenlerinin değer yönelimleri ve Schwartz değer kuramı*, 15(45). (59–76). Türk Psikoloji Dergisi.
- Kale, N. (2007). Nasıl bir değerler eğitimi? *Değerler ve Eğitimi Uluslararası Sempozyumu* (26–28 Kasım 2004), 313–322, İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları.
- Karasar, N. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayıncılık. Karlı, M.E. (2008). Eğitim bilimleri. İstanbul: FDD Yayınları.
- Keskin, Y. (2008). *Türkiye 'de sosyal bilgiler öğretim programlarında değerler eğitimi: Tarihsel gelişim, 1998 ve 2004 programlarının etkililiğinin araştırılması* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

- Kılıçoğlu, G. (2009). *Sosyal bilgiler tanımı, dünyada ve ülkemizde gelişimi ve önemi*.
Safran, M. (Editör). Sosyal Bilgiler Öğretimi. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Kısakürek, M.A ve Paykoç, F. (1987). *Sosyal bilgiler öğretimi*. Anadolu Üniversitesi Yayınları. Eskişehir.
- Kline, P. (1994). *An easy guide to factor analysis*, New York: Routledge.
- Kurtulmuş, M., Tösten, R. ve Gündaş, A. (2014). İlköğretim 1. kademe öğretmenlerinin değerler eğitimi sürecinde karşılaştıkları sorunlar. *Değerler Eğitimi Dergisi*, Cilt:12, sayı:27(281-305).
- Kuşdil, E. Kağıtçıbaşı Ç.(2000).Türk öğretmenlerinin değer yönelimleri ve Scwartz değer kuramı. *Türk Psikoloji Dergisi*. Cilt 15, Sayı 45, Ankara,
- Michaelis, U. J. (1988). *Social studies for children (A Guide to Basic Instruction) (Ninth Edition)* New Jersey: Prentice Hall Inc.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2005). *İlköğretim sosyal bilgiler dersi öğretim programı ve kılavuzu (4-5. Sınıflar)*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2012). *12 yıllık zorunlu eğitime yönelik uygulamalar konulu genelge*. Sayı: 401 Tarih: 09.05.2012.
Web:<http://www.meb.gov.tr/haberler/2012/12YillikZorunluEgitimeYonelikGenelge.pdf> adresinden 21.06.2014 tarihinde alınmıştır.
- Narin, N.(2009).*İlköğretim ikinci kademe sosyal bilgiler öğretmenlerinin eleştirel düşünme becerilerinin incelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Naylor, D. T. and Diem, R. (1987). *Elementary and middle school social studies*. New York: Random House.
- Ntoumanis, N. (2001). *Step-by-Step Guide to SPSS for Suport*. Florance, KY. USA: Routledge.

- Okudan, A, Y ve Ekşi, H (2011). Eğitim yöneticilerinin bakış açısı ile değerler eğitimi., *Türk Fen Eğitimi Dergisi*, Cilt: 8, Sayı: 2.(178-190)
- Otluoğlu, R., Öztürk, C. (2011). *Sosyal bilgiler öğretiminde edebî ürünler ve yazılı materyaller*. (4. Baskı). s. 13-16. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Özdemir, S., Yalın, H. İ. ve Sezgin, F. (2008). *Eğitim bilimine giriş*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Özgüven, İ. E. (1999). *Psikolojik testler*. Üçüncü Baskı. Ankara: PDREM Yayınları.
- Özkan, R. (2010). Türk eğitim sisteminde himayeci değerler: İlköğretim Ders Kitapları Örneği. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7(1), 1124-1141.
- Öztürk. C. ve D. Dursun.(2003). *Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi*, Ankara :Pegem A Yayıncılık.
- Pehlivan, İ. (2002). *İş yaşamında stres*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Reboul, O. (1995). *Değerlerimiz evrensel midir?* (Çev. Hüseyin IZGAR) Eğitim Yönetimi. Yıl: 1, Güz. Sayı: 3 (363–374).
- Sanchez, T. R. (1998). Heroes, values, and transcending time: *Using trade books to teach values*. www.eric.ed.gov , ERIC Document No: ED 426 923.
- Selanik Ay, T. ve Dal, S. (2014). İlköğretim öğrencilerinin yazılı anlatım ürünlerine göre sorumluluk değeri algıları, *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(2014) 78-93
- Sönmez, V. (1991). *Eğitim felsefesi*. Ankara: Adım Yayıncılık.
- Sönmez V. (2005).*Hayat ve sosyal bilgiler öğretmen kılavuzu*, Ankara:Anı Yayıncılık,
- Sözer, E. (1998). Sosyal bilgiler programının amaçları, ilkeleri ve temel özellikleri. *Sosyal Bilgiler Öğretimi*. (Editör: Gürhan Can). 15- 39. Anadolu Üniversitesi Yayınları,1064. Açıköğretim Fakültesi Yayınları No:581. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Web- Ofset Tesisleri.

- Suh, B. K., Traiger, J. (1999). *Teaching values through elementary social studies and literature curricula*. Education. Summer.Vol. 119 Issue 4. (723–727).
- Sünbül, A.M. ve Akdağ H. (Editörler). *Sosyal bilgiler öğretiminde yeni yaklaşımlar-1*. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Şeker, H., Deniz, S. ve Görgeç, İ. (2004). Öğretmen yeterlikleri ölçeği. *Milli Eğitim Dergisi*. Sayı:164
- Tan, Ş. (2005). *Öğretimi planlama ve değerlendirme*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Tay, B ve Yıldırım, K (2009). Sosyal bilgiler dersinde kazandırılması amaçlanan değerlere ilişkin veli görüşleri. *Kurum ve Uygulamada Eğitim Bilimleri/ Educational Sciences: Theory & Practice* 9(3). 1499-1542.
- Tay, B., Durmaz, F.Z. ve Şanal, M. (2013). *Sosyal bilgiler dersi kapsamında öğrencilerin değer ve değerler eğitimine ilişkin görüşleri*. , Cilt: 33, Sayı:1(67-93), Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Kırşehir.
- Tezcan, M (1974). *Türklerle ilgili stereotipler (kalıp yargılar) ve Türk değerleri üzerine bir deneme*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları.
- Tezcan, M. (1996). *Eğitim sosyolojisi*. Ankara: Feryal Matbaa
- Titus, N. D. (1994). *Values education in American secondary Schools*. www.eric.ed.gov. ERIC Document No: ED 381 423.
- Tozlu, N. ve Topsakal, C. (2007). Avrupa birliğine uyum çerçevesinde değerler eğitimi. *Değerler ve Eğitimi Uluslararası Sempozyumu Bildiriler Kitabı* içinde (ss.177–202),İstanbul.
- Türk, İ. (2009). *Değerler eğitiminde saygı*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat
- Varış, F. (1994). *Eğitim bilimine giriş*. Konya: Atlas Kitabevi.

- Yalar, T. (2010). *İlköğretim sosyal bilgiler programında değerler eğitiminin mevcut durumunun belirlenmesi ve öğretmenlere yönelik bir program modülü geliştirme* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.
- Yalar, T. ve Yanpar Yelken, T. (2011). *Değerler eğitiminin iyileştirilmesi ile ilgili öğretmen görüşlerinin belirlenmesi ve bir program modülü örneğinin geliştirilmesi*. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 10, Sayı: 38.(079-98)
- Yaman, H., Taflan, S. ve Çolak, S. (2009). İlköğretim ikinci kademe Türkçe ders kitaplarında yer alan değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 7(18). 107–120.
- Yavuz, İ. (2010). *İlköğretim 6. sınıf sosyal bilgiler derslerinde karşılaşılan sorunlara ilişkin öğretmen görüşleri* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yazıcı, K. (2006). *Değerler eğitimine genel bir bakış*. TÜBAR-XIX-/2006-Bahar.
- Yeşil, R. ve Aydın, D. (2007). *Demokratik değerlerin eğitiminde yöntem ve zamanlama*. TSAD / Yıl: 11, 2, 65-84.
- Yılmaz, E. (2009). Öğretmenlerin değer tercihlerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 7(17), 109–128.
- Yiğittir, S. ve Kaymakçı, S. (2012). *Sosyal bilgiler dersi öğretim programı uygulama kılavuzunda yer alan etkinliklerin değerler eğitimi yaklaşımları açısından incelenmesi*. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt:13, Sayı: 2.(49-73)
- Yüksel Ö. (2002). *Eğitimde yeni değerler*. Ankara: Pegem Yayıncılık.

Ekler

Ekler-1: İzin Yazısı

FORM: 2

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI

ARAŞTIRMA DEĞERLENDİRME FORMU

ARAŞTIRMA SAHİBİNİN	
Adı Soyadı	Gökay AKTEPE
Kurumu / Üniversitesi	Çanakkale 18 Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalı
Araştırma yapılacak iller/ilçeler	Çanakkale Merkez ve Tüm İlçeler
Araştırma yapılacak eğitim kurumu ve kademesi	İlkokullar
Araştırmanın konusu	4. Sosyal Bilgiler Dersi Programında Yer Alan Kazanımların Değerler Eğitimine Katkısının Öğretmen Görüşlerine Göre Belirlenmesi
Üniversite / Kurum onayı	Var
Araştırma/proje/ödev/tez önerisi	Tez
Veri toplama araçları	Anket
Görüş istenilecek Birim/Birimler	Ekli Listede Adı Bulunan İlkokullarda Görev Yapan Öğretmenler
KOMİSYON GÖRÜŞÜ	
UYGUNDUR	
Komisyon kararı	Oybirliği ile alınmıştır.
Muhalif üyenin Adı ve Soyadı:	

10/06/2015
Komisyon Başkanı
İşıl KORKMAZ

KOMİSYON
Üye
Zekiye KILIÇ

Üye
Serçin ÖZTECİK

EK-1: İzin Yazısı

T.C.
ÇANAKKALE VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 60305806/44/6058330

12.06.2015

Konu: Tez Çalışması

MİLLÎ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜNE
ÇANAKKALE

İlgi : Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Öğrenci İşleri Daire Başkanlığının 10/06/2015 tarihli ve 7427 sayılı yazısı.

Çanakkale 18 Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalı yüksek lisans programı öğrencisi Gökay AKTEPE tarafından "4. Sosyal Bilgiler Dersi Programında Yer Alan Kazanımların Değerler Eğitimine Katkısının Öğretmen Görüşlerine Göre Belirlenmesi" başlıklı tez çalışması için ekli listede adı bulunan Merkez ve Tüm İlçelerdeki ilkokullarda görev yapan öğretmenlere yönelik anket çalışması yapılması isteği ilgi yazı ile teklif edilmektedir.

Söz konusu anket çalışması Müdürlüğümüz Anket-Araştırma İnceleme Komisyonunca incelenerek uygun görülmüştür.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde Olur'larınıza arz ederim.

İşıl KORKMAZ
Şube Müdürü

OLUR
12.06.2015

Zülcüf MEMİŞ
Millî Eğitim Müdürü

Çanakkale İl Millî Eğitim Müdürlüğü Ek Binası
Strateji Geliştirme Bölümü Merkez/ÇANAKKALE
e-posta: isticistik17@meb.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için: Özlem Emine AYDIN V.H.K.İ.
Tel: (0286) 212 94 55- 115
Fax: (0286) 217 29 72

Güvenli Elektronik İmza
Aşlı ile Aynıdır.
13.06/20.15

AUSFOT GERCİK
VHK

Ek-2:Veri Toplama Aracı

Değerli Meslektaşım;

Bu ölçek, 4.sınıf Sosyal Bilgiler derslerinde değerler eğitiminin uygulanmasına ilişkin görüşlerinizi almak amacıyla hazırlanmıştır. Ölçek üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde kişisel bilgileriniz, ikinci bölümde sosyal bilgiler dersinde değerler eğitiminin uygulanmasına ilişkin görüşlerinizi belirtmeniz, üçüncü bölümde ise değerler eğitiminin uygulanmasına ilişkin önerileriniz istenmektedir. Lütfen hiçbir seçeneği boş bırakmayınız. Bu araştırmada elde edilecek bulguların geçerliliği cevaplarınızdaki içtenliğe bağlıdır. Görüşleriniz yalnızca bu araştırma için kullanılacaktır. Başka bir yerde kesinlikle paylaşılmayacaktır. Anketi içtenlikle yanıtladığınız ve zaman ayırdığınız için teşekkür ederim.

Gökay AKTEPE Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi İlköğretim Bölümü Anabilim Dalı Sınıf Eğitimi Bilim Dalı
Yüksek Lisans Öğrencisi

A-KİŞİSEL BİLGİ FORMU

- 1- Cinsiyetiniz : Kadın () Erkek ()
- 2 - Mesleki Kıdeminiz : 0- 5 yıl () 6- 10 yıl ()
 11- 15 yıl () 16- 20 yıl () 21 yıl ve üzeri ()
- 3 - Mezun Olduğunuz Okul :
- Eğitim Enstitüsü () 2+2 Lisans Tamamlama () Lisans ()
Lisans Üstü(Yüksek Lisans - Doktora) ()
- 4- Değerler eğitimi konusunda yayınları ne aralıkla takip ediyorsunuz?
- Hiçbir zaman () Ara sıra () Her zaman ()
- 5- Değerler Eğitimi ile ilgili kurs ya da seminere katıldınız mı? Katıldım ()
Katılmadım ()
- 6- Görev yapılan yerleşim yeri: Köy () Belde () İlçe() İl Merkezi ()

		(1) Hiçbir Zaman	(2) Çok Seyrek	(3) Ara sıra	(4) Sıklıkla	(5) Her Zaman
Bölüm 1: Değerler Eğitiminde Farkındalık						
1	Öğrencilere doğayı sevdirecek etkinliklerin düzenlenmesi gerektiğine inanırım.					
2	Öğrencilere, Milli kültürün tarihi ve kültürel bir miras olduğu bilincini verecek etkinlikler beni heyecanlandırır.					
3	Öğrencilerin sorumluluk sahibi olmalarına yönelik etkinlikler düzenlenmesi gerektiğini biliyorum.					
4	Öğrencilerin yardımsever bir birey olmalarına yönelik etkinlikler düzenlerim.					
5	Öğrencilere başkalarının görüşlerine düşüncelerine değer vermeleri ve saygı göstermelerine yönelik etkinlikler düzenlemem gerektiğini biliyorum.					
6	Öğrencilere başkalarının hak ve özgürlüklerine saygı göstermelerine yönelik etkinlikleri önemli bulurum.					
7	Öğrencilerin vatansever bir birey olmalarına yönelik etkinlikler beni mutlu eder.					
8	Öğrenciler için dürüstlük örneği olabilecek etkinlikleri önemli buluyorum.					
9	Öğrencilerin adil birer birey olmaları yönünde etkinliklerin önemli olduğunu düşünüyorum.					
Bölüm 2: Değerler Eğitiminde Uygulamalara Bakış						
10	Değerlerle ilgili olumlu ve olumsuz durumlar için pekiştiriciler kullanırım.					
11	Derste ele alınan konuyla ilgili ahlaki ikilemlerin bulunduğu örnekler vererek, öğrencilerin bu çıkmazları çözmelerine yardım ederim.					
12	Öğrencilere değerler ile ilgili durumlar vererek, öğrencilerin bu durumlarda nasıl davranmaları gerektiğini kendilerinin bulmasını sağlarım.					
13	Değerlerle ilgili ; öğrenciler özgürce seçim yapabildiğinde görevimi yerine getirmenin huzurunu yaşarım.					
14	Değerler Eğitiminde tartışma yönteminin uygun olan tekniklerini kullanırım.					
15	Değerler Eğitiminde öğrencilerin işbirliğine dayalı bir ortamda çalışmalarını sağlarım.					
16	Değerler Eğitiminde öğrencilerin işbirliğine dayalı bir ortamda çalışmalarını sağlarım.					

		(1) Hiçbir Zaman	(2) Çok Seyrek	(3) Ara sıra	(4) Sıklıkla	(5) Her Zaman
Bölüm 3: Değerler Eğitiminde Gelişim						
17	Öğrencilerden kendi yaşantılarında farkında oldukları bir değeri sınıfta sözel olarak sunmaları işimi kolaylaştırır.					
18	Okulda değerler eğitimi için sürekli daha iyi yöntemler ararım.					
19	Değerler Eğitiminde edebi kaynakları kullandığımda işimi iyi yaptığımı					
20	Değerler Eğitiminde somut materyaller kullanmanın öneminin farkındayım.					
21	Değer öğretiminin tam olarak gerçekleşebilmesi için görsel materyallerin kullanılması gerektiğini biliyorum.					
22	Değerler Eğitiminde bilişim araçlarını kullanırım.					
23	İşe yaradığını bildiğim materyalleri kullanmak içimi rahatlatır.					
Bölüm 4: Değerler Eğitiminde İşbirliği		(1) Hiçbir Zaman	(2) Çok Seyrek	(3) Ara sıra	(4) Sıklıkla	(5) Her Zaman
24	Çevremizdeki kültürü ve değerleri yansıtan tarihi mekanlara geziler düzenlemenin kazanımlar bakımından öneminin farkındayım.					
25	Değerler Eğitiminde çevremizde bulunan kurum ve kuruluşlarla (Emniyet Müdürlüğü, Müftülük, Üniversiteler, Sivil toplum kuruluşlar vb) işbirliği yaptığımda sorumluluğu paylaştığımı hissedirim.					
26	Değerler Eğitimi ile ilgili okul yönetimi ve diğer zümre öğretmenlerle işbirliği yaptığımda öğrenciye çok yönlü ulaşabildiğimi düşünürüm.					
27	Değerler Eğitiminde öğrencilerin toplum hizmetine katılmaları için fırsatlar oluştururum.					
28	Değerler Eğitimi programlarında aileler ile birlikte hareket edilmesi daha etkili sonuçların alınmasını sağlar.					

*Değerler eğitiminin uygulanmasına ilişkin görüş ve önerileriniz nelerdir?

.....

.....

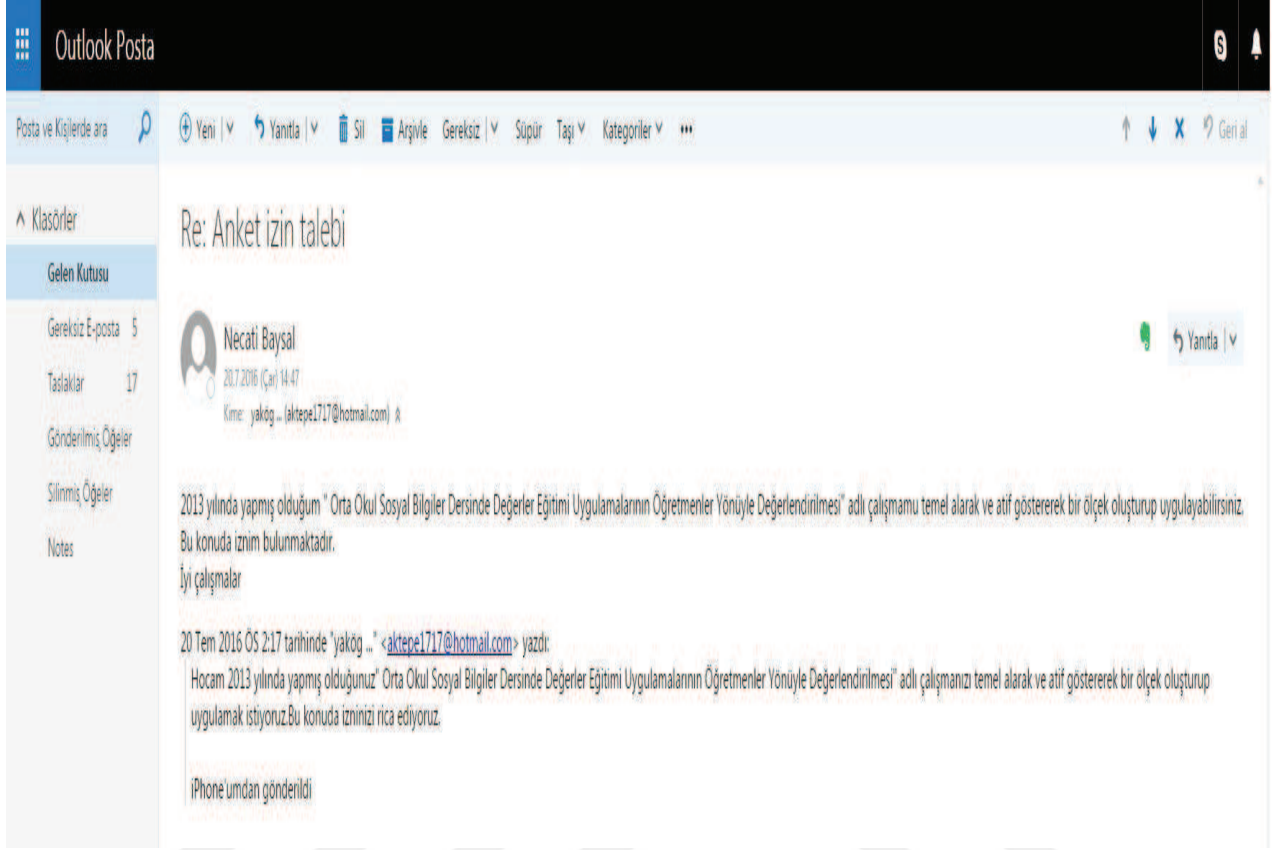
.....

.....

.....

.....

.....

Ek-3: Araştırmacıdan Alınan İzin (Elektronik Posta)

The screenshot displays the Outlook Posta interface. The top navigation bar includes the Outlook Posta logo, a search icon, and a menu with options: Yeni, Yanıtla, Sil, Arşivle, Gerekli, Süpür, Taşı, Kategoriler, and Gerial. The left sidebar shows the 'Klasörler' (Folders) section with 'Gelen Kutusu' (Inbox) selected, and other folders like 'Gerekli E-posta', 'Taslaklar', 'Gönderilmiş Öğeler', 'Silinmiş Öğeler', and 'Notes'. The main content area shows an email titled 'Re: Anket izin talebi' from 'Necati Baysal' (20.7.2016, Çarşamba 14:47) with the subject 'Kime: yakög... (aktepe1717@hotmail.com)'. The email body contains the following text:

2013 yılında yapmış olduğum "Orta Okul Sosyal Bilgiler Dersinde Değerler Eğitimi Uygulamalarının Öğretmenler Yönüyle Değerlendirilmesi" adlı çalışmamı temel alarak ve atıf göstererek bir ölçek oluşturup uygulayabilirsiniz. Bu konuda iznim bulunmaktadır. İyi çalışmalar

20 Tem 2016 08 2:17 tarihinde "yakög..." <aktepe1717@hotmail.com> yazdı:

Hocam 2013 yılında yapmış olduğunuz "Orta Okul Sosyal Bilgiler Dersinde Değerler Eğitimi Uygulamalarının Öğretmenler Yönüyle Değerlendirilmesi" adlı çalışmanızı temel alarak ve atıf göstererek bir ölçek oluşturup uygulamak istiyoruz. Bu konuda izninizi rica ediyoruz.

iPhone umdan gönderildi